

Home>Wetgeving en jurisprudentie>Nationale wetgeving

Nationale wetgeving

Elke lidstaat van de Europese Unie (EU) heeft zijn eigen recht en rechtsstelsel. Het recht van de lidstaten kan bestaan uit wetgeving op nationaal niveau (of nationale wetgeving, die overal in een bepaalde lidstaat van kracht is) en wetgeving die alleen in een bepaald gebied, een bepaalde regio of een bepaalde stad geldig is.

De lidstaten publiceren hun wetgeving in hun officiële taal of talen en deze wetgeving is alleen juridisch bindend in deze taal of talen. Voor informatiedoeleinden kunnen bepaalde wetsteksten van lidstaten ook in een of meer andere talen dan de officiële taal of talen van die lidstaat worden gepubliceerd.

Databanken

De meeste lidstaten hebben een nationale databank voor hun wetgeving – u kunt deze informatie vinden door een van de vlaggen aan de rechterkant aan te klikken.

Daarnaast verbindt de Europese databank **N-Lex** de meeste officiële nationale databanken met elkaar. N-Lex is een gemeenschappelijk project in uitvoering van het **Bureau voor publicaties van de Europese Unie** en de deelnemende nationale overheden. Op dit moment kunt u de wetgeving van 23 lidstaten inzien. Bovendien kunt u via het **European Forum of Official Gazettes** toegang krijgen tot de websites van de organisaties die verantwoordelijk zijn voor de officiële publicaties van de EU-lidstaten (plus enkele kandidaat-landen en de landen van de Europese Vrijhandelsassociatie).

Vanuit het perspectief van de EU is het EU-recht in veel wetgeving van de lidstaten geïncorporeerd. Dit geldt met name voor nationale wetgeving waarin EU-richtlijnen zijn geïncorporeerd. Als u op zoek bent naar deze uitvoeringsmaatregelen, waarmee de lidstaten bepaalde bepalingen van het EU-recht in hun eigen wetgeving hebben omgezet, kunt u de relevante zoekfunctie van de databank **EUR-Lex** gebruiken.

Rechtsbronnen

Het recht van de lidstaten is afgeleid uit diverse bronnen, met name de grondwet, wetten (die op nationaal, regionaal of lokaal niveau kan worden aangenomen) en/of verordeningen door overheidsagentschappen, enz. Bovendien kunnen gerechtelijke uitspraken van rechtbanken van de lidstaten zich tot **jurisprudentie** ontwikkelen.

Rechtsgebieden

Het recht van de lidstaten wordt traditioneel onderverdeeld in privaatrecht en publiekrecht.

Het privaatrecht of burgerlijk recht is het rechtsgebied in een samenleving dat betrekking heeft op de relaties tussen individuele personen of groepen zonder tussenkomst van de staat of de overheid.

Het publiekrecht regelt de relaties tussen individuele personen en de staat, de entiteiten en autoriteiten van de staat en hun bevoegdheden, alsmede de betreffende procedures. In algemene zin bestaat het publiekrecht uit het constitutioneel recht, het bestuursrecht en het strafrecht. Vanwege de bijzondere aard van het strafrecht kan dit recht ook worden gezien als een zelfstandige categorie.

Voor meer informatie over het recht van de lidstaten kunt u een van de vlaggen aan de rechterkant selecteren.

Laatste update: 14/02/2018

Deze pagina wordt beheerd door de Europese Commissie. De informatie op deze pagina geeft niet noodzakelijk het officiële standpunt van de Europese Commissie weer. De Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens waarnaar in dit document wordt verwezen. Gelieve de juridische mededeling te raadplegen voor de auteursrechtelijke regeling voor Europese pagina's.

Nationaal recht - België

Op deze pagina vindt u een overzicht van de verschillende rechtsbronnen in België.

1. Wat zijn de instrumenten of de rechtsbronnen die de juridische regels uitdrukken?

Het recht is een geheel van geschreven en ongeschreven dwingende juridische regels die de maatschappelijke relaties tussen burgers en overheid en tussen burgers onderling regelen, alsook het openbaar bestuur organiseren.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de **formele** en de **materiële rechtsbronnen**. In tegenstelling tot de formele rechtsbronnen bevatten de materiële rechtsbronnen geen echte rechtsregels. Enkele voorbeelden van materiële rechtsbronnen zijn de goede trouw, de billijkheid, de redelijkheid.

Er zijn vijf categorieën formele rechtsbronnen. Drie categorieën zijn van dwingende aard: **de wet**, **het gewoonterecht** en **de algemene rechtsbeginselen**. De twee andere categorieën zijn niet dwingend, maar louter "gezaghebbend": het betreft de **rechtspraak** en de **rechtsleer**.

De wetgeving wordt uitvoerig besproken in de punten 3 en 5 hieronder. Zij heeft per definitie betrekking op de geschreven regels die goedgekeurd zijn door een overheid. Gewoonterecht is per definitie stilzwijgend en beheerst de gewoonten en de gebruiken van de mensen in het algemeen, en specifieke beroepsgroepen in het bijzonder. De algemene rechtsbeginselen vormen de uitdrukking van de hoge waarden die een maatschappij wenst na te leven, zoals de beginselen van de gelijkheid van alle burgers, de proportionaliteit van de goedgekeurde regels en maatregelen en de legaliteit of wettelijkheid van overheidshandelingen. Vele van deze beginselen zijn geformuleerd in adagia of rechtsspreuken, zoals "*non bis in idem*" in het strafrecht en "*lex posterior derogat legi priori*".

De rechtspraak en de rechtsleer zijn gezaghebbende rechtsbronnen. De rechtspraak bestaat uit het geheel van beslissingen gewezen door de hoven en de rechtbanken. Een vonnis is louter uitvoerbaar ten aanzien van de partijen bij de zaak. In België is er geen precedentensysteem. Enkel de arresten van het Grondwettelijk Hof zijn algemeen uitvoerbare rechterlijke beslissingen. De andere hoogste rechtscolleges zijn de Raad van State (hoogste administratieve rechtscollege) en het Hof van Cassatie (hoogste gemeenrechtelijke rechtscollege).

Zeker niet te veronachtzamen is het **internationaal recht**, dat onder meer bestaat uit het EU-verdrag, de verordeningen en richtlijnen van de Europese Unie en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Daarnaast bestaan er nog talrijke verdragen opgesteld in het kader van internationale instellingen zoals de Verenigde Naties of de Raad van Europa (multilaterale verdragen) of tussen België en een andere staat (bilaterale verdragen). Deze rechtsbron is de laatste decennia zeer belangrijk geworden en het belang ervan neemt nog steeds toe. Veel van de bepalingen van deze instrumenten hebben invloed op ons dagelijks leven.

De sites Belgische Wetgeving (in het Nederlands) of Législation belge (in het Frans) bieden toegang tot de gegevensbank van de **geconsolideerde Belgische wetgeving**. U kunt een zoekopdracht via de zoek- en indexeringsmachine uitvoeren voor alle nog geldende normatieve teksten die bekendgemaakt zijn in het Belgisch Staatsblad sinds 1830. Nog niet alle normatieve administratieve en fiscale teksten die voor 1994 gepubliceerd zijn, zijn overgenomen.

2. Wat is de juridische waarde van de algemene rechtsbeginselen, het gewoonterecht en de rechtspraak van de hoven en de rechtbanken?

Zie bij vraag 1.

3. Hoe is de hiërarchie van de rechtsregels opgebouwd?

Een inwoner van België is onderworpen aan verschillende categorieën van rechtsregels. Niet alleen de normen van de Belgische federale overheid zijn op hem van toepassing, maar ook normen uitgevaardigd door de deelstaat(1), de provincie en de gemeente waarin hij woont. Bovendien is België lid van verscheidene internationale en supranationale organisaties zoals de Verenigde Naties, de Europese Unie, de Raad van Europa en de NAVO. De regelgeving van deze organisaties is eveneens toepasselijk op de Belgische overheid en burgers.

Niet alle regelgevers hebben een strikt afgebakend bevoegdheidsdomein en niet alle normen hebben een gelijke rechtskracht, zodat conflicten tussen regels kunnen ontstaan. Vandaar dat er een hiërarchie van de rechtsnormen is opgesteld, waarbij het principe geldt dat lagere rechtsnormen nooit in strijd mogen zijn met hogere rechtsnormen.

In het Belgisch nationaal recht is de **Grondwet** de hoogste norm. Zij regelt de scheiding der machten en de wijze waarop zij uitgeoefend worden. De Grondwet vermeldt bovendien de fundamentele waarden binnen onze maatschappij en de grondrechten van de burgers. Het arrest van het Hof van Cassatie van 27 mei 1971 heeft alle internationale en supranationale rechtsnormen hiërarchisch boven het nationaal recht geplaatst, dus ook boven de Grondwet.

Indien bijvoorbeeld een Europese verordening bepalingen bevat die strijdig zijn met de Belgische Grondwet, krijgt de verordening voorrang.

Na de Grondwet volgen:

bijzondere wetten (wetten met bijzondere meerderheid die de herverdeling van de bevoegdheden en de wezenlijke regels van de werking van de openbare instellingen bepalen), vervolgens

de wetten, decreten en ordonnanties, vervolgens

de koninklijke besluiten en regeringsbesluiten die de wetten en de decreten ten uitvoer leggen en uiteindelijk,

de ministeriële besluiten.

4. Hoe worden supranationale en internationale rechtsregels in de Belgische rechtsorde opgenomen?

Verordeningen van de Europese Unie zijn rechtstreeks toepasselijk, zodat de Belgische wetgever niet als zodanig wordt betrokken bij de implementatie ervan. Inbreng van de interne wetgever is wel noodzakelijk bij de goedkeuring en de ratificatie van internationale verdragen. Voor bepaalde materies moeten alle Belgische parlementen meewerken aan de goedkeuring en de ratificatie van verdragen, hetgeen een tijdrovende en omslachtige procedure oplevert. Ook inzake richtlijnen van de Europese Unie wordt de interne wetgever aan het werk gezet: richtlijnen behoeven immers omzetting in interne regelgeving.

5. Welke overheden zijn bevoegd om rechtsregels uit te vaardigen?

Drie grondwettelijke machten vormen de federale staat België: de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht. De wetgevende macht maakt de wetten, de uitvoerende macht zorgt voor de uitvoering ervan en de rechterlijke macht beslist over de juridische geschillen die ontstaan uit de toepassing van de wetten.

De federale wetgevende macht

Het initiatief voor een federale wet kan genomen worden door een lid of leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, door een lid of leden van de Senaat of door de Koning (in de praktijk door de ministers of staatssecretarissen). Die drie entiteiten vormen de wetgevende macht in België.

Een wet volgt uit een wetsvoorstel (uitgaand van een lid van Kamer of Senaat) of uit een wetsontwerp (de bevoegde ministers worden door de Koning ermee belast ontwerpen van wet in te dienen). Ontwerpen en voorstellen hebben dezelfde waarde.

De normen ter uitvoering van het federaal recht worden uitgewerkt door de uitvoerende macht, onder koninklijk gezag. Er kan delegatie worden verleend aan een minister, vandaar het onderscheid tussen koninklijke en ministeriële besluiten.

Gemeenschappen, gewesten, provincies en gemeenten

België is een **federale staat** die bestaat uit gemeenschappen en gewesten. Deze liggen op hun beurt aan de basis van het recht binnen de perken van de bevoegdheden die hen zijn toegekend door de Grondwet en door bepaalde bijzondere wetten.

Zo zijn de gemeenschappen onder andere bevoegd voor cultuur en onderwijs; de gewesten voor economische beleid en milieubescherming. Om deze bevoegdheden uit te oefenen, beschikken de gemeenschappen en gewesten over een parlement. Zo kunnen **de gemeenschappen en de gewesten wetten maken** die decreten genoemd worden (ordonnanties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Hun regeringen maken, naast de parlementsleden, deel uit van de wetgevende macht op het niveau van de Europese Unie of op gemeenschaps- of gewestniveau (wetgevend initiatief). De regeringen moeten bovendien zorgen voor de uitvoering van de aangenomen decreten of ordonnanties.

Daarnaast is het Belgische grondgebied ingedeeld in **provincies en gemeenten**. Hun raden vaardigen op hun niveau ook verordeningen en beschikkingen uit over aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, zoals de openbare veiligheid, vuilnisophaling, cultuur, provinciaal en gemeentelijk onderwijs. De bestendige deputatie van een provincie en het college van burgemeester en schepenen van een gemeente voeren deze verordeningen en beschikkingen uit (en binnen hun bevoegdheid ook de hogere normen zoals wetten, decreten, ordonnanties en besluiten).

Op deze niveaus treden dus twee van de drie machten op: de wetgevende macht, uitgeoefend door de gemeenschaps- en gewestparlementen, de provincieraad en de gemeenteraad en de uitvoerende macht, uitgeoefend door de regeringen van de gemeenschappen en de gewesten, de bestendige deputatie van de provincie en het college van burgemeester en schepenen van de gemeente. De rechterlijke macht volgt deze opdeling niet. In België is de organisatie van de hoven en de rechtbanken een **uitsluitend federale bevoegdheid**.

6. Hoe worden rechtsregels uitgevaardigd?

Zie bij [vraag 5](#).

Op federaal niveau worden **de ontwerpen van de voorstellen van wet** door de Kamer en in voorkomend geval door de Senaat gestemd na een eventueel onderzoek door de Raad van State. Zij worden vervolgens aan de Koning gezonden die ze goedkeurt en uitvaardigt nadat hij de minister heeft medeondertekend.

7. Op welke wijze treden Belgische rechtsregels in werking?

Federale wetgevende normen bestaan pas op het tijdstip dat ze worden bekrachtigd en afgekondigd door de Koning. Hun inwerkingtreding is in principe tien dagen na hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, tenzij de normen zelf een andere datum bepalen(2).

Voor deelstatelijke wetgeving - decreten en ordonnanties - gebeurt de bekrachtiging en de afkondiging door de Regering van de betreffende deelstaat. Zij treden in werking vanaf de tiende dag na hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, tenzij anders bepaald is.

8. Welke zijn de middelen om eventuele conflicten tussen verschillende rechtsregels op te lossen?

Indien regelmatig tot stand gekomen normen met elkaar conflicteren, moet men gebruik maken van technieken om deze conflicten te beslechten. Dankzij de hiërarchie der normen worden vele potentiële conflicten vermeden, maar wanneer ze toch opduiken moeten ze op een adequate wijze worden opgelost.

Aan het Grondwettelijk Hof is door art. 142 G.W. de exclusieve bevoegdheid verleend om alle wetgevende normen te toetsen aan de regels die de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten bepalen. Die bevoegdheidsregels zijn opgenomen in de Grondwet en in de wetten met betrekking tot de hervorming van de instellingen in het federale België.

Daarnaast is het Grondwettelijk Hof bevoegd om uitspraak te doen omtrent de schending door een wetgevende norm van de fundamentele rechten en vrijheden gewaarborgd in titel II van de Grondwet (art. 8-32 G.W.). Hiertoe behoren het gelijkheidsbeginsel (art. 10 G.W.) en het discriminatieverbod (art. 11

G.W.). Het Grondwettelijk Hof kan wetgevende normen eveneens toetsen aan art. 170 G.W. (het legaliteitsbeginsel in fiscale zaken), art. 172 G.W. (het gelijkheidsbeginsel in fiscale zaken) en art. 191 G.W. (bescherming voor vreemdelingen).

Zie ook in [Federale Overheidsdienst Justitie](#) en daar in "geconsolideerde wetgeving" de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof. De Raad van State(3) regelt op basis van art. 159 G.W. alle conflicten tussen uitvoerende normen (besluiten en verordeningen) en wetgevende normen. Ten slotte is er nog het Parlementair Overlegcomité dat zich bezighoudt met het regelen van belangenconflicten.

(1) Zie [Federale Overheidsdienst Justitie](#) <https://justitie.belgium.be>, geconsolideerde wetgeving, Grondwet 1994 en bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, zie ook [Federale portaalsite](#) en daar in de linker kolom klikken op "De Staat".

De Vlaamse gemeenschap met de Vlaamse Raad (ook Vlaams Parlement genoemd)

De Franse gemeenschap met de Raad van de Franse Gemeenschap

De Duitstalige gemeenschap met de Raad van de Duitstalige Gemeenschap

Het Vlaams Gewest met dezelfde Vlaamse Raad

Het Waals Gewest met de Raad van het Waals Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijke Gewest Brussel met de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ook in Nederlandse en Franse colleges bevoegd voor gemeenschapsaangelegenheden)

De Gemeenschappen zijn bevoegd voor

1° de culturele aangelegenheden;

2° het onderwijs, met uitsluiting van (...);

3° de samenwerking tussen de gemeenschappen, alsook de internationale samenwerking, met inbegrip van het sluiten van verdragen, voor de aangelegenheden bedoeld in 1° en 2°.

De Raden van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, ieder wat hem betreft, bij decreet, de persoonsgebonden aangelegenheden, alsook, voor deze aangelegenheden, de samenwerking tussen de gemeenschappen en de internationale samenwerking, met inbegrip van het sluiten van verdragen. De Raad van de Duitstalige Gemeenschap heeft een soortgelijke bevoegdheid.

De Gewestraden hebben bevoegdheden inzake ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen, economie, landbouw enz...

(2) Zie in [Federale Overheidsdienst Justitie](#) en geconsolideerde wetgeving de wet. - Wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen.

(3) zie ook in [Federale Overheidsdienst Justitie](#) en daar in "geconsolideerde wetgeving" de gecoördineerde wetten op de Raad van State van 12 januari 1973

Laatste update: 06/08/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([bg](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Bulgarije

Deze webpagina bevat informatie over het Bulgaarse rechtswezen en een overzicht van het Bulgaarse recht.

Rechtsbronnen

Nationale rechtsbronnen

Soorten:

de grondwet (staatsblad nr. 56 van 13.7.1991, wijzigingen in staatsblad nr. 85 van 26.9.2003, nr. 18 van 25.2.2005, nr. 27 van 31.3.2006, nr. 78 van 26.9.2006 - arrest 7/2006 van het grondwettelijk hof, staatsblad nr.12 van 6.2.2007);

wettelijke regelgeving;

bestuursrechtelijke regelgeving.

De jurisprudentie is geen formele rechtsbron, maar heeft materiële rechtskracht.

Europese en internationale rechtsbronnen

Een van de voornaamste rechtsbronnen is het recht van de Europese Unie.

De verdragen die Bulgarije met andere staten heeft gesloten maken deel uit van de binnenlandse rechtsorde.

Een volgens de grondwettelijke bepalingen geratificeerd verdrag, dat is bekendgemaakt en in werking is getreden, wordt onderdeel van de nationale wetgeving. Het heeft voorrang boven elke ermee strijdige binnenlandse wetsbepaling.

Wettelijke regelgeving treedt, tenzij daarin anders is bepaald, binnen drie dagen na de bekendmaking in werking.

Soorten regelgeving - beschrijving

De geschreven regelgeving omvat de grondwet, de verdragen, de wettelijke en bestuursrechtelijke regelgeving (decreten, verordeningen, beschikkingen, voorschriften, instructies en dienstvoorschriften).

De **grondwet** is de hoogste rechtsnorm. Hij regelt de organisatie, de beginselen, de bevoegdheden en taken van de staatsinstellingen, en de rechten en plichten van de burger.

De **wet** is een normatieve handeling waarbij maatschappelijke betrekkingen die voor duurzame formalisering in aanmerking komen, op basis van de grondwet worden geregeld of geconcretiseerd, binnen een bepaald gebied of deelgebied van het recht. Nadere bijzonderheden zijn vervat in artikel 3 van de wet normatieve handelingen.

Wettelijke regelgeving treedt, tenzij daarin anders is bepaald, binnen drie dagen na de bekendmaking in werking.

Bij **decreet** van de ministerraad worden verordeningen, beschikkingen en instructies goedgekeurd, en maatschappelijke regelingen buiten de sfeer van bestuur en ordening vastgesteld. Nadere bijzonderheden zijn vervat in artikel 6 van de wet normatieve handelingen.

Een **verordening** is een normatieve handeling waarbij een wet in zijn geheel wordt uitgevoerd. Zij voorziet in de inrichting van de staat en de lokale overheden of regelt hun interne werking.

Een **beschikking** is een normatieve handeling waarbij uitvoering wordt gegeven aan bepaalde artikelen of andere onderdelen van een hogere normatieve handeling.

Een **instructie** is een normatieve handeling waarbij een hogere instantie lagere instanties voorschrijft hoe een normatieve handeling moet worden toegepast, of waarbij die handeling ten uitvoer wordt gebracht.

Andere, niet-schriftelijke bronnen, zoals **gewoonten** en **algemene rechtsbeginselen**, zijn eveneens belangrijk.

De **interpretatieve uitspraken van de hoogste rechtscollleges** kunnen worden beschouwd als subsidiaire rechtsbron.

De beslissingen van het grondwettelijk hof worden binnen 15 dagen in het staatsblad bekendgemaakt, en worden drie dagen na de bekendmaking van kracht. Een ongrondwettig verklaarde handeling is vanaf de vankrachtwording van de beslissing niet langer van toepassing. De niet ongrondwettig verklaarde onderdelen van een wet blijven van kracht.

Normenhiërarchie

De **grondwet** is de hoogste rechtsnorm. Het EU-recht krijgt in de grondwet niet expliciet het primaat toebedeeld, maar heeft wel een hogere status dan het nationale recht.

Artikel 5, lid 4, van de grondwet bepaalt dat verdragen die volgens de grondwettelijke procedure zijn geratificeerd, en die bekendgemaakt en in werking getreden zijn, deel uitmaken van de nationale wetgeving. Zij hebben voorrang boven elke ermee strijdige binnenlandse wetsbepaling.

Op het volgende niveau staat de wettelijke regelgeving.

De uitvoerende macht stelt bestuursrechtelijke regelgeving vast, zoals decreten, beschikkingen, resoluties, voorschriften, verordeningen, instructies en dienstvoorschriften.

Institutioneel kader

Instellingen die de rechtsvoorschriften vaststellen

De wetgevende macht berust bij de nationale vergadering. Zij kan wetten aannemen, wijzigen, aanvullen en intrekken.

Ter uitvoering van de wet worden door de ministerraad decreten, beschikkingen en resoluties aangenomen. De ministers stellen voorschriften, verordeningen, instructies en dienstvoorschriften vast.

Wat de internationale regelgeving betreft, sluit de ministerraad, daartoe bij de wet gemachtigd, de verdragen. Aan ratificatie door de nationale vergadering zijn onderworpen, de verdragen

die een politiek of militair karakter dragen;

die betrekking hebben op de medewerking aan een internationale organisatie;

waarbij de staatsgrenzen worden gewijzigd;

waarbij de schatkist verplichtingen worden opgelegd;

op grond waarvan de staat kan deelnemen aan een internationale arbitrage of gerechtelijke procedure;

die betrekking hebben op de fundamentele rechten van de mens;

die van invloed zijn op de werking van de wet of die niet zonder nieuwe wetgeving kunnen worden uitgevoerd;

ten aanzien waarvan ratificatie uitdrukkelijk is voorgeschreven;

waarbij grondwettelijke bevoegdheden aan de Europese Unie worden overgedragen.

Besluitvormingsproces

Vaststelling van de grondwet

Een nieuwe grondwet wordt vastgesteld door de grote nationale vergadering, die 400 leden telt.

Nadere bijzonderheden zijn vervat in artikel 158, lid 1, van de grondwet.

De nationale vergadering kan elke bepaling van de grondwet wijzigen, met uitzondering van die welke onder het prerogatief van de grote nationale vergadering vallen. Grondwetswijzigingen worden aangenomen met een drievierdemeerderheid van de stemmen van alle leden van de nationale vergadering, in drie stemrondes op drie verschillende dagen. De voorzitter van de grote nationale vergadering ondertekent de grondwetswijziging en laat ze binnen zeven dagen na aanneming in het staatsblad bekendmaken.

Wetgevingsprocedure

Volgens artikel 87 van de grondwet hebben alle leden van de nationale vergadering en van de ministerraad initiatiefrecht.

Een wetsvoorstel wordt door de nationale vergadering in twee lezingen aangenomen. Tijdens de eerste lezing wordt het voorstel in zijn geheel behandeld.

De leden kunnen, binnen de door de nationale vergadering bepaalde termijn, schriftelijk wijzigingen voorstellen op een voorstel dat in eerste lezing is aangenomen. Tijdens de tweede lezing wordt het voorstel in detail besproken en wordt erover gestemd. Na aanneming wordt het aan de president van de

Republiek toegezonden, die bij decreet tot bekendmaking ervan besluit. De wet wordt bekendgemaakt in het staatsblad en treedt, tenzij daarin anders is bepaald, na drie dagen in werking.

Juridische databanken

Het staatsblad is kosteloos te raadplegen op zijn [website](#). In de online-editie worden de door de nationale vergadering aangenomen wetten, de decreten van de ministerraad, de verdragen, alle andere wetgeving, alsook alle overheidsopdrachten en concessies bekendgemaakt.

Commerciële juridische databanken, zoals [Apis](#), [Ciela](#) en de [juridische encyclopedie](#) bieden - zij het tegen betaling - complete juridische informatie. Laatste update: 17/12/2018

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Tsjechië

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtssysteem en een overzicht van het Tsjechische recht.

Rechtsbronnen

Het Tsjechische recht, dat deel uitmaakt van de continentaal-Europese rechtscultuur, berust op geschreven recht en omvat wetten en andere wetgevingsinstrumenten, afgekondigde internationale verdragen die geratificeerd zijn door het Tsjechische [parlement](#) en de arresten van het [Grondwettelijk Hof](#), die strekken tot de algehele of gedeeltelijke nietigverklaring van een wetsbepaling.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

De rechtsorde van de Tsjechische Republiek bestaat uit alle Tsjechische wetgeving en verwante instrumenten.

De belangrijkste wetgevende instrumenten zijn de **wetten** (*zakony*). Dat zijn verzamelingen van gedragsregels die de belangrijkste domeinen uit het leven van individuen en de gemeenschap regelen. Meer omvangrijke akten ("**wetboeken**" - *zákony*) bestrijken een heel rechtsgebied en omschrijven de nadere voorschriften op een systematische manier. Wetten die een heel gebied van het procedurele recht bestrijken en waarin nadere procedurele voorschriften zijn opgenomen, worden **wetboeken van procesrecht** (*řády*) genoemd. Wetten over de belangrijkste staatszaken en over de burgerrechten en mensenrechten (met inbegrip van de grondwet van de Tsjechische Republiek en het charter van fundamentele rechten en vrijheden) zijn **constitutionele wetten** (*ústavní zákony*), die via een bijzondere procedure worden aangenomen.

De wetten worden ondersteund door uitvoeringsbepalingen: **regeringsbesluiten, voorschriften van ministeries, van organen van de centrale overheid en van autonome regionale instellingen.**

De Tsjechische rechtsorde omvat ook **internationale overeenkomsten** die door het parlement zijn bekrachtigd en dus voor Tsjechië bindend zijn.

Internationale overeenkomsten hebben voorrang boven andere wetgeving in de zin dat een internationale overeenkomst voorgaat op het nationale recht wanneer deze twee op een bepaald punt verschillen.

Naast de hierboven vermelde soorten wetgeving is op dezelfde manier als in andere lidstaten, ook het **Europees recht** van toepassing in Tsjechië sinds zijn toetreding tot de Europese Unie.

De gewoonte is geen rechtsbron in Tsjechië. Toch staat de wet toe dat in bepaalde gevallen op bepaalde gebieden of rechtsdomeinen met de gewoonte rekening wordt gehouden. Wanneer dat het geval is, wordt dat door de betrokken rechtsregel gespecificeerd en kunnen de rechtbanken deze bepalingen afdwingen. Daarom is het overheersende standpunt dat de rechtsbron niet het rechtsbeginsel of de gewoonte zelf is maar de wet die ernaar verwijst.

Ook een beslissing van de rechtbank is geen rechtsbron. Anderzijds kan een rechtbank niet weigeren om een beslissing te nemen omdat de wet onvolledig of dubbelzinnig is. Vaak moet zij haar eigen interpretatie over de aangelegenheid geven, waarop andere rechtbanken dan in belangrijke mate hun beslissingen zullen baseren, en die daardoor een automatisch wettelijk precedent scheppen. Wanneer de beslissing wordt bekendgemaakt in het *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (het publicatieblad voor beslissingen van rechterlijke instanties), waarin over het algemeen de belangrijke beslissingen van de hogere rechter worden bekendgemaakt, wordt deze feitelijk beschouwd als een rechtsbron, ook al wordt zij officieel niet als zodanig gezien.

De hiërarchie van de rechtsbronnen

De Tsjechische rechtsorde is hiërarchisch gestructureerd. Bovenaan bevinden zich de grondwet en de andere constitutionele wetten; zij hebben het grootste rechtsgezag en kunnen slechts door een andere constitutionele wet worden gewijzigd. Daaronder bevinden zich de gewone wetten, de basis voor uitvoeringsbesluiten, die het kleinste rechtsgezag hebben. Bepalingen die minder rechtsgezag hebben, moeten in overeenstemming zijn met die welke zich hoger in de hiërarchie van rechtsbronnen bevinden. Wetgeving mag alleen worden herroepen of gewijzigd door bepalingen met hetzelfde of een hoger rechtsgezag. **Internationale overeenkomsten** hebben een bijzondere status. Zoals hierboven uiteengezet maken zij deel uit van de rechtsorde en hebben zij zelfs voorrang boven grondwettelijk recht wanneer bepalingen met elkaar in strijd zijn.

Rechtsregels voortkomend uit wetten – regeringsmaatregelen, besluiten van de president van de republiek van algemeen normatieve aard (zoals die over amnestie), wetgevingsbepalingen van ministeries en andere plaatselijke overheden, gedelegeerde regelgeving van regionale en gemeentelijke instanties. Dergelijke bepalingen moeten uitgevaardigd op basis van en binnen de grenzen van een wet, onder de beoordelingsvrijheid van het bevoegde gezag. Wat **Europees recht** betreft, is het EU-beginsel van de voorrang van het Gemeenschapsrecht van toepassing, net zoals in de andere lidstaten. Volgens dat beginsel heeft Europese wetgeving voorrang wanneer er een conflict is tussen nationaal recht (wetten, besluiten, enz.) en het Europees recht. Dit is zowel van toepassing op conflicten tussen nationaal recht en primair Unierecht (de verdragen) als op conflicten tussen nationaal recht en secundair Unierecht (verordeningen, richtlijnen, enz.). Volgens de heersende rechtsinterpretatie zijn ook de hoogste nationale rechtsinstrumenten daarvan niet vrijgesteld – Europees recht heeft zelfs voorrang boven de grondwet en de constitutionele wetten van lidstaten.

Om internationale overeenkomsten deel te laten uitmaken van de rechtsorde en derhalve bindend te maken voor Tsjechië, moet het parlement deze ratificeren – op voorwaarde uiteraard dat deze niet via een grondwettelijk referendum moeten worden goedgekeurd. De president van de Tsjechische Republiek ratificeert internationale overeenkomsten. Na ratificatie moet de Tsjechische versie van de overeenkomst worden bekendgemaakt in het *Sbírka mezinárodních smluv* (Bulletin van internationale overeenkomsten).

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van wetgeving

De wetgevende macht ligt in Tsjechië bij het parlement, dat uit twee kamers bestaat:

de kamer van volksvertegenwoordigers (200 afgevaardigden) en

de senaat (81 senatoren).

Wetgevende procedure

De wetgevende procedure start met het initiatiefrecht. Individuele leden van het parlement of groepen leden, de senaat, de regering, en de regionale autoriteiten hebben het recht om nieuwe wetten en wijzigingen van bestaande wetten voor te stellen. Alleen de regering mag wetten voorstellen over de staatsbegroting of over het afsluiten van de nationale rekeningen; alleen de kamer van volksvertegenwoordigers mag dergelijke wetten goedkeuren. De regering heeft echter het recht om over elk wetsvoorstel advies te geven. De kamer bespreekt eerst het wetsvoorstel en brengt er, indien nodig, in drie opeenvolgende lezingen wijzigingen in aan.

De goedkeuring van de wet vereist een eenvoudige meerderheid van stemmen van de aanwezige afgevaardigden. De voorzitter van de kamer zendt het voorstel zo snel mogelijk naar de senaat en die beschikt over dertig dagen om het te behandelen - in tegenstelling tot de vaak uitgesponnen besprekingen in de kamer, die soms maanden duren. Aan het einde van die termijn moet de senaat een gewijzigde versie van het wetsvoorstel goedkeuren, verwerpen of terugsturen naar de kamer. Hij kan ook beslissen het wetsvoorstel helemaal niet te behandelen. Als de senaat het wetsvoorstel goedkeurt of beslist om het niet te behandelen, of wanneer hij binnen de termijn geen mening te kennen heeft gegeven, wordt de wet geacht te zijn aangenomen en ter ondertekening naar de president van de republiek gezonden. Wanneer de senaat het wetsvoorstel verwerpt, stemt de kamer opnieuw over het voorstel. De wet wordt vastgesteld met een eenvoudige meerderheid in de kamer. Wanneer de senaat een gewijzigd wetsvoorstel terug naar de kamer zendt, stemt deze over de door de senaat goedgekeurde versie. Het wetsvoorstel wordt goedgekeurd bij eenvoudige meerderheid van de afgevaardigden. Wanneer de kamer het gewijzigde wetsvoorstel van de senaat niet goedkeurt, stemt zij opnieuw over de oorspronkelijke versie van het naar de senaat gezonden voorstel. De wet is aangenomen wanneer hij door een eenvoudige meerderheid van alle afgevaardigden (dat wil zeggen ten minste 101 stemmen) is goedgekeurd. Kieswetten en bepaalde andere soorten wetten moeten worden goedgekeurd door de kamer en door de senaat.

De president van de republiek kan beslissen een goedgekeurd wetsvoorstel niet te ondertekenen binnen de vijftien dagen nadat het hem werd toegezonden en kan het, met redenen omkleed, voor nadere bespreking naar de kamer terugzenden. Dit wordt het presidentiële veto genoemd. De kamer kan het presidentiële veto tenietdoen met een eenvoudige meerderheid van haar leden, zonder wijzigingen aan te brengen. In dat geval is de wet aangenomen. Anders is hij niet aangenomen.

Naast de president van de republiek tekenen ook de voorzitter van de kamer en de eerste minister wetten, maar dit is slechts een formaliteit.

Wanneer de kamer wordt ontbonden, moet de senaat essentiële wettelijke maatregelen vaststellen op bepaalde gebieden, waarvoor normaal gezien de vaststelling van een wet nodig is. De regering kan de senaat maatregelen voorstellen die door de kamer moeten worden goedgekeurd op haar eerste bijeenkomst, anders vervallen deze.

Constitutionele wetten vormen uitzonderingen op de wetgevende procedure. Deze wetten worden vastgesteld met een drievijfde meerderheid van alle afgevaardigden (een gekwalificeerde meerderheid) en een drievijfde meerderheid van de aanwezige senatoren, in plaats van via een eenvoudige

meerderheid (de helft) van alle aanwezige parlementsleden, zoals voor gewone wetten is vereist. Constitutionele wetten kunnen alleen worden gewijzigd of aangevuld door andere constitutionele wetten (dat wil zeggen dat wanneer de kamer wordt ontbonden, de senaat deze niet via de wetgeving kan wijzigen) en de president heeft geen vetomogelijkheid.

Ministeries, andere bestuurlijke instellingen en regionale instellingen met zelfbestuur kunnen uitvoeringsbepalingen (verordeningen en decreten) vaststellen op het gebied waarin zij actief zijn.

Het van-kracht-worden van wetgeving

Alvorens wetgeving van kracht kan worden, moet die worden bekendgemaakt. Constitutionele wetten, wetten en andere wetgeving (regeringsbesluiten, ministeriële besluiten, enz.) worden bekendgemaakt in het *Sbírka zákonů* (staatsblad), dat wordt uitgegeven door de minister van Binnenlandse Zaken. Wetgeving wordt van kracht en maakt deel uit van de Tsjechische rechtsorde op de dag waarop die in het *Sbírka zákonů* wordt bekendgemaakt. Voor elk besluit in het bulletin wordt ook de datum waarop het in werking treedt, vermeld. Dat is de datum waarop iedereen juridisch verplicht is om de betrokken wetgeving na te leven. Wanneer geen latere datum is vastgesteld, treedt de wetgeving in werking vijftien dagen na de bekendmaking ervan. In uitzonderlijke gevallen van dringende publieke noodzakelijkheid kan de datum waarop de wetgeving in werking treedt, worden vervroegd, maar deze mag de datum van bekendmaking niet voorafgaan. De datum waarop een wetgevingsbesluit in werking treedt, kan derhalve dezelfde zijn als de datum waarop het van kracht wordt, maar het kan nooit in werking treden voordat het van kracht wordt. Wetgeving die door de senaat wordt vastgesteld, wordt bekendgemaakt in het *Sbírka zákonů*, zoals de wetten; geratificeerde internationale overeenkomsten worden bekendgemaakt in het *Sbírka mezinárodních smluv* (Bulletin van internationale overeenkomsten). Provinciale regelgeving wordt bekendgemaakt in de provinciebladen, gemeentelijke regelgeving wordt gedurende vijftien dagen op het officiële aanplakbord getoond en daarna op de normale manier bekendgemaakt.

Wanneer nationaal recht of specifieke wetsbepalingen in conflict komen met de constitutionele orde of wanneer andere rechtsinstrumenten of bepalingen van dergelijke instrumenten in conflict komen met de constitutionele orde of met ander recht, bepaalt het Grondwettelijk Hof of deze nietig verklaard moeten worden.

Zie de tekst van de [grondwet](#) voor nadere informatie.

Juridische gegevensbank

De juridische gegevensbank wordt beheerd en onderhouden door het Tsjechische ministerie van Binnenlandse Zaken. De gegevensbank is als volgt opgebouwd:

een deel van de officiële website van het [ministerie van Binnenlandse Zaken](#) is gewijd aan de [wetgeving](#). Het bevat elektronische exemplaren (in pdf-formaat) van een [verzameling wetten](#) en een verzameling [internationale verdragen](#) (deel van het officiële staatsblad). De website heeft geen officiële status of juridische waarde. Alleen de gedrukte tekst van de verzameling wetten is authentiek. De gegevens zijn toegankelijk voor het publiek. Bezoekers van de website kunnen volledige documenten opzoeken aan de hand van metadata.

De [Sectie wetten](#) van het [portaal van het openbaar bestuur van Tsjechië](#) bevat geactualiseerde, geconsolideerde versies van wetten en uitvoeringsregelgeving. Deze website heeft geen officiële status of juridische waarde. Bezoekers van de website kunnen de documenten doorzoeken en documenten vinden aan de hand van hun naam of nummer in de gegevensbank.

Het informatiesysteem [ISAP](#) biedt u toegang tot de gegevensbanken die gebruikt worden om coördinerende rollen toe te wijzen aan de documenten van de Raad en aan de wetten die worden gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. Het systeem zorgt ook voor toezicht op het proces van tenuitvoerlegging, het nationale wetgevingsproces en inbreukprocedures. De gegevensbank biedt tevens een elektronisch archief van nationale standpunten, werkdocumenten, concordantietabellen, enz.

Rechtspraak

Het ontbreekt in Tsjechië aan één enkele openbare of particuliere verzameling die voorziet in de systematische bekendmaking van belangrijke beslissingen van alle Tsjechische gerechten, dat wil zeggen de uitspraken van het Grondwettelijk Hof en algemene rechtbanken die algemene implicaties kunnen hebben. De bevindingen van het Grondwettelijk Hof worden bekendgemaakt in het *Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu* (verzameling arresten en besluiten van het Grondwettelijk Hof), gepubliceerd door C. H. Beck in Praag. Wat de algemene rechtbanken betreft, wordt slechts een selectie van de bevindingen van de hogere rechtbanken, dat wil zeggen het Hooggerechtshof en het Administratieve Hooggerechtshof, systematisch bekendgemaakt. De geselecteerde beslissingen van het Hooggerechtshof, alsmede zijn conclusies, waarmee wordt beoogd de jurisprudentie van de lagere burgerlijke en strafrechtbanken van de gewone rechterlijke macht te consolideren, worden afgedrukt in het *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (verzameling beslissingen en conclusies), gepubliceerd door LexisNexis in Praag. De geselecteerde arresten en besluiten van het Administratieve Hooggerechtshof worden bekendgemaakt in het *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* (verzameling beslissingen van het Administratieve Hooggerechtshof), gepubliceerd door ASPI in Praag. De jurisprudentie van de lagere algemene rechtbanken wordt niet systematisch bekendgemaakt; soms wordt een selectie van beslissingen in juridische tijdschriften gepubliceerd.

De officiële elektronische zoekmachines voor de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en beide hooggerechthoven bestrijken de beslissingen van deze hoven in hun geheel en zijn in dit verband van praktisch belang. Met deze machines worden elektronische opzoeken geïnitieerd van servers bij de verschillende lagere algemene rechtbanken voor het weergeven van selecties uit hun jurisprudentie.

[Judikatura Ústavního soudu ČR](#) (jurisprudentie van het Grondwettelijk Hof)

[Judikatura Ústavního soudu ČR](#) (jurisprudentie van het Hooggerechtshof)

[Judikatura Ústavního soudu ČR](#) (jurisprudentie van het Administratieve Hooggerechtshof)

Is de toegang tot de gegevensbank kosteloos?

De gegevensbank is **gratis** toegankelijk.

Geselecteerde commerciële gegevensbanken:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Laatste update: 19/06/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([da](#)) is onlangs gewijzigd.
Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Denemarken

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtssysteem in Denemarken.

Informatie over het Deense rechtssysteem is te vinden op de websites van het [Deense ministerie van Justitie](#) en het [Deense parlement](#).

Juridische gegevensbanken

[Retsinformation.dk](#) is de website die burgers toegang geeft tot:

wetten, bestuursreglementen, verdragen, geconsolideerde wetten;
parlementaire documenten;
administratieve beslissingen;
beslissingen van de Deense ombudsman.

Retsinformation.dk bevat alle wetgeving die op 1 januari 1985 van kracht was of na die datum is ingevoerd.

De gegevensbank is **gratis** toegankelijk.

Laatste update: 19/12/2017

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([de](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Duitsland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtssysteem in Duitsland.

De Bondsrepubliek Duitsland is een democratische, federale en sociale constitutionele staat. De grondrechten en de beginselen van een democratische, federale en sociale constitutionele staat vormen samen de onschendbare kern van de Duitse grondwet, waarvan de naleving wordt gewaarborgd door het *Bundesverfassungsgericht* (federaal grondwettelijk hof).

Rechtsbronnen

De basis van alle rechtsbronnen is de grondwet (**Grundgesetz**) van de Bondsrepubliek Duitsland, die:

de fundamentele structuur en de essentiële structurele beginselen vastlegt van de staat en zijn hoogste [organen](#);

de beginselen definieert volgens welke de verkiezingen voor de Bondsdag (*Bundestag*, het Duitse federale parlement) moeten worden gehouden;

de basis vormt voor de status en rechten van de vrij gekozen leden van de Bondsdag;

beschrijft hoe de Bondsdag is georganiseerd en zijn taken uitvoert.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

De nationale geschreven rechtsbronnen zijn in wezen de grondwet, de wetten, de Algemene Maatregelen van Bestuur en de statuten; daarnaast komen als ongeschreven rechtsbronnen de algemene regels van het volkenrecht, het gewoonterecht en de jurisprudentie (in het bijzonder arresten van het *Bundesverfassungsgericht*).

Duitsland is een federale staat die bestaat uit 16 deelstaten – de Länder. Er zijn daarom **federale wetten**, die binnen het gehele grondgebied van de Bond gelden, en **deelstaatwetten** die alleen geldig zijn in de betreffende deelstaat. Elke deelstaat heeft zijn eigen constitutie en heeft ook, binnen het rechtskader van de grondwet, de bevoegdheid om wetgeving, Algemene Maatregelen van Bestuur en statuten aan te nemen.

De **wetgevende bevoegdheden** van de Bond en de deelstaten zijn nauwkeurig vastgelegd in de grondwet. In de artikelen 71 tot en met 74 zijn de wetgevende bevoegdheden van de Bond vastgelegd. In alle andere gevallen zijn de deelstaten verantwoordelijk.

Exclusieve wetgevende macht van de Bond

Op de gebieden die binnen de exclusieve wetgevende macht van de Bond vallen, hebben de deelstaten alleen de bevoegdheid om wetgeving aan te nemen als ze hiertoe expliciet gemachtigd zijn door een federale wet (artikel 71 van de grondwet).

Op grond van artikel 73 van de grondwet heeft de Bond exclusieve wetgevende macht op (onder meer) de volgende **gebieden**: alle kwesties op het gebied van buitenlands beleid, defensie (inclusief de bescherming van de burgerbevolking), burgerschap, vrijheid van verkeer, paspoorten, verblijfsregistratie en identiteitsbewijzen, immigratie, emigratie en uitzetting, valuta en geld, de eenheid van het douane- en handelsgebied, luchtverkeer, samenwerking tussen de Bond en de deelstaten met betrekking tot onderzoek en de wet inzake wapens en explosieven.

Concurrerende wetgevende bevoegdheden

Op gebieden die onder concurrerende wetgeving vallen hebben de deelstaten het recht om wetgeving aan te nemen, mits en voor zover de Bond haar wetgevende bevoegdheden op datzelfde gebied niet uitoefent (artikel 72 van de grondwet). De **rechtsgebieden** die onder concurrerende wetgeving vallen zijn onder meer burgerlijk recht, strafrecht en verkeersrecht, alsmede het verenigingsrecht, de wet met betrekking tot verblijf en vestiging van buitenlandse staatsburgers, de wetgeving inzake economische zaken, arbeidsrecht en bepaalde aspecten van consumentenbescherming. Met betrekking tot bepaalde zaken die op grond van artikel 74 van de grondwet binnen de werkingssfeer van samenlopende wetgeving vallen, heeft de Bond uitsluitend het recht om wetgeving aan te nemen mits en voor zover de totstandbrenging van gelijkwaardige leefomstandigheden binnen het gehele grondgebied van de Bond of de handhaving van juridische of economische eenheid federale regelgeving noodzakelijk maken in het nationaal belang.

Deelstaatwetten mogen niet in strijd zijn met federale wetten. Artikel 31 van de grondwet stelt: **"De federale wetgeving prevaleert boven de deelstaatwetgeving."** Dit beginsel geldt ongeacht de hiërarchische status van de strijdige regels, dus een federale verordening gaat bijvoorbeeld voor de constitutie van een deelstaat.

Normenhiërarchie

De grondwet staat het hoogst in de hiërarchie van binnenlandse wetgeving. Hij gaat boven alle andere binnenlandse rechtsbronnen en vormt het instrument waarop het volledige Duitse rechtstelsel rust. Elke wettelijke bepaling die in Duitsland wordt aangenomen moet in overeenstemming zijn met de grondwet, zowel formeel als inhoudelijk. Daarom bepaalt artikel 20, lid 3 van de grondwet dat de wetgevende macht gebonden is aan de grondwet en de uitvoerende en rechtsprekende macht aan de wet en het recht. De wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht zijn in het bijzonder gebonden aan de grondrechten die zijn vastgelegd in de artikelen 1 tot en met 19 van de grondwet, die rechtstreeks toepasselijk recht vormen (artikel 1, lid 3). **De voorrang van de grondwet** wordt uiteindelijk gewaarborgd door het *Bundesverfassungsgericht*.

Artikel 79, lid 2 bepaalt dat de grondwet alleen kan worden **gewijzigd** door een tweederdemeerderheid van de leden van de Bondsdag en twee derde van de stemmen van de Bondsraad (*Bundesrat*). Via de Bondsraad nemen de deelstaten deel aan de vaststelling van de wetgeving binnen en het bestuur van de Bond en aan zaken met betrekking tot de Europese Unie. Bepaalde essentiële onderdelen van de grondwet – te weten de verdeling van de Bond in

deelstaten, hun deelname aan het wetgevingsproces en de beginselen die zijn vastgelegd in de artikelen 1 en 20 – mogen helemaal niet worden gewijzigd (artikel 79, lid 3).

De algemene bepalingen van het **internationaal recht** staan lager in de hiërarchie dan de grondwet, maar hoger dan de wetten van de Bond en de deelstaten. De grondwet stelt expliciet dat deze algemene bepalingen een integraal deel uitmaken van de federale wetgeving en dat ze voorrang hebben boven deze wetten en direct rechten en plichten scheppen voor de inwoners van het grondgebied van de Bond (artikel 25). Tot deze algemene bepalingen van het internationaal recht met rechtsgevolg voor individuen (d.w.z. niet alleen regels die van belang zijn voor de staat) behoren onder meer de garantie van een passende vorm van rechtsbescherming voor vreemdelingen en het 'specialiteitsbeginsel', dat bepaalt dat strafzaken gebonden zijn aan de voorwaarden voor uitlevering die de uitleverende staat heeft gesteld.

Wetgeving staat lager in de hiërarchie dan de grondwet. De wetgevende bevoegdheden van de Bond met betrekking tot de deelstaten zijn nauwkeurig vastgelegd in de grondwet (artikelen 71-74). Wetten worden aangenomen door de Bondsdag in samenwerking met de Bondsraad. Wetsvoorstellen kunnen worden ingediend in de **Bondsdag** door de Bondsregering, door de Bondsraad, of door leden van de Bondsdag (door een fractie of 5% van de leden). De grondwet bepaalt de gevallen waarin voor de definitieve goedkeuring van een wet door de Bundestag toestemming nodig is van de **Bondsraad** (op dit moment geldt dat volgens de statistieken die [de Bondsraad](#) op zijn website heeft gepubliceerd voor ongeveer 45% van alle wetten). Voor de overige wetgeving die door de Bondsdag wordt aangenomen mag de Bondsraad alleen bezwaar aantekenen tegen een wetsvoorstel dat is aangenomen door de Bondsdag, die dat bezwaar op zijn beurt mag verwerpen. In het geval van meningsverschillen tussen de Bondsdag en de Bondsraad kan een gemeenschappelijk comité voor gezamenlijke overweging van wetsvoorstellen (het zogenoemde Bemiddelingscomité) bijeen worden geroepen, dat bestaat uit een gelijk aantal leden van de Bondsdag en de Bondsraad (op dit moment 16 leden van elk orgaan). De rol van het Bemiddelingscomité is het opstellen van voorstellen voor het bereiken van unanimiteit, maar het comité kan zelf geen beslissingen nemen namens de Bondsdag en de Bondsraad.

Algemene Maatregelen van Bestuur zijn ondergeschikt aan wetgeving en kunnen worden uitgevaardigd door de federale regering, een Bondsminister of de regeringen van de deelstaten. **Statuten** staan lager in de hiërarchie dan Algemene Maatregelen van Bestuur en kunnen worden uitgevaardigd door een publiekrechtelijke rechtspersoon (bijv. een gemeente).

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Duitse wetten worden gemaakt door de parlementen. De Bondsdag is daarom het belangrijkste wetgevende orgaan. Hij beslist over alle wetten die onder de bevoegdheid van de Bondsrepubliek Duitsland vallen in een wetgevingsprocedure waaraan ook de Bondsraad moet deelnemen.

De Bondsraad, de federale regering en de leden en fracties van de Bondsdag hebben het recht om nieuwe of herziene wetsteksten in de Bondsdag te introduceren als **wetsvoorstellen**. Over deze wetsvoorstellen wordt gesproken, nagedacht en gestemd in het parlement volgens een nauwkeurig vastgelegde procedure.

Binnen het federale systeem van Duitsland ligt een aanzienlijk deel van de staatsmacht bij de deelstaten en daarom is de Bondsraad ook betrokken bij de aanneming van wetgeving. **Alle wetten worden ter stemming voorgelegd aan de Bondsraad** en deze mag – afhankelijk van de aard van de voorgestelde wetgeving – zelfs de afwijzing van bepaalde voorstellen bevelen.

Bezoek voor meer informatie de website van de [Bondsdag](#).

Proces van wetgeving

Aanneming van wetgeving

De meeste wetsvoorstellen en discussiepunten worden ingediend door de federale regering. Die heeft als middelpunt van de wetgevende macht de meeste ervaring met de tenuitvoerlegging van wetgeving en bezit rechtstreekse kennis over waar in de praktijk nieuwe regelgeving nodig is.

Niet alleen de federale regering, maar ook de Bondsraad en de leden van de Duitse Bondsdag hebben echter het recht **wetsvoorstellen in te dienen** die kunnen leiden tot nieuwe wetten.

Initiatieven van de federale regering of de Bondsraad

Als de federale regering een wet wil wijzigen of invoeren, moet de Bondskanselier het wetsvoorstel eerst voorleggen aan de **Bondsraad**.

De Bondsraad heeft dan in de regel zes weken de tijd om zijn commentaar op het wetsvoorstel in te dienen, waarop de regering dan weer kan reageren met een schriftelijke conclusie van antwoord. De Bondskanselier stuurt het wetsvoorstel vervolgens samen met het commentaar van de Bondsraad naar de Bondsdag. Eén uitzondering op deze procedure is **de ontwerpbegroting**, die tegelijkertijd aan de Bondsraad en de Bondsdag wordt gestuurd.

Een soortgelijke procedure geldt als wetsvoorstellen worden ingediend door de Bondsraad. Zodra de meerderheid van de leden van de Bondsraad voor het wetsvoorstel heeft gestemd, gaat het eerst naar de federale regering, die er haar opmerkingen aan toevoegt, meestal binnen zes weken, en daarna naar de Bondsdag.

Initiatieven van leden van de Bondsdag

Wetsvoorstellen kunnen ook worden ingediend door leden van de Bondsdag. Ze moeten in dat geval worden gesteund door **ten minste één van de fracties** of **ten minste vijf procent van de leden van de Bondsdag**.

Wetsvoorstellen die op deze wijze worden ingediend, hoeven niet eerst te worden voorgelegd aan de Bondsraad. Om die reden laat de regering soms bijzonder **urgente wetsvoorstellen** indienen door haar fracties in de Bondsdag.

Verdeling van gedrukte documenten

Voordat een wetsvoorstel door de Bondsdag kan worden behandeld, moet het eerst worden voorgelegd aan de voorzitter van de Bondsdag en daarna worden geregistreerd en gedrukt door de administratie.

Vervolgens wordt het verdeeld aan alle leden van de Bondsdag en de Bondsraad en de Bondsministeries als een gedrukt document van de Bondsdag. Zodra het wetsvoorstel op de **agenda voor de plenaire vergadering** is gezet, is de eerste fase van de behandeling in het parlement afgerond: vervolgens kan het **officieel geïntroduceerd** worden in het openbare forum van de Bondsdag.

Drie lezingen in de plenaire vergadering

Als regel worden wetsvoorstellen driemaal besproken in de plenaire vergadering van de Bondsdag – deze debatten worden lezingen genoemd.

Tijdens de eerste lezing wordt alleen een debat gehouden als hiertoe is besloten door de *Ältestenrat* (een speciaal uitvoerend orgaan van de Bondsdag) of als het wordt geëist door een van de fracties. In de meeste gevallen gebeurt dit als wetgevingsprojecten bijzonder controversieel zijn of van bijzonder belang zijn voor het publiek.

Het hoofdoel van de eerste lezing is **een of meerdere commissies aanwijzen** die het voorstel zullen bestuderen en het zullen voorbereiden voor de tweede lezing. Dit geschiedt op basis van aanbevelingen door de *Ältestenrat*.

Als er meerdere commissies worden aangewezen, krijgt één commissie de eindverantwoordelijkheid voor de discussies over het onderwerp en voor het door het parlement loodsen van het wetsvoorstel. De overige commissies wordt gevraagd advies uit te brengen over het wetsvoorstel.

Wetgevingswerkzaamheden in de commissies

De **gedetailleerde wetgevingswerkzaamheden** vinden plaats in de permanente commissies, die bestaan uit leden van alle fracties. De commissieleden stellen zich op de hoogte van het materiaal en bespreken het tijdens hun vergaderingen. Ze kunnen ook deskundigen en vertegenwoordigers van belangengroepen uitnodigen voor openbare hoorzittingen.

Parallel aan het werk dat door de commissies wordt verricht, vormen de fracties **werkgroepen**, waarin ze de betreffende kwesties bestuderen en hun eigen standpunt bepalen.

Het is niet ongebruikelijk dat de fracties in de commissies samenwerken. De meeste wetsvoorstellen worden in meer of mindere mate herzien als gevolg van samenwerking tussen de regeringsfracties en de oppositie.

Na de afronding van de besprekingen zal de commissie met de eindverantwoordelijkheid voor het wetsvoorstel **een verslag presenteren aan de plenaire vergadering** over het verloop en de resultaten van de besprekingen. Het besluit dat deze commissie aanbeveelt, vormt de basis voor de tweede lezing die nu plaatsvindt in de plenaire vergadering.

Debat tijdens de tweede lezing

Voor de tweede lezing ontvangen alle leden de gepubliceerde **aanbeveling voor een besluit** in gedrukte vorm. Ze zijn dus goed voorbereid op het debat. De fracties coördineren nogmaals hun standpunten tijdens interne vergaderingen voorafgaand aan het debat, om één front te kunnen vormen tijdens de openbare tweede lezing.

Na het algemene debat kunnen alle bepalingen in het wetsvoorstel afzonderlijk worden behandeld. In de regel gaat de plenaire vergadering echter direct over tot stemming over het wetsvoorstel als geheel.

Alle leden van de Bondsdag mogen **moties voor amendementen** indienen, die vervolgens meteen in de plenaire vergadering worden behandeld. Als de plenaire vergadering amendementen aanneemt, moet de nieuwe versie van het wetsvoorstel eerst worden gedrukt en verdeeld. Deze procedure kan echter worden ingekort als twee derde van de aanwezige leden daarmee instemt. In dat geval kan de derde lezing onmiddellijk beginnen.

Stemming tijdens de derde lezing

Tijdens de derde lezing wordt alleen een nieuw debat gehouden als een fractie of ten minste 5% van de leden van de Bondsdag daartoe heeft verzocht.

In dit stadium mogen moties voor amendementen niet meer worden ingediend door individuele leden, maar alleen door fracties of door 5% van de leden van de Bondsdag. Bovendien mogen de moties alleen betrekking hebben op amendementen die tijdens de tweede lezing zijn aangenomen.

De definitieve stemming vindt plaats aan het einde van de derde lezing. Als de voorzitter van de Bondsdag vraagt om stemmen voor het wetsvoorstel, stemmen ertegen en onthoudingen, reageren de leden daarop door op te staan.

Zodra een wetsvoorstel de noodzakelijke meerderheid heeft behaald in de plenaire vergadering van de Bondsdag, wordt hij als wet doorgestuurd naar de Bondsraad.

Goedkeuring door de Bondsraad

Via de Bondsraad zijn de deelstaten betrokken bij de vorming van alle elementen van de wetgeving. In dat opzicht zijn de rechten van de Bondsraad om deel te nemen aan het wetgevingsproces heel nauwkeurig omschreven.

De Bondsraad mag geen wijzigingen aanbrengen in een wet die is aangenomen door de Bondsdag. Als de Bondsraad een wet echter niet goedkeurt, kan hij eisen dat het **Bemiddelingscomité** bijeen wordt geroepen. Het Bemiddelingscomité bestaat uit een gelijk aantal leden van de Bondsdag en de Bondsraad.

Voor sommige wetsvoorstellen is goedkeuring door de Bondsraad vereist. Dit geldt bijvoorbeeld voor wetten die van invloed zijn op de financiën en de bestuurlijke bevoegdheden van de deelstaten.

Als het gaat om wetsvoorstellen waartegen de Bondsraad bezwaar mag maken, kan de Bondsdag een wet in werking laten treden, zelfs als er geen overeenstemming is bereikt in het Bemiddelingscomité. Hiervoor is echter een nieuwe stemming nodig, waarin de Bondsdag de wet aanneemt met een absolute meerderheid.

Inwerkingtreding

Zodra een wet is goedgekeurd door de Bondsdag en de Bondsraad, moet hij nog een aantal stadia doorlopen voor hij in werking kan treden.

Een wet die is aangenomen, wordt eerst gedrukt en doorgestuurd naar **de Bondskanselier** en de **bevoegde Bondsminister**, die hem **medeondertekenen**.

Daarna ontvangt de Bondsraad de wet om deze in de wetgeving op te nemen. Hij of zij onderzoekt of de wet is aangenomen **in overeenstemming met de grondwet** en niet in strijd is met de grondwet. Als deze controles zijn verricht, ondertekent de Bondsraad de wet en geeft hij of zij opdracht deze te publiceren in het federale staatsblad (*Bundesgesetzblatt*).

Op dat moment is de wet afgekondigd. Als er geen specifieke datum is genoemd waarop de wet in werking treedt, dan gebeurt dit op de veertiende dag na de datum waarop hij in het federale staatsblad is gepubliceerd.

Bezoek voor meer informatie de website van de [Bondsdag](#).

Juridische gegevensbanken

De Duitse juridische gegevensbank [JURIS](#) van het Bondsministerie van Justitie bevat onder andere de actuele en geldende versie de **federale wetgeving**.

Er is ook een volledige set eerdere versies opgenomen, evenals wetten die al zijn gepubliceerd, maar nog niet van kracht zijn geworden.

De gegevensbank bevat tevens het **Eenwordingsverdrag** en verordeningen van de voormalige DDR die nog van toepassing zijn in de Bondsrepubliek Duitsland.

Het **recht van de deelstaten** (*Länder*) is volledig en actueel.

Bepaalde wetteksten zijn ook beschikbaar in het Engels, bijvoorbeeld:

het [burgerlijk wetboek](#) (BGB)

het [wetboek van strafrecht](#) (StGB)

delen van de [preambule van het burgerlijk wetboek](#) (EGBGB).

De gegevensbank is **niet gratis toegankelijk**.

Twee juridische gegevensbanken met daarin bijna alle actuele federale wetgeving (waaronder Algemene Maatregelen van Bestuur) zijn voor alle geïnteresseerde burgers gratis te raadplegen op de site [Gesetze im Internet](#) en via [het Bondsministerie van Justitie](#). Beide gegevensbanken worden aangeboden door het Bondsministerie van Justitie in samenwerking met Juris GmbH.

Daarnaast beheert het Bondsministerie van Binnenlandse Zaken – in samenwerking met Juris GmbH – [een gegevensbank voor de publicatie van federale verordeningen](#)

Links

[Duitse Bondsregering](#)

[Publicatie van federale verordeningen](#)

[Preambule van het burgerlijk wetboek](#)

[Wetboek van strafrecht](#)

[Burgerlijk wetboek](#)

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([et](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Estland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Estland en de wetgeving van Estland.

Rechtsbronnen

Estland behoort tot de landen met een Europees continentaal rechtsstelsel (civiel recht). De belangrijkste rechtsbronnen zijn rechtsinstrumenten zoals de grondwet, het recht van de Europese Unie, internationale verdragen, wetten en verordeningen.

Juridische interpretaties door de hoogste rechter, het Hooggerechtshof, en opmerkingen van deskundigen fungeren ook als uitgangspunten (bv. de commentarierende uitgave van de grondwet. Rechterlijke uitspraken creëren geen rechten en over het algemeen zijn uitspraken van hogere rechtbanken niet bindend voor lagere rechtbanken. Het Hooggerechtshof, waar onder andere toetsing aan de grondwet plaatsvindt, is evenwel bevoegd rechtsinstrumenten ongeldig te verklaren als deze niet in overeenstemming zijn met de grondwet of met rechtsinstrumenten die voorrang hebben. Rechtbanken mogen dergelijke instrumenten niet toepassen bij de behandeling van specifieke zaken, en de rechtbanken zijn niet bevoegd om rechtsinstrumenten toe te passen die in strijd zijn met de grondwet. Het Hooggerechtshof, dat fungeert als grondwettelijk hof, onderzoekt de zaak vervolgens en is bevoegd om dergelijke instrumenten ongrondwettig te verklaren (maar niet ongeldig).

Algemeen erkende beginselen en regels van het internationaal recht vormen een onlosmakelijk deel van het Estlandse rechtsstelsel.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Grondwet — krachtens artikel 3, lid 1, van de grondwet wordt het overheidsgezag uitsluitend uitgeoefend ingevolge de grondwet en wetten die daarmee in overeenstemming zijn.

Wetten — krachtens artikel 65 van de grondwet worden wetten aangenomen door het Estlandse parlement (de Riigikogu), waarbij de wetgevende macht berust. Wetten worden aangenomen in overeenstemming met de grondwet en op de voorgeschreven wijze gepubliceerd in de Riigi Teataja (het staatsblad). Alleen wetten die zijn bekendgemaakt, kunnen ten uitvoer worden gelegd.

Verordening — krachtens de artikelen 87 en 94 van de grondwet hebben de regering van de republiek en ministers de bevoegdheid verordeningen uit te vaardigen op basis van en ten behoeve van de naleving van een wet. Met het oog op kwesties van lokaal belang of in gevallen die in een wet zijn vastgelegd, zijn ook lokale overheden bevoegd om verordeningen uit te vaardigen. In wezen is een verordening een basiswet. Verordeningen mogen alleen worden uitgevaardigd op basis van een beperkte wettelijk toegekende bevoegdheid. Naast de regering hebben ook andere zelfstandige rechtspersonen, publiekrechtelijke rechtspersonen (universiteiten) en overheidsinstellingen het recht gekregen verordeningen uit te vaardigen. De bevoegdheid om verordeningen uit te vaardigen is tevens toegekend aan de lokale overheden krachtens artikel 154, lid 1, van de grondwet, en aan Eesti Pank (de centrale bank van Estland) krachtens artikel 111.

De regering van de republiek en de ministers hebben de bevoegdheid verordeningen uit te vaardigen op basis van en ter naleving van een wet. Verordeningen treden in werking op de derde dag volgend op de publicatie ervan in Riigi Teataja, tenzij anders aangegeven in de betreffende verordening zelf.

Administratief besluit — een afzonderlijke bestuursrechtelijke handeling waarmee een overheidsinstantie over afzonderlijke juridische kwesties beslist en deze organiseert. Krachtens artikel 87, lid 6, van de grondwet vaardigt de regering van de republiek administratieve besluiten uit op basis van of ten behoeve van de naleving van een wet. Ook de premier, gouverneurs en lokale overheden hebben de bevoegdheid administratieve besluiten uit te vaardigen.

Beslissing — een individuele bestuursrechtelijke handeling die wordt uitgevaardigd op basis van bestuursrechtelijke bezwaar- of beroepschriften of via welke sancties worden opgelegd. Beslissingen worden ook aangenomen door het parlement, lokale overheden, de nationale verkiezingscommissie en de rechtbanken.

Voorschrift — krachtens artikel 94 van de grondwet vaardigen ministers voorschriften uit op basis van en ten behoeve van de naleving van een wet.

Dergelijke voorschriften zijn onder andere dienstvoorschriften voor de medewerkers van een ministerie of voorschriften om de structuur vast te stellen en de activiteiten te organiseren van overheidsinstellingen die onder de bevoegdheid van een ministerie opereren.

Internationale verdragen en de voorrang van wetgeving van de Europese Unie — krachtens artikel 3, lid 1, van de grondwet maken algemeen erkende beginselen en regels van internationaal recht onlosmakelijk deel uit van het Estlandse rechtssysteem. In artikel 123 van de grondwet wordt vastgelegd dat de Republiek Estland geen internationale verdragen aangaat die indruisen tegen de grondwet. In de Wet tot wijziging van de grondwet is het beginsel van de voorrang van wetgeving van de Europese Unie vastgelegd. Krachtens artikel 2 van die wet is, onverminderd het feit dat Estland lid is van de Europese Unie, de Estlandse grondwet van toepassing met inachtneming van de rechten en verplichtingen uit hoofde van de Toetredingsakte. Als Estlandse wetten of andere rechtsinstrumenten in strijd zijn met internationale verdragen die het parlement heeft geratificeerd, zijn de bepalingen van het betreffende internationale verdrag van toepassing.

Internationale verdragen treden in werking overeenkomstig de procedures die in de verdragen zijn vastgelegd.

De toepassing van buitenlandse wetgeving is geregeld bij de wet betreffende het internationaal privaatrecht.

Als buitenlandse wetgeving moet worden toegepast in het kader van een wet, internationaal verdrag of internationale transactie, wordt zij, ongeacht of daartoe een verzoek is ingediend, toegepast door een rechtbank. Buitenlandse wetgeving wordt toegepast in overeenstemming met de interpretatie en de toepassing in de praktijk ervan in het betreffende land. Buitenlandse wetgeving wordt niet toegepast als dat zou leiden tot een situatie die duidelijk in strijd is met de grondbeginselen van de Estse wetgeving (openbare orde). In die gevallen wordt de Estse wetgeving toegepast.

Besluit — op grond van artikel 109 van de grondwet kan de president van de Republiek Estland in het geval van urgente nationale nood, indien het niet mogelijk is het parlement bijeen te roepen, besluiten met kracht van wet uitvaardigen. Dergelijke besluiten moeten medeondertekend worden door de voorzitter van het parlement en de premier. Op basis van de grondwet mag de president:

- speciale besluiten uitvaardigen in het geval van urgente nationale nood en als het onmogelijk is het parlement bijeen te roepen;
- spoeddecreten uitvaardigen in geval van urgente nationale nood, wanneer de regering de noodtoestand heeft uitgeroepen en als het onmogelijk is het parlement bijeen te roepen of er onvoldoende tijd is om het parlement bijeen te roepen.

Een door de president van de Republiek Estland uitgevaardigd besluit treedt in werking op de tiende dag volgend op de publicatie ervan in Riigi Teataja, tenzij anders bepaald in het besluit zelf.

Zodra het parlement bijeen is, legt de president van de republiek de besluiten voor aan het parlement, dat vervolgens direct een wet vaststelt om de besluiten goed te keuren of af te wijzen. Artikel 110 van de grondwet bepaalt dat de president van de republiek dergelijke besluiten niet mag gebruiken om de grondwet, de wetten bedoeld in artikel 104 van de grondwet, wetten ter vaststelling van nationale belastingen of de staatsbegroting, te wijzigen of in te trekken.

Normenhiërarchie

De hiërarchie van rechtsinstrumenten is als volgt: de grondwet, het recht van de Europese Unie, internationale verdragen, wetten en besluiten, verordeningen van de regering van de republiek en door ministers uitgevaardigde verordeningen. Naast basisrechtsinstrumenten bestaan er ook individuele rechtsinstrumenten die worden uitgevaardigd op basis van een wet en die zich in de hiërarchie onder wetten en verordeningen bevinden.

Rechtsinstrumenten mogen nooit in tegenspraak zijn met de rechtsinstrumenten van een hoger niveau.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsinstrumenten

De institutionele organisatie in Estland houdt het beginsel van de scheiding en het evenwicht van machten aan (artikel 4 van de grondwet).

De wetgevende macht berust bij het parlement. Krachtens artikel 103 van de grondwet hebben de leden van het parlement, parlementsfracties, commissies van het parlement, de regering en de president van de republiek het recht wetgevingsinitiatieven te nemen. De president van de republiek kan echter uitsluitend het initiatief tot grondwetswijzigingen nemen. Het parlement bespreekt de wetsvoorstellen en heeft het recht om deze aan te nemen of te verwerpen.

Het parlement heeft het recht om op grond van een besluit dat door een absolute meerderheid van zijn leden is goedgekeurd, een wetsontwerp voor te stellen aan de regering van de republiek.

Het parlement heeft het recht een referendum te laten houden over een ontwerpwet of een zaak van nationaal belang. De uitslag van het referendum wordt bepaald door de meerderheid van de stemmen van de deelnemers. Wetten die zijn aangenomen door middel van een referendum worden direct afgekondigd door de president van de republiek. Besluiten die via referenda worden genomen, zijn bindend voor alle overheidsinstanties. Als er geen meerderheid van stemmen is voor een ontwerpwet waarover een referendum is gehouden, schrijft de president buitengewone parlementsverkiezingen uit. Zaken die te maken hebben met de begroting, belastingen, de financiële verplichtingen van de staat, de ratificatie of verwerping van internationale verdragen, het uitroepen of opheffen van de noodtoestand en nationale defensie mogen niet in een referendum in stemming worden gebracht.

De uitvoerende macht berust bij de regering. In de meeste gevallen worden wetsvoorstellen door de regering aan het parlement voorgelegd. De wetsvoorstellen worden aan de regering voorgelegd door de ministeries en er moet voorafgaand een raadplegingsproces plaatsvinden tussen de ministeries. De kanselier van Justitie en de auditeur-generaal nemen deel aan vergaderingen van de regering en hebben daar spreekrecht. Hun voorstellen binden de regering niet, maar met hun aanbevelingen en voorstellen wordt wel vaak rekening gehouden. Indien zulks naar het oordeel van de kanselier van Justitie en de auditeur-generaal nodig is, kunnen zij hun voorstellen rechtstreeks voorleggen aan de desbetreffende parlementaire commissie die het wetsvoorstel behandelt. Krachtens artikel 139 van de grondwet analyseert de kanselier van Justitie alle aan hem gedane voorstellen ten aanzien van wetswijzigingen, het aannemen van nieuwe wetten en het werk van overheidsinstanties en verstrekt hij, in voorkomend geval, een verslag aan het parlement. Indien de kanselier van Justitie van mening is dat een door de wetgevende macht, de uitvoerende macht of een lokale overheid aangenomen rechtsinstrument in tegenspraak is met de grondwet of met een wet, doet hij een voorstel aan het orgaan dat het rechtsinstrument heeft aangenomen om het binnen 20 dagen in overeenstemming te brengen met de grondwet of de betrokken wet. Indien het rechtsinstrument niet binnen die termijn in overeenstemming wordt gebracht met de grondwet of de betrokken wet, doet de kanselier van Justitie een voorstel aan het Hoogerechtshof om het rechtsinstrument ongeldig te laten verklaren op grond van artikel 142 van de grondwet.

Wetten die zijn aangenomen door het parlement worden afgekondigd door de president van de republiek. De president kan ook weigeren een wet af te kondigen. In dat geval stuurt hij de wet, vergezeld van een met redenen omklede resolutie, terug naar het parlement voor een nieuw debat en een nieuwe beslissing.

Het ministerie van Justitie publiceert de aangenomen wetten in het Estlandse officiële publicatie *Riigi Teataja* (staatsblad) na afkondiging ervan door de president van de republiek.

Besluitvormingsproces

Het wetgevingsproces in het Estlandse parlement omvat de volgende stadia:

- indiening van wetsvoorstellen;
- bespreking van wetsvoorstellen;
- aanneming van wetsvoorstellen;

Indiening

Krachtens artikel 103 van de grondwet hebben de regering, een lid van het parlement, een parlementsfractie, een commissie van het parlement en de president van de republiek het recht wetgevingsinitiatieven te nemen. De president kan echter uitsluitend het initiatief tot grondwetswijzigingen nemen. Wetsvoorstellen moeten voldoen aan de door het bureau van het parlement aangenomen technische regels en aan de door de regering van de republiek aangenomen wetgevingsgerelateerde en technische regels. Het bureau van het parlement stuurt wetsvoorstellen door naar de vaste parlementaire commissie die verantwoordelijk is voor die voorstellen.

Bespreking van wetsvoorstellen

Een wetsvoorstel wordt met het oog op de plenaire vergadering van het parlement voorbereid door een vaste parlementaire commissie (de Commissie juridische zaken, de Commissie constitutionele zaken, de Commissie economische zaken, enz.). Op voorstel van de verantwoordelijke commissie wordt het wetsvoorstel op de agenda voor de plenaire vergadering van het parlement geplaatst.

Overeenkomstig het reglement van het parlement en de Wet op het reglement van orde moet de eerste lezing van een wetsvoorstel plaatsvinden binnen zeven werkweken van de plenaire vergadering van het parlement na het in behandeling nemen van het wetsvoorstel. Wetsvoorstellen worden in drie lezingen door de plenaire vergadering van het parlement besproken; de eerste lezing is een debat over de algemene beginselen achter het wetsvoorstel. Als er tijdens de onderhandelingen geen voorstellen om het wetsvoorstel af te keuren worden gedaan door de verantwoordelijke commissie of door een fractie, eindigt de eerste lezing zonder te stemmen. Na de eerste lezing hebben de leden van het parlement en de parlementaire commissies en fracties tien werkdagen de tijd om amendementen in te dienen. Op voorstel van de verantwoordelijke commissie kan de voorzitter van het parlement een andere termijn vaststellen voor het indienen van amendementen.

De verantwoordelijke commissie bestudeert alle voorgestelde amendementen en beslist of hier al dan niet rekening mee moet worden gehouden bij het opstellen van de nieuwe tekst van het wetsvoorstel. De commissie stelt een nieuwe versie van het wetsvoorstel op voor de tweede lezing, met daarin alle aanvaarde amendementen en eventuele amendementen afkomstig van de commissie zelf. Zij stelt tevens een toelichting op voor de tweede lezing, met

daarin informatie over het proces dat het wetsvoorstel heeft doorlopen, zoals de redenen om voorgestelde amendementen te aanvaarden of af te wijzen en de standpunten van degene die het initiatief heeft genomen voor het wetsvoorstel of het heeft ingediend, bij het proces betrokken deskundigen en andere personen.

Het wetsvoorstel wordt op voorstel van de verantwoordelijke commissie voor een tweede lezing op de agenda geplaatst. Op voorstel van het bureau van het parlement, de verantwoordelijke commissie of degene die het initiatief heeft genomen voor het wetsvoorstel, schort de Riigikogu de tweede lezing van het wetsvoorstel op zonder dat er gestemd wordt. Indien een fractie voorstelt de lezing op te schorten, wordt dit in stemming gebracht. Indien de tweede lezing van een wetsvoorstel opgeschort wordt, kunnen er nog amendementen worden ingediend. Indien de tweede lezing in het parlement niet wordt opgeschort, wordt zij als beëindigd beschouwd en wordt het wetsvoorstel verzonden voor een derde lezing.

Een ontwerpbesluit van het parlement mag in stemming worden gebracht na het einde van de tweede lezing.

De verantwoordelijke commissie stelt de definitieve tekst van het wetsvoorstel op voor de derde lezing, en brengt taalkundige en technische verbeteringen aan nadat de tweede lezing beëindigd is. De commissie kan een toelichting opstellen voor de derde lezing, met daarin een overzicht van de na het einde van de tweede lezing doorgevoerde wijzigingen. In de derde lezing van een wetsvoorstel vinden er onderhandelingen plaats waarin vertegenwoordigers van de fracties verklaringen presenteren. Tijdens de derde lezing van het wetsvoorstel vindt de eindstemming plaats.

Aanneming

De aanneming van wetten en besluiten van het parlement geschiedt bij open stemming in het parlement. Tijdens de derde lezing van ontwerp-wetten vindt de eindstemming plaats. Het aantal leden van het parlement dat vóór een wet moet stemmen om hem aan te nemen is vastgelegd in artikelen 73 en 104 van de grondwet, in overeenstemming waarmee wetten als volgt in categorieën worden onderverdeeld:

constitutionele wetten, d.w.z. wetten waarvoor een absolute meerderheid van de leden van het parlement vereist is (meer dan de helft van de 101 leden van het parlement moet vóór aanneming van de wet stemmen); of

gewone wetten, d.w.z. wetten waarvoor een gewone meerderheid vereist is (er moeten meer leden van het parlement vóór aanneming van de wet stemmen dan tegen aanneming van de wet).

De volgende wetten kunnen uitsluitend bij absolute meerderheid van de leden van het parlement worden aangenomen of gewijzigd:

de Wet inzake het burgerschap;

de Wet inzake de verkiezing van de Riigikogu;

de Wet inzake de verkiezing van de president van de republiek;

de Wet inzake de verkiezing van het lokaal bestuur;

de Wet inzake het referendum;

de Wet inzake de procedures van de Riigikogu en de Wet inzake het beheer van de Riigikogu;

de Wet inzake de beloning van de president van de republiek en de leden van de Riigikogu;

de Wet inzake de regering van de republiek;

de Wet inzake het instellen van gerechtelijke procedures tegen de president van de republiek en de leden van de regering;

de Wet inzake de culturele autonomie van nationale minderheden;

de Wet inzake de staatsbegroting;

de Wet inzake de Bank van Estland;

de Wet inzake de staatsauditedienst;

de Wetten inzake het beheer van de rechterlijke instanties en inzake de gerechtelijke procedure;

wetten inzake buitenlandse en binnenlandse leningen, alsmede eigendomsverplichtingen van de staat;

de Wet inzake de noodtoestand;

de Wet inzake landsverdediging in vredetijd en de Wet inzake de landsverdediging in oorlogstijd.

Zodra wetten of besluiten van het parlement aangenomen zijn, worden ze uiterlijk vijf werkdagen nadat ze zijn aangenomen ondertekend door de voorzitter van het parlement, of, in zijn of haar afwezigheid, door de vicevoorzitter van het parlement die de vergadering heeft voorgezeten.

Afkondiging

De aangenomen en ondertekende wet wordt ter afkondiging aan de president van de republiek toegezonden. De president van de republiek kan weigeren een door het parlement aangenomen wet af te kondigen en kan deze binnen 14 dagen na de wet te hebben ontvangen, vergezeld van een met redenen omklede resolutie, terugsturen naar het parlement voor een nieuw debat en een nieuwe beslissing. Als het parlement de wet opnieuw ongewijzigd aanneemt nadat deze door de president van de republiek is teruggestuurd, moet de president van de republiek de wet afkondigen of het Hooggerechtshof verzoeken de wet ongrondwettig te verklaren. Indien het Hooggerechtshof de wet grondwettig verklaart, dient de president van de republiek de wet af te kondigen. De wet wordt van kracht op de tiende dag na de publicatie ervan in *Riigi Teataja*, tenzij in de wet zelf anders is bepaald.

Publicatie van rechtsinstrumenten

De belangrijkste rechtsinstrumenten en internationale verdragen worden gepubliceerd in *Riigi Teataja*. Wetten en verordeningen treden pas in werking na publicatie ervan in *Riigi Teataja*.

 Riigi Teataja (het staatsblad) is de officiële onlinepublicatie en centrale wetgevingsgegevensbank van Estland. Sinds 1 juni 2010 wordt *Riigi Teataja* uitsluitend nog op internet gepubliceerd, als officiële onlinepublicatie.

Sinds 1 januari 2011 wordt *Riigi Teataja* gepubliceerd door het ministerie van Justitie.

Korte beschrijving van de inhoud

Wetten, verordeningen, internationale verdragen, beslissingen van het parlement en verordeningen van de regering worden gepubliceerd in *Riigi Teataja*, en ook andere belangrijke informatie, zoals vertalingen van rechtsinstrumenten en procedurele informatie met betrekking tot ontwerpversies van rechtsinstrumenten, kan hier beschikbaar worden gemaakt.

Riigi Teataja biedt toegang tot de meeste rechtsinstrumenten die sinds 1990 zijn aangenomen.

Sinds 1 juni 2002 worden officiële geconsolideerde wetteksten, besluiten van de president van de republiek, verordeningen en voorschriften van de regering, verordeningen van ministers, verordeningen van de president van Eesti Pank en verordeningen van de nationale verkiezingscommissie in *Riigi Teataja* gepubliceerd. Geconsolideerde versies van parlementaire besluiten worden gepubliceerd sinds 1 juni 2010 en geconsolideerde versies van verordeningen van lokale overheden sinds eind 2011.

Telkens als een dergelijk rechtsinstrument gewijzigd of bijgewerkt wordt, wordt er tegelijkertijd met het wijzigingsinstrument een geconsolideerde versie met de wijzigingen opgesteld en gepubliceerd, met informatie over wanneer het gewijzigde instrument in werking treedt. De geconsolideerde teksten zijn officieel en kunnen worden toegepast bij het handhaven van de wet. Ze hebben rechtskracht.

Alle gepubliceerde rechtsinstrumenten worden bij publicatie digitaal gestempeld. Iedereen kan het digitale stempel controleren, waardoor is gewaarborgd dat het instrument sinds de publicatie ervan ongewijzigd is gebleven. Alle gepubliceerde rechtsinstrumenten worden tevens gekoppeld aan een tijdstempel, waardoor eventuele gevallen van onbevoegde bewerking kunnen worden vastgesteld.

U kunt de geconsolideerde versies raadplegen die op een bepaalde datum van kracht zijn of waren. Bovendien hebt u ook toegang tot toekomstige versies, waar bekend, van deze rechtsinstrumenten. Elke versie van een geconsolideerde tekst is gekoppeld aan de eerdere en de latere versie. Dit stelt de gebruiker in de gelegenheid zich te 'bewegen in de tijd', van een eerdere versie van de geconsolideerde tekst naar een latere versie en vice versa. U hebt de mogelijkheid verschillende geconsolideerde versies van hetzelfde rechtsinstrument met elkaar te vergelijken om te kijken welke wijzigingen er zijn aangebracht.

Via de koppelingen in de geconsolideerde versie kunt u de verordeningen openen die zijn vastgesteld op basis van de wet en vanuit die verordeningen kunt u naar de bepalingen in de wet gaan op basis waarvan de verordeningen zijn vastgesteld.

In *Riigi Teataja* wordt ook procedurele informatie gegeven bij de instrumenten, waaronder toelichtingen (links naar de raadplegingsgegevensbank en naar de handelingen in het parlement), links met wetgeving van de Europese Unie, vertalingen en andere aanvullende informatie die nodig is om het rechtsinstrument te begrijpen.

Op de website van *Riigi Teataja* kunt u zoeken naar de jurisprudentie van de kantongerechten, districtsrechtbanken en het Hooggerechtshof. Ook is daar informatie beschikbaar over tijdstip en plaats van rechtszittingen.

Samenvattingen en overzichten van uitspraken van het Hooggerechtshof en alle uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) worden eveneens gepubliceerd. De samenvattingen zijn systematisch geordend en u kunt met behulp van trefwoorden of verwijzingen naar rechtsinstrumenten zoeken naar de samenvattingen van uitspraken van het Hooggerechtshof. Arresten van het EHRM kunnen op artikel worden gezocht. In *Riigi Teataja* worden tevens diverse nieuwe artikelen in verband met wetten en wetgeving in het algemeen gepubliceerd.

In 2011 zijn beëdigde vertalers begonnen met het vertalen van bijgewerkte teksten van wetten, een proces dat wordt georganiseerd door het ministerie van Justitie. Op 30 oktober 2013 is de [website met de Engelstalige versie van Riigi Teataja](#) live gegaan. Deze website bevat geactualiseerde Engelse vertalingen van de geconsolideerde teksten van wetten. Eind 2014 zullen bijgewerkte vertalingen van de geconsolideerde teksten van alle van kracht zijnde Estlandse wetten (met uitzondering van ratificatiehandelingen) zijn gepubliceerd. Hoewel de vertalingen geen rechtskracht hebben, worden ze voortdurend up-to-date gehouden, en de vertalingen van wetswijzigingen worden doorgaans aan de geconsolideerde teksten toegevoegd voordat ze in werking treden. Iedereen kan de meest recente vertalingen per e-mail ontvangen door zich te abonneren op de My RT-dienst

Er is ook een zoekfunctie voor ontwerpwetgeving, waarmee u de verschillende procedurele stadia kunt doorzoeken die aangenomen rechtsinstrumenten hebben doorlopen. Ook kunt u hiermee bekijken in welk procedureel stadium ontwerpwetgeving zich momenteel bevindt. Van daaruit heeft u toegang tot alle informatie over de wetgevingsprocedures en de documenten die in verband daarmee zijn opgesteld. Ook kunt u procedurele informatie opvragen over elke fase van de aanneming van verschillende rechtsinstrumenten. Deze informatie zal naar uw e-mailadres worden gezonden als u zich heeft geabonneerd op de Minu RT-dienst.

De *Minu RT*-dienst biedt iedereen de gelegenheid een eigen gebruikersportaal op te zetten waarin instrumenten kunnen worden toegevoegd aan de eigen verzameling van links en via het portaal het verzoek kan worden gedaan om via e-mail op de hoogte te worden gesteld van nieuwe instrumenten en eventuele nieuwe, aanvullende informatie.

Is de toegang tot de wetgevingsgegevensbank van Estland kosteloos?

De toegang tot *Riigi Teataja* en tot alle juridische informatiediensten is **kosteloos** voor gebruikers.

Aan alle geïnteresseerden wordt kosteloos toegang tot de elektronische *Riigi Teataja* verleend bij lokale overheden en openbare bibliotheken (circa 600). Er wordt ook hulp verleend bij het zoeken naar de desbetreffende instrumenten. Het moet gebruikers kosteloos worden toegestaan tot 20 pagina's te printen.

Geschiedenis van de wetgevingsgegevensbank van Estland

[Riigi Teataja](#) (het staatsblad) is de officiële publicatie van de Republiek Estland, die sinds 27 november 1918 verschijnt. Het uitgeven van *Riigi Teataja* werd in 1940 gestaakt en in 1990 hervat.

Riigi Teataja wordt sinds 1996 op het internet gepubliceerd en op 1 juni 2002 kreeg de onlineversie de status van officiële publicatie.

Sinds 1 juni 2010 wordt *Riigi Teataja* uitsluitend op het internet gepubliceerd, als officiële onlinepublicatie. Sindsdien wordt het niet meer op papier uitgegeven.

In november 2010 is er een nieuw, gebruikersvriendelijker IT-systeem geïntroduceerd dat meer juridische informatie biedt. Het IT-systeem is ontwikkeld onder toezicht van de Riigikantselei (staatskanselarij) met financiering uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Samenvattingen van uitspraken van het Hooggerechtshof en arresten van het EHRM, diverse nieuwsberichten over de wetgeving in het algemeen en informatie over jurisprudentie en rechtszittingen zijn sinds 20 januari 2012 te vinden op de website van *Riigi Teataja*.

Eind 2012 is een zoekfunctie geïntroduceerd waarmee naar ontwerp-rechtsinstrumenten kan worden gezocht.

Sinds 2013 worden de actuele, geconsolideerde versies van alle verordeningen die zijn aangenomen door lokale overheden gepubliceerd in *Riigi Teataja*.

Sinds 24 september 2013 krijgen alle rechtsinstrumenten de digitale stempel van de afgevende instantie, en een tijdstempel bij publicatie in *Riigi Teataja*.

Op 30 oktober 2013 is de website met de Engelstalige versie van *Riigi Teataja* gelanceerd.

In het kader van de ontwikkeling van het nieuwe IT-systeem voor de elektronische *Riigi Teataja* zal een koppeling met de Europese N-Lex-gegevensbank tot stand worden gebracht.

Laatste update: 17/03/2017

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([en](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Ierland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel in Ierland.

Het [Ierse rechtstelsel](#) kent diverse rechtsbronnen en werkt volgens de principes van het *common law*-systeem of het gewoonterecht. De huidige Ierse grondwet is van kracht sinds 29 december 1937 en is de basiswet van het land. Artikel 15.2.1 van de grondwet bepaalt dat de bevoegdheid om wetten vast te stellen uitsluitend berust bij het *Oireachtas* (Parlement). Voorts bepaalt artikel 34.1 van de grondwet dat recht moet worden gesproken in bij wet opgerichte rechtbanken die worden voorgezeten door rechters die zijn aangesteld op een wijze als bepaald in de grondwet.

De grondwet voorziet in een scheiding van de machten in een wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Hiermee wordt gewaarborgd dat geen van de machten zich kan mengen in de aan de twee andere machten toegeschreven taken.

Niettegenstaande de scheiding der machten oefenen de rechtbanken een grondwettelijke functie uit wanneer zij de grondwettigheid en de wettigheid van andere staatsorganen toetsen. Het rechtsapparaat is bij de uitoefening van zijn functies onafhankelijk van de regering.

De grondrechten van de burger zijn gewaarborgd in de artikelen 40-44 van de grondwet.

Rechtsbronnen

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Krachtens artikel 15.1 van de grondwet bestaat het Oireachtas uit de president van Ierland, de *Dáil Éireann* (het Lagerhuis) en de *Seanad Éireann* (het Hogerhuis). Artikel 15.2.1 bepaalt dat de bevoegdheid om wetten vast te stellen uitsluitend berust bij het Oireachtas. De wetten die zijn aangenomen door het Oireachtas worden "primaire wetgeving" genoemd.

Artikel 15.2.2 regelt de vaststelling en erkenning van "afgeleide wetgeving" of secundaire wetgeving, waaronder maatregelen, verordeningen, voorschriften, regelingen en besluiten die bij delegatie tot stand komen onder eerbiediging van de door het Oireachtas vastgestelde wettelijke beperkingen. Een regeringsminister (of, in voorkomend geval, een lokale overheid) kan afgeleide wetgeving uitvaardigen op voorwaarde dat de door het Oireachtas opgelegde randvoorwaarden en beperkingen in acht worden genomen.

De rechterlijke bevoegdheden van de staat worden waargenomen door het rechtsapparaat, overeenkomstig artikel 34 van de grondwet en een reeks wetten, waaronder voornamelijk de Wet op de rechtbanken (Oprichting en grondwet) van 1961 en de Wet op de rechtbanken (Aanvullende bepalingen) van 1961, zoals gewijzigd. De rechtspraak is gebaseerd op het rechtersrecht en het geheel van beslissingen dat voorziet in de ontwikkeling en interpretatie van de jurisprudentie en de interpretatie van de wetgeving.

Normenhiërarchie

De grondwet is de hoogste wet van de staat en is slechts ondergeschikt aan de eisen van het Europees recht; de grondwet prevaleert boven andere, lagere rechtsbronnen, inclusief het gewoonterecht. De rechtsgeldigheid van alle voorschriften die van dergelijke bronnen zijn afgeleid, wordt getoetst aan de grondwet. Voorschriften uit het gewoonterecht of de wetgeving die in strijd zijn met de grondwet zijn ongeldig en hebben derhalve geen rechtsgevolg. De bepalingen van de grondwet zijn vatbaar voor interpretatie door de hogere rechtbanken, ofschoon de grondwet slechts bij referendum kan worden gewijzigd. Ierland is een dualistische staat. Krachtens artikel 29.6 van de grondwet bepaalt het Oireachtas in welke mate internationale overeenkomsten rechtskracht hebben. Dit betekent dat internationale overeenkomsten pas van toepassing zijn wanneer zij in nationale wetgeving zijn omgezet. Het EU-recht vormt een uitzondering op deze regel. Overeenkomstig artikel 29 van de grondwet heeft het EU-recht wel rechtskracht. Dit betekent dat alle wetten en maatregelen die Ierland als lid van de Europese Unie moet aannemen in beginsel niet ongeldig kunnen worden gemaakt door de bepalingen van de grondwet.

Aan het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens is rechtskracht verleend bij de Wet op het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens die op 31 december 2003 in werking is getreden. Het verdrag maakt deel uit van het Ierse recht in zoverre het niet in strijd is met de grondwet.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Proces van wetgeving

Zie de volgende websites voor meer gedetailleerde informatie over de voornaamste overheidsinstellingen:

[Ierse grondwet](#);

[korte leidraad bij het proces van wetgeving](#).

Juridische gegevensbanken

Het elektronische Ierse staatsblad (eISB)

Het eISB voorziet in:

volledig doorzoekbaar xhtml-formaat;

de wetten van het Oireachtas (Parlement) uit de periode 1922 – 2008;

de afgeleide wetgeving (wetgevingsinstrumenten) uit de periode 1922 – 2008;

het wetgevingsregister (1922 – 2005);

de in pdf-format (niet doorzoekbaar) beschikbare wetten van het Oireachtas (Parlement) en afgeleide wetgeving (wetgevingsinstrumenten) uit 2009.

Officiële website van het Lagerhuis en het Hogerhuis van het Oireachtas

De officiële website van [het Hogerhuis en het Lagerhuis van het Oireachtas](#) bevat de volgende documenten:

Huidige wetgeving

Deze website biedt toegang tot de volledige tekst van de wetten die door het Oireachtas zijn aangenomen vanaf 1997 tot nu. De wetgeving wordt gepubliceerd in de regelgevende taal (Iers, Engels of beide) en moet verplicht worden vertaald in de andere officiële taal. Het Iers is de eerste officiële taal.

Zie artikelen 8 en 25.4.4 van de grondwet.

De wettekst wordt aangeboden als een pdf-bestand waarin de verschillende onderdelen van de inhoudsopgave een koppeling naar de dienovereenkomstige artikelen van de wet bevatten.

Jaarlijks worden ongeveer veertig wetten vastgesteld. De tekst is beschikbaar in html-format.

Wetsvoorstellen

De website biedt tevens toegang tot de **wetsvoorstellen** die sinds 1997 tot nu zijn ingediend. Het gaat daarbij om:

de volledige originele tekst van de wetsvoorstellen (inclusief de toelichtingen);

gewijzigde wetsvoorstellen (van een huis of een commissie);

koppelingen naar de debatten die over de wetsvoorstellen zijn gevoerd;

een lijst van amendementen op wetsvoorstellen. De tekst van de wetsvoorstellen is beschikbaar als een pdf-bestand waarin de verschillende onderdelen van de inhoudsopgave een koppeling naar de dienovereenkomstige artikelen van de wet bevatten.

Historische wetgeving

De website bevat ook de wetten van het Oireachtas uit de periode 1922 – 2002 / Achtanna an Oireachtais 1922 – 2002.

De toegang tot de gegevensbank is **kosteloos**.

Links

[Informatie over het rechtsstelsel](#), [Informatie over de overheidsinstellingen en de grondwet](#), [Korte leidraad bij het proces van wetgeving](#), [Elektronisch staatsblad](#)

Elektronisch staatsblad

Laatste update: 12/11/2018

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Griekenland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Griekenland.

Rechtsbronnen

Wetgeving

Gewonterecht

Algemeen erkende regels van het internationale recht

EU-recht

Internationale verdragen

Collectieve arbeidsovereenkomsten

Objectieve goede trouw (*Αντικειμενική καλή πίστη*)

Goed moraal (*Χρηστά ήθη*)

Douane- en handelsgebruiken (*Συνήθειες και συναλλακτικά ήθη* — algemene gedragscodes)

Soorten rechtsinstrumenten - beschrijving

Grondwet

Gewone wet (*Τυπικός νόμος*)

Andere stukken met wetgevende inhoud (*Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου*)

Presidentiële besluiten (*Προεδρικό διάταγμα*)

Bestuursmaatregelen (*Διοικητικές πράξεις*)

Oprichtingsverdragen van de EU

EU-verordeningen

EU-richtlijnen

EU-kaderbesluiten

Internationale verdragen

Normenhierarchie

De grondwet staat boven alle nationale rechtsinstrumenten, gevolgd door achtereenvolgens de gewone wet, de presidentiële besluiten en de bestuursmaatregelen. De oprichtingsverdragen van de Europese Unie staan op hetzelfde formele gezagsniveau als de grondwet, terwijl de overige internationale rechtsinstrumenten boven alle nationale rechtsinstrumenten, met uitzondering van de grondwet, staan.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsregels

Als bestaande wetgeving moet worden gewijzigd of aangevuld, of nieuwe rechtsregels moeten worden ingevoerd, of de internationale rechtsregels in nationaal recht moet worden omgezet, verzoekt de bevoegde minister een speciale wetgevingscommissie om een wetsontwerp op te stellen.

De wetgevingsprocedure

Het door de speciale wetgevingscommissie opgestelde wetsontwerp gaat naar de centrale wetgevingscommissie, die onder het algemeen secretariaat van de regering ressorteert. Deze commissie gaat na of het ontwerp correct is opgesteld en mag andere opmerkingen geven die bijvoorbeeld betrekking hebben op de grondwettigheid en de overeenstemming met het internationale recht.

Vervolgens wordt het wetsontwerp met een memorie van toelichting aan het parlement voorgelegd. In deze memorie van toelichting worden de redenen en het doel van de voorgestelde wet uiteengezet. Indien het wetsontwerp zou impliceren dat er middelen uit de nationale begroting moeten worden uitgegeven, moet de nationale rekenkamer (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) een bijzonder verslag over de kosten en een vergelijkend verslag over de kosten opstellen. Een wetsontwerp moet ook vergezeld gaan van een evaluatieverslag van de maatregelen die naar aanleiding van het wetsontwerp eventueel moeten worden genomen. Daarnaast is er, op bepaalde uitzonderingen na, ook een verslag vereist over de openbare raadpleging die de indiening van het wetsontwerp voorafging.

De voorzitter van het parlement verwijst het wetsontwerp vervolgens door naar hetzij de voltallige vergadering, hetzij de permanente commissies of de recescommissies van het Parlement. Op voorstel van de bevoegde ministers vaardigt de president van de republiek besluiten uit tot uitvoering van de wetten van het parlement. Er bestaan specifieke wettelijke bepalingen die de beheersautoriteiten de bevoegdheid geven om maatregelen te nemen die specifieke zaken of punten van plaatselijk belang, van beperkter belang of van technische aard regelen.

Krachtens artikel 28 van de grondwet vormen internationale verdragen, vanaf het moment dat ze zijn geratificeerd bij wet van het parlement, een integraal onderdeel van het nationale Griekse recht en hebben ze als zodanig voorrang boven alle vorige, tegenstrijdige rechtsregels, uitgezonderd de grondwet.

De EU-verordeningen hebben in de gehele Unie algemene geldigheid. Ze zijn verbindend en hebben rechtstreekse werking in elke lidstaat.

EU-richtlijnen worden omgezet in het nationale recht door gewone wetten, presidentiële besluiten of ministeriële besluiten.

Ten laatste één maand nadat het parlement een wet heeft aangenomen, wordt deze ondertekend door de bevoegde ministers en vervolgens door de president van de republiek ondertekend en uitgevaardigd.

In de wet zelf is vastgelegd wanneer ze in werking zal treden. Is dat niet het geval, dan wordt de wet tien dagen na publicatie in het staatsblad (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*) van kracht, overeenkomstig artikel 103 van de invoeringswet van het burgerlijk wetboek.

Een wet tot ratificatie van een verdrag wordt in beginsel van kracht op de dag dat ze in het staatsblad wordt gepubliceerd. Het verdrag zelf wordt van kracht op de datum die in de verdragstekst wordt genoemd.

Op de website van het [Griekse parlement](#) staan alle aangenomen wetten vanaf 22 oktober 1993. Verder kunt u op de website van de [staatsuitgeverij](#) (*Εθνικό Τυπογραφείο*) onder "Zoeken" (*Αναζητήσεις*) jaaroverzichten vanaf 1890 vinden van aangenomen wetten en uitgevaardigde bevelen, het onderwerp ervan en de gegevens van het staatsblad waarin ze werden gepubliceerd.

Het initiatief om een wet van het parlement te wijzigen, kan worden genomen door de minister die bevoegd is op het betreffende gebied.

Een wet van het parlement blijft van kracht totdat ze door een nieuwe wet wordt ingetrokken.

Juridische databanken

De staatsuitgeverij is eigenaar van en onderhoudt een [complete juridische databank](#).

Het gebruik is kosteloos (artikel 7 van wet nr. 3861/2010, gepubliceerd in staatsblad nr. FEK A/112/13710).

Intracom & Hol is eigenaar van en onderhoudt een [complete juridische databank](#).

Aan het gebruik zijn kosten verbonden.

Website van de [juridische dienst van de staat](#).

Het gebruik is kosteloos.

Gerelateerde links

[Het Griekse parlement](#)

[De staatsuitgeverij](#)

Laatste update: 02/07/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([es](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Spanje

Op deze pagina wordt informatie over het Spaanse rechtssysteem aangeboden en wordt een overzicht gegeven van de Spaanse rechtsorde.

Bronnen van de Spaanse rechtsorde

De bronnen van de Spaanse rechtsorde zijn vastgelegd in artikel 1 van het burgerlijk wetboek ("Código Civil"):

De bronnen van de Spaanse rechtsorde zijn de wet, de gewoonte en de algemene rechtsbeginselen.

Bepalingen die in strijd zijn met een andere bepaling van hogere orde zijn niet geldig.

Een krachtens gewoonte geldende regel is alleen van toepassing als toepasselijk recht in geschreven vorm ontbreekt en op voorwaarde dat hij niet in strijd is met de goede zeden of de openbare orde en in de praktijk is bewezen.

Juridische gebruiken die niet zuiver interpretatief ten aanzien van een wilsverklaring zijn, worden als gewoonte beschouwd.

Algemene rechtsbeginselen zijn van toepassing als wetten of gewoonten ontbreken, onverminderd hun richtinggevende rol binnen de rechtsorde.

De rechtsregels die zijn vervat in internationale verdragen zijn niet rechtstreeks van toepassing in Spanje zolang ze niet zijn opgenomen in de interne rechtsorde van Spanje door middel van volledige bekendmaking in het Spaanse staatsblad ("Boletín Oficial del Estado").

De laatste rechtsbron is de jurisprudentie van het hooggerechtshof ("*Tribunal Supremo*"), dat wetten, gewoonten en algemene rechtsbeginselen uitlegt en toepast.

Rechtbanken hebben de onverschroomde plicht om in elk geval uitspraak te doen in de zaken die zij behandelen, waarbij ze zich aan het gevestigde stelsel van rechtsbronnen dienen te houden.

Soorten rechtsregels

Grondwet: hoogste rechtsregels van de staat, waaraan alle publieke machten en burgers onderworpen zijn. Alle bepalingen of handelingen die in strijd met de grondwet zijn, zijn niet rechtsgeldig. De grondwet is onderverdeeld in twee inhoudelijk duidelijk onderscheiden delen: a) het dogmatische gedeelte, en b) het organieke gedeelte.

Internationale verdragen: schriftelijke overeenkomsten tussen bepaalde volkenrechtelijke subjecten die door het volkenrecht worden beheerst en die kunnen bestaan uit een of meerdere met elkaar samenhangende rechtsinstrumenten, ongeacht de benaming daarvan.

Autonomiestatuten: institutionele basiswetgeving van een autonome gemeenschap, erkend door de Spaanse grondwet van 1978 en goedgekeurd bij Organieke Wet. Hierin zijn ten minste de naam van de autonome gemeenschap, de territoriale begrenzing, de naam, organisatie en zetel van de instellingen van de autonome gemeenschap en alle bevoegdheden opgenomen.

Wetten: er bestaan verschillende soorten wetten.

Organieke wetten: Wetten die betrekking hebben op de ontwikkeling van de grondrechten en de publieke vrijheden, wetten waarmee de autonomiestatuten worden goedgekeurd en wetten die betrekking hebben op het algemene kiessysteem en de overige in de grondwet genoemde wetten.

Gewone wetten: wetten die onderwerpen reguleren waarop organieke wetten betrekking hebben.

Wetgevende decreten: hiermee delegeren het Parlement en de regering de bevoegdheid om regels met de rang van wet op bepaalde gebieden uit te vaardigen.

Wetsbesluiten: Voorlopige wetgevende bepalingen van de regering in buitengewone en dringende gevallen die geen invloed kunnen hebben op de ordening van de fundamentele instituties van de staat, de in Titel I van de grondwet omschreven rechten, plichten en vrijheden van de burgers, het systeem van autonome gemeenschappen of het algemene kiesrecht. Over wetsbesluiten moeten onmiddellijk, dat wil zeggen binnen dertig dagen na de afkondiging ervan, een debat en een stemming in het Spaanse congres van afgevaardigden ("Congreso de los Diputados") worden gehouden.

Verordeningen: algemene rechtsregels van de uitvoerende macht. Hiërarchisch bevinden verordeningen zich direct onder de wetten, en in het algemeen dienen zij ter uitvoering van wetten.

Gewoonten: deze worden gedefinieerd als "het geheel van regels die zijn afgeleid van de min of meer constante herhaling van uniforme handelingen". Om een collectieve en spontane wil te vertegenwoordigen moet een gewoonte algemeen, constant, uniform en duurzaam zijn.

Algemene rechtsbeginselen: algemene regels die zijn geformuleerd, en die, zonder dat ze door middel van formele procedures in het recht zijn opgenomen, als onderdeel daarvan worden beschouwd omdat ze als basis dienen voor andere specifieke regels of op abstracte wijze de inhoud van een groep daarvan belichamen. Ze vullen lacunes in het recht op of geven uitleg aan wettelijke regels.

Jurisprudentie: Jurisprudentie wordt gevormd door ten minste twee arresten die een bepaalde wet op dezelfde wijze interpreteren, afkomstig van het hooggerechtshof of, wanneer het om bepaalde gebieden gaat waar de autonome gemeenschappen bevoegd zijn, van de arrondissementrechtbanken van de desbetreffende autonome gemeenschap. Wanneer een rechter of rechtbank afwijkt van de door het hooggerechtshof gevestigde doctrine wordt het arrest niet automatisch nietig verklaard, maar kan het als aanleiding dienen om in cassatie te gaan. Het hooggerechtshof kan echter op elk moment afwijken van zijn geconsolideerde rechtspraak.

Hiërarchie tussen soorten wetgeving

Volgens artikel 1, lid 2 van het Spaans burgerlijk wetboek zijn bepalingen niet rechtsgeldig als zij strijdig zijn met bepalingen van een hogere rang. Dit betekent dat er noodzakelijkerwijs een hiërarchie tussen de verschillende soorten wetgeving moet worden vastgesteld, en met dit doel worden in de Spaanse grondwet de onderlinge samenhang tussen de verschillende wetten en hun hiërarchische en bevoegdheidsrelaties gereguleerd.

Volgens de grondwet is in het Spaanse recht de volgende rangorde van toepassing:

De grondwet

Internationale verdragen.

De wet in strikte zin: organieke wetten, gewone wetten en regels met de rang van wet (waaronder het koninklijk besluit en het koninklijk wetgevend besluit).

Door de uitvoerende macht uitgevaardigde regels, met hun eigen hiërarchische indeling, afhankelijk van de instantie die ze uitvaardigt (koninklijke besluiten, decreten, ministeriële beschikkingen, enzovoort).

Daarnaast is er een bevoegdheidsbeginsel vastgelegd met betrekking tot de wetten en regels uitgevaardigd door de eigen parlementen van de autonome gemeenschappen.

Institutioneel kader

Instellingen die verantwoordelijk zijn voor het aannemen van rechtsregels

Het institutioneel kader van Spanje is gebaseerd op het beginsel van de scheiding der machten, waarbij de wetgevende macht ligt bij parlement en wetgevende vergaderingen ("Asambleas Legislativas") van de autonome gemeenschappen.

De uitvoerende macht ligt bij de regering, met inbegrip van de regelgevende bevoegdheid, en de regering oefent soms ook de wetgevende macht uit, wanneer het Parlement deze macht aan de regering heeft gedelegeerd.

Aan lokale entiteiten is geen wetgevende macht toegekend, maar wel een regelgevende bevoegdheid.

Het initiatiefrecht ligt bij de regering, het congres en de Senaat, de wetgevende vergaderingen van de autonome gemeenschappen en het volk (door middel van het volksinitiatief).

Het besluitvormingsproces

Internationale verdragen: er zijn drie goedkeuringsmechanismen waarbij het van het soort onderwerpen dat in het verdrag wordt gereguleerd, afhangt welk mechanisme van toepassing is.

In de eerste plaats vindt goedkeuring van de sluiting van een verdrag waarin een internationale organisatie of instelling wordt belast met de uitoefening van bevoegdheden die zijn afgeleid van de grondwet, plaats door middel van een organieke wet.

In de tweede plaats kan de regering in de volgende gevallen de toestemming van de staat verlenen om middels verdragen of conventies verplichtingen aan te gaan, met voorafgaande instemming van het Parlement: Verdragen van politieke aard, verdragen of conventies van militaire aard, verdragen of conventies die van invloed zijn op de territoriale integriteit van de staat of de in Titel I vastgelegde fundamentele rechten en plichten, verdragen of conventies die financiële verplichtingen voor de schatkist met zich meebrengen, verdragen of conventies die een wijziging of derogatie van een wet impliceren of wetgevende maatregelen voor de uitvoering ervan vereisen.

Bij de overige onderwerpen, tot slot, hoeven congres en Senaat alleen onmiddellijk van de sluiting in kennis te worden gesteld.

Internationale verdragen die op geldige wijze zijn gesloten gaan, nadat ze in Spanje officieel bekend zijn gemaakt, deel uitmaken van de binnenlandse rechtsorde van Spanje. De bepalingen van internationale verdragen kunnen alleen worden ingetrokken, gewijzigd of opgeschort op een wijze waarin het verdrag voorziet of in overeenstemming met de algemene regels van het internationaal recht. Voor de beëindiging van internationale verdragen wordt dezelfde procedure gebruikt als voor de goedkeuring ervan.

Wetten:

Wetsontwerpen worden aangenomen door de ministerraad, die ze vervolgens voorlegt aan het congres van afgevaardigden, onder bijvoeging van een toelichting en een uiteenzetting van de achtergrond, die nodig zijn om een besluit over de wetsvoorstellen te kunnen nemen.

Wanneer een gewoon of organiek wetsontwerp door het congres van afgevaardigden is aangenomen, doet de voorzitter van het congres hiervan mededeling aan de voorzitter van de Senaat, die het wetsontwerp ter beoordeling aan de Senaat voorlegt. De Senaat kan binnen twee maanden na de datum van ontvangst van de tekst zijn veto over het wetsontwerp uitspreken of amendementen op het wetsontwerp indienen. Een veto kan alleen worden uitgesproken met een absolute meerderheid van de stemmen.

Het wetsontwerp kan niet voor bekrachtiging aan de koning worden voorgelegd zonder dat het congres de oorspronkelijke tekst met een absolute meerderheid heeft geratificeerd in het geval van een veto, of met een eenvoudige meerderheid wanneer er twee maanden zijn verstreken na de indiening van het wetsontwerp, of zich heeft uitgesproken over de amendementen, die met een eenvoudige meerderheid kunnen worden aangenomen of verworpen. De termijn van twee maanden waarover de Senaat beschikt om het wetsontwerp te verwerpen of te amenderen, wordt teruggebracht tot twintig kalenderdagen bij wetsontwerpen die door de regering of door het congres van afgevaardigden tot urgent zijn verklaard.

De koning bekrachtigt binnen vijftien dagen de door het Parlement aangenomen wetten, vaardigt deze uit en verordent de onmiddellijke bekendmaking ervan. Organieke wetten: Voor de aanneming, wijziging of intrekking van organieke wetten is een absolute meerderheid van het congres vereist in een eindstemming over het gehele wetsontwerp.

Verordeningen: Het opstellen van verordeningen geschiedt aan de hand van de volgende procedure:

In eerste instantie wordt het bijbehorende wetsvoorstel ingediend door de bevoegde beleidsinstantie, samen met een verslag over de noodzaak en opportuniteit ervan, evenals een financiële verklaring met een raming van de kosten die de verordening met zich mee zal brengen.

Tijdens het voorbereidende proces moeten er, naast de voorgeschreven verslagen, adviezen en voorafgaande goedkeuringen, zoveel studies en raadplegingen worden uitgevoerd als nodig wordt geacht om de trefzekerheid en de wettigheid van de tekst te waarborgen. Verordeningen moeten in elk geval gepaard gaan met een verslag over de gendereffecten van de maatregelen die de verordening bevat.

Wanneer de bepaling van invloed is op de rechten en legitieme belangen van de burgers, kunnen deze gehoord worden gedurende een redelijke periode die niet korter is dan vijftien werkdagen. Wanneer dit gelet op de aard van de bepaling raadzaam is, moet het publiek de gehele genoemde periode inspraakmogelijkheden worden geboden.

De ontwerp-verordening moet in elk geval worden voorgelegd aan het technisch secretariaat-generaal ("Secretaría General Técnica"), onverminderd het oordeel van de Spaanse raad van state ("Consejo de Estado") in de gevallen waarin de wet voorziet.

Wanneer de verordening de verdeling van bevoegdheden tussen staat en autonome gemeenschappen kan beïnvloeden, moet het ministerie van Regionaal beleid ("Ministerio de Política Territorial") eerst een verslag over de maatregel uitbrengen.

Voor de inwerkingtreding van de verordeningen die door de regering zijn aangenomen is volledige bekendmaking in het Spaanse staatsblad nodig.

Gegevensbanken over wetgeving

Het Spaanse staatsblad beschikt over een databank met alle wetgeving die sinds 1960 is gepubliceerd: [Iberlex](#).

Is de toegang tot de gegevensbanken kosteloos?

De toegang tot deze gegevensbank is gratis.

Korte beschrijving van de inhoud

Op de website van het Spaanse staatsblad kunnen alle sinds 1960 verschenen staatsbladen worden geraadpleegd.

De website heeft een zoekmachine waarmee wetgeving en bekendmakingen kunnen worden opgezocht, en beschikt over gegevensbanken van de constitutionele jurisprudentie sinds 1980, van de landsadvocatuur (rapporten en adviezen vanaf 1997) en van de Spaanse raad van state. Tot slot biedt de website een waarschuwingdienst voor nieuwe wetgeving aan, een dienst voor gepubliceerde kennisgevingen en een dienst voor raadpleging van informatie en documentatie.

Links

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Frankrijk

Op deze pagina vindt u een overzicht van de verschillende rechtsbronnen in Frankrijk.

Rechtsbronnen

Het recht in Frankrijk bestaat hoofdzakelijk uit geschreven regels, de zogenaamde **rechtsbronnen**. Het gaat hierbij om regels die door of tussen staten op nationaal niveau zijn goedgekeurd, maar ook om de jurisprudentie van nationale of internationale rechtbanken of regels die op lokaal niveau zijn vastgesteld, zoals gemeentelijke besluiten, of om voorschriften van beroepsverenigingen zoals de orde van geneesheren, afspraken die burgers met elkaar hebben gemaakt zoals collectieve overeenkomsten of contracten, en ten slotte het gewoonterecht.

Al deze voorschriften zijn geordend volgens een bepaalde **normenhierarchie**. Een nieuwe regel:

mag niet in strijd zijn met oudere regels van een hoger niveau,

kan oudere regels van hetzelfde niveau wijzigen,

leidt tot afschaffing van regels van een lager niveau als die niet stroken met de nieuwe regel.

Internationale rechtsbronnen

Internationale verdragen en overeenkomsten

In Frankrijk treedt een verdrag pas in werking na ratificatie of goedkeuring en na publicatie van dat verdrag. Sommige verdragen zijn **rechtstreeks van toepassing** in de Franse rechtsorde, terwijl andere in nationaal recht moeten worden **omgezet**.

Het recht van de Europese Unie

Het begrip recht van de Europese Unie verwijst naar de regels die zijn vastgesteld door de instellingen van de Europese Unie. Het betreft aanbevelingen, adviezen, verordeningen, besluiten, beschikkingen of richtlijnen.

Nationale rechtsbronnen

Regels met constitutionele waarde

de Grondwet van 4 oktober 1958;

de preambule van de Grondwet van 27 oktober 1946, alsmede de verklaring van de rechten van de mens en de burger van 26 augustus 1789 en de grondbeginselen die zijn erkend door de wetten van de Republiek en waarnaar de preambule verwijst;

de organieke wetten ter aanvulling van de Grondwet, die vóór hun afkondiging aan de *Conseil constitutionnel* (grondwettelijke raad) zijn voorgelegd.

Regels met wetgevende waarde

De door het parlement aangenomen wetten (*lois*) zijn ondergeschikt aan de Grondwet. In voorkomend geval toetst de *Conseil constitutionnel* de **grondwettigheid van wetten** voordat zij worden afgekondigd, d.w.z. dat hij nagaat of zij stroken met de Grondwet. De president van de Republiek, de premier, de voorzitters van de Nationale Assemblee en de Senaat of zestig afgevaardigden of zestig senatoren kunnen de *Conseil constitutionnel* om zijn oordeel vragen. De *Conseil constitutionnel* kan zich bovendien, op verwijzing van de Conseil d'Etat (Raad van State) of van het Cour de cassation (Hof van Cassatie), uitspreken over verzoeken tot vernietiging van geldende wetten die zijn ingediend door justitiabelen die in een geding waarin die wetten van toepassing zijn, betwisten deze in overeenstemming zijn met de rechten en vrijheden die de grondwet waarborgt.

Krachtens artikel 55 van de Grondwet gaan de door Frankrijk geratificeerde internationale verdragen boven de nationale wetten. Rechters van administratieve of gewone rechtbanken mogen dus geen wetten toepassen als deze onverenigbaar met een verdrag zijn, ongeacht of dat verdrag voor of na de desbetreffende wet is uitgevaardigd.

Regels met verordenende waarde

Beschikkingen (*ordonnances*)

Conform artikel 38 van de Grondwet kan de **regering** het parlement binnen een beperkte termijn toestemming vragen om met het oog op de uitvoering van haar programma maatregelen te treffen die tot het terrein van de wetgeving behoren. . Deze beschikkingen hebben formeel verordenende waarde totdat zij door de wetgever worden bekrachtigd en kunnen derhalve voor de administratieve rechter worden aangevochten zolang zij niet zijn bekrachtigd.

Verordeningen (*règlements*)

Verordeningen worden **ingedeeld naar de autoriteit waarvan zij afkomstig zijn**:

decreten (*décrets*) van de president van de Republiek of van de premier (wanneer zij in de ministerraad of de Conseil d'Etat (Raad van State) worden vastgesteld, wijziging is alleen onder dezelfde omstandigheden mogelijk);

interministeriële of ministeriële besluiten (*arrêtés*);

verordenende besluiten (*décisions*) die door gedeconcentreerde overheden (prefect, burgemeester, enz.) of gedecentraliseerde overheden (gemeente, departement, regio) worden genomen.

Collectieve overeenkomsten

Het *Code du travail* (wetboek van arbeid) bevat de algemene regels die van toepassing zijn op de arbeidsvoorwaarden. In dat kader sluiten de sociale partners in de particuliere sector (werkgevers en vakbonden) overeenkomsten en akkoorden. Daarin worden alle arbeidsvoorwaarden en sociale garanties voor werknemers van de desbetreffende organisaties beschreven (kringsloopbedrijven, centra voor werkende jongeren, fondsen voor aanvullend pensioen, enz.). **Collectieve akkoorden** hebben daarentegen slechts betrekking op een specifiek domein (lonen, arbeidstijd, enz.). Collectieve akkoorden en overeenkomsten kunnen worden gesloten binnen een branche (geheel van bedrijven die op een bepaald grondgebied dezelfde activiteit verrichten), een onderneming of een vestiging. De collectieve overeenkomst kan door de minister van Arbeid, Sociale Betrekkingen, Gezinszaken en Solidariteit of de minister van Landbouw en Visserij worden "uitgebreid" en is dan van toepassing op alle organisaties binnen de desbetreffende branche.

Gewone en administratieve rechtspraak

Zowel de gewone als de administratieve rechtbanken kunnen recht spreken. De gewone rechtspraak interpreteert het recht, maar is in beginsel alleen van toepassing op de betrokken rechtszaak. De administratieve rechtspraak is "supra-reglementair" - in de zin dat zij een verordening kan vernietigen en "infra-wetgevend".

Institutioneel kader

Het wetgevingsproces in Frankrijk

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen een wetsontwerp, dat op initiatief van de regering is opgesteld en door een minister aan de ministerraad wordt gepresenteerd, en een voorstel, waarvoor het initiatief bij het parlement ligt. Het wetsontwerp of het wetsvoorstel wordt bij de Nationale Assemblée of de Senaat ingediend.

Vervolgens wordt de wetstekst door het parlement bestudeerd. De wet wordt aangenomen wanneer hij in identieke bewoordingen door beide kamers van het parlement is goedgekeurd.

Als de twee kamers het niet eens zijn, wordt een paritaire gemengde commissie bijeengeroepen. Deze commissie bestaat uit zeven afgevaardigden en zeven senatoren en heeft tot taak een gemeenschappelijke wetstekst voor te stellen.

De regering kan echter de versnelde procedure instellen. In dat geval kan direct na de eerste lezing een paritaire gemengde commissie worden gevormd. De wetstekst wordt binnen twee weken na de verzending aan de regering van de door het parlement aangenomen tekst, door de president van de Republiek uitgevaardigd (d.w.z. ondertekend). Binnen deze termijn kan de president om een nieuwe lezing van de tekst verzoeken en kan de *Conseil constitutionnel* worden verzocht de tekst aan de Grondwet te toetsen.

De **uitgevaardigde wet** treedt in werking na de publicatie in het staatsblad (*Journal Officiel*).

Publicatie van wetten en verordeningen

Om een bindend karakter te krijgen, moeten wetten en verordeningen **aan de burgers** worden **bekendgemaakt**. Individuele besluiten moeten aan de betrokken personen worden bekendgemaakt en besluiten met verordenende waarde moeten worden gepubliceerd.

De bepalingen betreffende de inwerkingtreding van wet- en regelgevingsteksten zijn gewijzigd bij beschikking nr. 2004-164 van 20 februari 2004, met ingang van 1 juni 2004. Vanaf dat moment bepaalt artikel 1 van het Code civil (burgerlijk wetboek) dat, tenzij anders vermeld, **teksten de dag na de bekendmaking ervan in het staatsblad in werking treden**.

In dringende gevallen treden wetten en administratieve besluiten echter reeds op de dag van bekendmaking in werking. Voor wetten moet dit in het decreet van afkondiging vermeld staan en voor administratieve besluiten is een speciale voorziening van de regering nodig.

Behalve **decreten** worden ook **verordeningen** die door de bevoegde nationale overheden zijn opgesteld (ministeriële besluiten, maatregelen van zelfstandige bestuursorganen, enz.), **in het staatsblad gepubliceerd**. De besluiten van ministers worden daarnaast vaak in de officiële mededelingenbladen van de ministeries gepubliceerd.

Louter publicatie in het officiële mededelingenblad is alleen mogelijk als het verordenende besluit slechts betrekking heeft op een zeer specifieke categorie burgers (met name ambtenaren en functionarissen van het ministerie).

Voor **maatregelen van lokale autoriteiten** gelden specifieke publicatievoorschriften. Zij worden niet in het staatsblad vermeld.

Circulaires of instructies hebben in beginsel geen verordenende waarde. Het gaat hierbij uitsluitend om instructies aan diensten met het oog op de toepassing van wetten en decreten of om een nadere uitleg van bepaalde voorschriften.

Om van toepassing te zijn, moeten deze worden gepubliceerd op de daarvoor bestemde website van de Eerste minister (décret 2008-1281 van 8 december 2008). Gewoonlijk worden zij in de officiële mededelingenbladen van de ministeries opgenomen. Alleen de belangrijkste circulaires verschijnen in het staatsblad.

Juridische gegevensbanken

De **publieke juridische gegevensbanken** worden gefaciliteerd door de overheidsdienst voor de verspreiding van het recht via internet (SPDDI) op basis van [decreet nr. 2002-1064 van 7 augustus 2002](#) ([Engelse versie](#))

Op dit systeem wordt gedetailleerd ingegaan in de [toelichting](#) op het gebruik van de op [Légifrance](#) beschikbare gegevens:

[Légifrance](#) bevat de volgende categorieën documenten:

de geconsolideerde versie van wetboeken, wetten en verordeningen (**datbank "Legi"**)

de documenten uit de editie "*lois et décrets*" (wetten en decreten) van het staatsblad (**datbank "Jorf"**)

de uitgebreide nationale collectieve overeenkomsten (**datbank "Kali"**)

de besluiten van de *Conseil constitutionnel* (**datbank "Constit"**)

de arresten van het *Cour de cassation* (hof van cassatie) en de hoven van beroep (*cours d'appel*) (**datbank "Cass"** voor de in het Bulletin gepubliceerde arresten, **datbank "Inca"** voor nog niet-gepubliceerde arresten) en **datbank "Capp"** voor de arresten van de hoven van beroep).

de uitspraken van de *Conseil d'Etat* en de *Tribunal des conflits*, de uitspraken van de administratieve hoven van beroep (*cours administratives d'appel*) en een selectie van de uitspraken van de administratieve rechtbanken (*tribunaux administratifs*) (**datbank "Jade"**)

de beraadslagingen van de nationale commissie voor informatietechnologie en vrijheden (CNIL) (**datbank "CNIL"**).

Ter informatie vermelden wij hier dat ook andere websites die rechtstreeks of via [Légifrance](#) toegankelijk zijn, door de SPDDI worden verzorgd. Het gaat om de sites:

van de [Cour des comptes](#) (rekenkamer) met daarop de uitspraken van financiële rechtbanken,

van elk ministerie met daarop diens officiële mededelingenblad,

van het directoraat-generaal belastingen met daarop [fiscale documentatie](#),

van het Ministerie van Buitenlandse en Europese Zaken met daarop internationale overeenkomsten (datbank "[Pacte](#)").

De voorwaarden waaronder de gegevens van deze tweede categorie kunnen worden opgevraagd en gebruikt, staan op elk van deze sites vermeld.

Op [Légifrance](#) is eveneens een [catalogus van gegevensbanken](#) te vinden (zie hierboven).

De [lijst met tarieven voor Légifrance-licenties](#) is eveneens beschikbaar.

Gegevensbanken

Hieronder vindt u een niet-volledige lijst van juridische gegevensbanken:

De datbank [LEGI](#) bevat de geconsolideerde versie van wetboeken, wetten en verordeningen.

De datbank [JORF](#) bevat documenten uit de editie "*lois et décrets*" (wetten en decreten) van het staatsblad.

De datbank [KALI](#) bevat de uitgebreide nationale collectieve overeenkomsten.

De datbank [CONSTIT](#) bevat de besluiten van de *Conseil constitutionnel*.

De datbank [JADE](#) bevat de uitspraken van de *Conseil d'Etat* en de *Tribunal des conflits*, de uitspraken van de administratieve hoven van beroep en een selectie van de uitspraken van de administratieve rechtbanken.

De datbank [CNIL](#) bevat de beraadslagingen van de CNIL (nationale commissie voor informatietechnologie en vrijheden).

De jurisprudentie van het [Cour de cassation](#) is te vinden op de website van het hof.

[Arresten van het Cour de cassation](#) kunnen on line worden besteld en sommige [arresten van het Cour de cassation zijn vertaald](#) in het Engels, Arabisch en Mandarijn.

Laatste update: 13/12/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina () is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Kroatië

Grondwet van de Republiek Kroatië

Grondwet van de Republiek Kroatië

De grondwet van de Republiek Kroatië van 22 december 1990 (hierna "grondwet van 1990" genoemd) regelt de samenstelling van het constitutioneel hof van de Republiek Kroatië (hierna "constitutioneel hof" genoemd) en de aard en reikwijdte van zijn bevoegdheden.

Overeenkomstig de grondwet van 1990:

bestaat het constitutioneel hof uit elf rechters, die door de Kamer van Volksvertegenwoordigers zijn gekozen op voordracht van de Kamer der Districten van het parlement, voor een termijn van acht jaar, uit vooraanstaande juristen, in het bijzonder rechters, openbare aanklagers, advocaten en hoogleraren recht; kiezen de rechters van het constitutioneel hof uit hun midden een president voor een termijn van vier jaar. De rechters van het hof kunnen naast het rechterschap bij het hof geen andere publieke of beroepstaak vervullen;

genieten de rechters van het constitutioneel hof net als de leden van het parlement immuniteit;

kan een rechter van het constitutioneel hof voortijdig uit zijn functie worden ontheven als hij daar zelf om verzoekt, als hij wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf of als de overige leden van het hof hem blijvend ongeschikt achten voor het vervullen van zijn functie.

Conform de grondwet van 1990 heeft het constitutioneel hof de volgende kerntaken/-bevoegdheden:

toetsen van wetten op grondwettigheid en de wetten waarvan het hof oordeelt dat ze ongrondwettig zijn, vernietigen;

toetsen van andere regelgeving op (grond)wettigheid en de regelgeving waarvan het hof oordeelt dat ze ongrondwettig of onwettig is, vernietigen;

beschermen van grondwettelijke mensenrechten en burgerlijke vrijheden in het kader van een bij hem ingesteld grondwettelijk beroep;

beslechten van bevoegdheidsconflicten tussen wetgevende, uitvoerende en rechterlijke instanties;

toezien op de grondwettigheid van de programma's en activiteiten van politieke partijen en verbieden van partijen waarvan het programma of de activiteiten een bedreiging vormen voor het democratisch constitutioneel bestel, de onafhankelijkheid, de eenheid of de territoriale integriteit van de Republiek Kroatië; toezien op de (grond)wettigheid van verkiezingen en nationale referenda en kennis nemen van verkiezingsgeschillen die buiten de bevoegdheid van de gewone rechter vallen;

blijvend ongeschikt verklaren van de president van de Republiek Kroatië voor het vervullen van de presidentiële functie, op een daartoe strekkend voorstel van de regering, in welk geval de presidentiële taken tijdelijk worden waargenomen door de voorzitter van het parlement;

uitspraak doen, bij tweederdemeerderheid, in een door de Kamer van Volksvertegenwoordigers bij tweederdemeerderheid ingestelde procedure tot afzetting van de president van de Republiek Kroatië. Indien het hof het afzettingsverzoek toewijst, wordt de president op grond van het bepaalde in de grondwet automatisch uit zijn ambt gezet.

In de grondwet van 1990 wordt ook bepaald dat een constitutionele wet moet worden aangenomen waarin de voorwaarden voor de verkiezing van de rechters van het constitutioneel hof en de beëindiging van hun ambtstermijn moeten worden opgenomen, alsook de voorwaarden en termijnen voor het instellen van procedures voor de toetsing van (grond)wettigheid, de procedure voor het nemen van beslissingen en de rechtsgevolgen van die beslissingen, de bescherming van de grondwettelijke mensenrechten en burgerlijke vrijheden, en andere kwesties die voor de werking van het hof van belang zijn; in de grondwet wordt tevens bepaald dat deze constitutionele wet moet worden vastgesteld volgens de procedure voor het wijzigen van de grondwet.

Sinds 1990 is in de constitutionele rechtsorde van de Republiek Kroatië geen andere wet aangenomen dan de wet betreffende het constitutioneel hof van de Republiek Kroatië. Volgens de grondwet moet die wet worden aangenomen volgens de procedure die voor de grondwet zelf is vastgesteld. Hieruit blijkt duidelijk het belang en de rol van de grondwettelijke rechtspraak in de rechtsorde van de Republiek Kroatië.

Overeenkomstig de grondwet van 1990 nam het parlement in maart 1991 de eerste constitutionele wet betreffende het constitutioneel hof van de Republiek Kroatië aan (hierna "constitutionele wet van 1991" genoemd), waarin de in de grondwet van 1990 omschreven bevoegdheden van het constitutioneel hof nader zijn gepreciseerd.

De **eerste wijziging van de grondwet van 1990** dateert van eind 1997, toen de constitutionele wet tot wijziging en aanvulling van de grondwet werd aangenomen. Die grondwetwijziging hield geen wijziging of aanvulling in van de bepalingen van de grondwet van 1990 waarin de bevoegdheden van het hof worden geregeld. In september 1999 nam het parlement een nieuwe constitutionele wet betreffende het constitutioneel hof van de Republiek Kroatië aan (hierna "constitutionele wet van 1999" genoemd).

De **tweede wijziging van de grondwet van 1990** dateert van eind 2000, toen de wet tot wijziging van de grondwet werd aangenomen. Bij deze grondwetwijziging werden de bevoegdheden van het constitutioneel hof aanzienlijk uitgebreid en werd het aantal rechters verhoogd van elf tot dertien.

Naast de bevoegdheden die al in de grondwet van 1990 waren vastgelegd, kreeg het hof de volgende nieuwe bevoegdheden en taken:

toetsing van de grondwettigheid van wetten en de (grond)wettigheid van andere rechtsvoorschriften die niet meer van kracht zijn, mits niet meer dan een jaar is verstreken tussen de datum van opheffing van die rechtsregels en de datum waarop het verzoek of voorstel tot instelling van een procedure werd ingediend;

toezicht houden op het beginsel van (grond)wettigheid, en verslag uitbrengen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers over geconstateerde on(wett)igheden;

in kennis stellen van de regering van gevallen waarin het hof heeft vastgesteld dat een bevoegd orgaan heeft verzuimd regelgeving tot uitvoering van grondwettelijke bepalingen, wetten en andere regelgeving uit te vaardigen, hoewel dat orgaan daartoe verplicht was, en, ingeval de regering een dergelijk verzuim heeft gepleegd, de Kamer van Volksvertegenwoordigers daarvan op de hoogte brengen;

aannemen, op voorstel van de regering, van een beslissing die inhoudt dat de voorzitter van het parlement tijdelijk de functie van president van de Republiek Kroatië uitoefent ingeval de president zijn taken voor geruime tijd wegens ziekte of ongeschiktheid niet kan uitvoeren, in het bijzonder wanneer de president geen tijdelijke plaatsvervanger heeft kunnen aanstellen;

voorafgaande toestemming geven voor de detentie van of het instellen van een strafprocedure tegen de president van de Republiek Kroatië;

uitspraak doen over het beroep tegen een beslissing van de nationale raad voor de rechtspraak waarbij een rechter uit het rechterlijk ambt wordt gezet of een disciplinaire straf krijgt opgelegd, welk beroep binnen dertig dagen na de instelling ervan moet worden behandeld (in een dergelijk geval kan geen constitutionele klacht worden ingediend).

De **derde wijziging van de grondwet van 1990** dateert van begin 2001. Deze grondwetwijziging hield geen wijziging of aanvulling in van de grondwettelijke bepalingen van 2000, waarbij de bevoegdheden van het constitutioneel hof aanzienlijk zijn uitgebreid in vergelijking met de bevoegdheden vastgesteld in de

grondwet van 1990. Het enige wat is gebeurd, is dat de terminologie die wordt gebruikt in het deel van de grondwet dat op het constitutioneel hof betrekking heeft, in overeenstemming is gebracht met de terminologie die wordt gebruikt in het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Bovendien zijn alle verwijzingen naar de Kamer der Districten geschrapt (wegens afschaffing van deze Kamer) en zijn alle verwijzingen naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers vervangen door verwijzingen naar het Kroatische parlement, omdat bij deze grondwetswijziging het eenkamerstelsel werd ingevoerd.

In maart 2002 werd de constitutionele wet tot wijziging en aanvulling van de constitutionele wet betreffende het constitutioneel hof van de Republiek Kroatië aangenomen, waarbij de tekst van de constitutionele wet van 1999 in overeenstemming werd gebracht met de grondwetswijziging van 2000, waarbij de bevoegdheden van het hof werden uitgebreid. Deze wet is nog steeds van kracht.

De constitutionele rechtsorde werd in Kroatië ingevoerd in 1963 en het constitutioneel hof begon in 1964 met zijn werkzaamheden.

De constitutionele rechtsorde kan worden ingedeeld in twee perioden:

van 1963–1990: de periode waarin Kroatië als Socialistische Republiek Kroatië een van de zes deelrepublieken van de voormalige Socialistische Federale Republiek Joegoslavië (hierna "SFRJ" genoemd) was, en

van 1990 tot heden: de periode van de autonome en onafhankelijke Republiek Kroatië.

Belangrijkste strafwetgeving

Strafrecht:

Wetboek van strafrecht

Wet op de strafvordering

Wet op de overtredingen

Wet op de jeugdrechtbanken

Wet tot bescherming van personen met een geestelijke stoornis

Wet betreffende het niet-verjaren van misdrijven inzake oorlogswaer en misdrijven gepleegd in het kader van de economische overgang en de privatiseringen

Wet betreffende de schadevergoeding voor slachtoffers van een misdrijf

Wet betreffende de strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen

Amnestiewet

Wet inzake de procedure voor de confiscatie van opbrengsten van misdrijven en overtredingen

Wet inzake de rechtsgevolgen van een veroordeling, het strafblad en de rehabilitatie

Wet op de proeftijd

Belangrijkste civiele, handels- en administratieve wetgeving

Civiel recht:

Tenuitvoerleggingswet

Arbitragewet

Wet op de kosteloze rechtsbijstand

Validatiewet

Wet inzake minnelijke schikkingen

Successiewet

Wet op de burgerlijke verplichtingen

Wet op de burgerlijke rechtsvordering

Wet inzake eigendoms- en andere zakelijke rechten

Wet inzake de huurkoop van bedrijfspanden

Kadasterwet

Wet inzake de aansprakelijkheid van de Republiek Kroatië voor in de voormalige Socialistische Federale Republiek Joegoslavië (SFRJ) veroorzaakte schade waarvoor de voormalige SFRJ verantwoordelijk was

Wet inzake de aansprakelijkheid van de Republiek Kroatië voor de schade die tijdens de Kroatische onafhankelijkheidsoorlog werd veroorzaakt door leden van de Kroatische strijdkrachten en ordetroepen

Wet inzake de aansprakelijkheid voor schade als gevolg van terroristische daden en openbare demonstraties

Wet inzake het verbod op de overdracht van beschikkings- of gebruiksrechten op bepaalde openbare onroerende zaken aan andere gebruikers of van het eigendomsrecht op bedoelde zaken aan natuurlijke of rechtspersonen

Wet houdende het verbod voor bepaalde rechtspersonen om beschikkingsrechten te verwerven op of bezit te nemen van goederen in de Republiek Kroatië

Wet inzake het oplossen van wetsconflicten met de regelgeving van andere landen in bepaalde betrekkingen

Handelsrecht:

Faillissementswet

Vennootschapswet

Wet betreffende de gerechtelijke registers

Wet tot invoering van de Europese vennootschap (SE) en het Europees Economisch Samenwerkingsverband (EESV)

Administratief recht:

Onteigeningswet

Wet inzake onteigening en schadevergoeding

Wet inzake administratieve geschillen

Wet inzake schadevergoeding voor onder het Joegoslavische communistische regime in beslag genomen goederen

Regels en internationale verdragen betreffende de toepassing van de wet inzake schadevergoeding voor onder het Joegoslavische communistische regime in beslag genomen goederen

Laatste update: 22/08/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Italië

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel in Italië.

Rechtsbronnen

Zoals in elke moderne democratie, is ook het politieke systeem in Italië gebaseerd op de scheiding tussen de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht.

De belangrijkste rechtsbron in Italië is de wetgeving, die door de uitvoerende macht wordt uitgevoerd. De rechterlijke macht is bevoegd om zich uit te spreken over schendingen van het recht.

Soorten rechtsinstrumenten - beschrijving

De rechtsbronnen in Italië zijn, in volgorde van belangrijkheid:

de grondwet;

formele wetgeving (wetboeken en andere parlementaire wetten, regionale wetten);

besluiten;

gewoonterecht.

Een referendum kan eveneens een bron van recht zijn, wanneer daardoor een eerdere wet wordt ingetrokken.

Het recht kan worden geïnterpreteerd en de jurisprudentie kan een invloed hebben op latere beslissingen. De jurisprudentie is echter niet bindend omdat Italië een *civil law*-stelsel kent, waarin positief, geschreven recht de voornaamste richtlijn is bij de interpretatie.

De grondwet is de belangrijkste rechtsbron. Deze is opgesteld door een Grondwetgevende Vergadering en kan slechts worden gewijzigd door een bijzondere procedure te volgen – die complexer is dan de procedure voor de wijziging van gewone wetten.

Parlementaire wetten komen tot stand na behandeling door zowel de kamer van afgevaardigden (*Camera dei Deputati*) als de senaat (*Senato*) en moeten in heel Italië worden uitgevoerd en nageleefd. Dit geldt niet voor speciale wetten die zijn vastgesteld voor specifieke delen van het land of naar aanleiding van specifieke gebeurtenissen – zoals, bijvoorbeeld, een aardbeving.

Regionale wetten zijn slechts geldig op het grondgebied van de betreffende regio, en kunnen alleen specifieke onderwerpen regelen.

Op bepaalde gebieden kunnen regionale wetten worden geïntegreerd in nationale wetten (indien die bestaan) of exclusief worden vastgesteld (indien een nationaal voorschrift ontbreekt) – zoals op het gebied van handel, onderwijs, wetenschappelijk onderzoek, sport, havens en luchthavens, veiligheid op het werk en cultureel erfgoed.

Besluiten zijn hiërarchisch lagere rechtsinstrumenten die nadere bepalingen bevatten ter uitvoering van zowel nationale als regionale wetten.

Normenhiërarchie

Het Italiaanse rechtstelsel voldoet aan de gewoonterechtelijke en geschreven internationale en communautaire regels.

Italië kent de hiërarchie van de rechtsbronnen. Overeenkomstig de beginselen van de rechtstaat mag een wet niet in strijd zijn met de grondwet en mag lagere regelgeving niet in strijd zijn met de wet.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Doorgaans zijn het parlement en de regionale raden belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften.

In bijzondere omstandigheden kan de regering wetten aannemen (die vervolgens door het parlement worden bekrachtigd/gewijzigd). Dit kan gebeuren in noodsituaties, of wanneer het parlement de bevoegdheid heeft gedelegeerd.

Besluiten worden doorgaans vastgesteld door de regering of de regionale raden en bevatten nadere bepalingen ter uitvoering van wetten.

Wetgevingsprocedure

De normale procedure waarmee een wet wordt aangenomen, bestaat uit drie fasen:

initiatief: deze bevoegdheid komt toe aan de regering, de leden van het parlement, groepen kiezers (burgers), regionale raden en enkele specifieke instellingen;

behandeling en stemming: dit kan op vele verschillende manieren plaatsvinden, afhankelijk van het interne reglement van het parlement;

afkondiging en publicatie: de afkondiging gebeurt door de president van de Italiaanse Republiek en de publicatie in het officiële publicatieblad.

Juridische gegevensbanken

Het [Normattiva](#)-project is in maart 2010 gestart om het automatiseren en classificeren van de geldende overheids- en regionale voorschriften door overheidsdiensten te bevorderen, het kosteloos doorzoeken en raadplegen van deze voorschriften door burgers mogelijk te maken en te voorzien in instrumenten voor herziening van wetgeving, hetgeen de verantwoordelijkheid is van het kabinet van de premier, de senaat en de kamer van afgevaardigden. De documenten in de gegevensbank "Normattiva" kunnen in drie vormen worden geraadpleegd:

de originele versie zoals gepubliceerd in het Italiaanse publicatieblad;

de versie die op de datum van raadpleging van de gegevensbank van kracht en van toepassing is, en

de versie die van kracht was op enige eerdere datum zoals opgegeven door de gebruiker.

Als het project afgerond is, omvat de gegevensbank het volledige wetgevingscorpus van Italië in de vorm van genummerde rechtsinstrumenten (wetten, verordeningen, beschikkingen en overige genummerde rechtsinstrumenten).

Momenteel bevat de gegevensbank circa 75 000 rechtsinstrumenten die allemaal in of sinds 1946 zijn vastgesteld.

De gegevensbank bevat geen ministeriële verordeningen.

Het project bevindt zich nog in de ontwikkelingsfase. In de toekomst:

wordt het mogelijk om via dynamische links door de hele gegevensbank te navigeren vanaf de gewijzigde bepaling naar het betreffende artikel in de volgende wijzigingswet;

wordt de zoekfunctie aangepast om ook te kunnen zoeken "op concept" en op semantische categorie;

worden alle rechtsinstrumenten die gepubliceerd zijn toen Italië een koninkrijk was (1861-1946) hersteld en beschikbaar gemaakt;

bevat de gegevensbank koppelingen naar alle overige openbare juridische gegevensbanken, te beginnen met de gegevensbanken met regionale wetgeving en communautaire wetgeving.

Laatste update: 18/06/2018

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Cyprus

Overeenkomstig artikel 1 van de Grondwet (Σύνταγμα) is "de staat Cyprus een onafhankelijke en soevereine republiek met een presidentieel regime", die gebaseerd is op de beginselen van wettigheid, scheiding der machten (uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht), onpartijdigheid van de rechtspraak en eerbiediging en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

De mensenrechten en de fundamentele vrijheden zijn gewaarborgd krachtens deel II van de Grondwet, dat het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM) (Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) (Ε.Σ.Α.Δ.) weerspiegelt, en krachtens artikel 35 van de Grondwet. "Het is de plicht van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke autoriteiten van de Republiek om binnen de beperkingen van hun bevoegdheden een doeltreffende toepassing van de bepalingen van dit deel van de Grondwet te garanderen".

De wettigheid wordt niet alleen gewaarborgd door de geschreven Grondwet en de wetsbepalingen, maar ook door het feit dat de regering zich ertoe verplicht de door de Grondwet opgelegde beperkingen te eerbiedigen en te waarborgen dat de wetgevende macht grondwettelijke wetten aanneemt en dat de rechterlijke macht aan de vereisten van onafhankelijkheid en onpartijdigheid voldoet.

Rechtsbronnen

1. Gemeenschapsrecht

Cyprus is op 1 mei 2004 een volwaardige en gelijkwaardige lidstaat van de Europese Unie geworden en valt derhalve onder het Gemeenschapsrecht.

Overeenkomstig de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) prevaleert het Gemeenschapsrecht boven de nationale wetgeving van de lidstaten, met inbegrip van zowel nationale wetten als de Grondwet.

Het primaat van het Gemeenschapsrecht boven de Grondwet van de Republiek Cyprus is gewaarborgd krachtens de Grondwet van de Republiek Cyprus, zoals gewijzigd door de Wet betreffende het vijfde amendement van de Grondwet (Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος) (Wet 127(I)/2006), teneinde duidelijk te maken dat het Gemeenschapsrecht prevaleert boven en voorrang heeft op de Grondwet.

De Republiek Cyprus heeft de nationale wetgeving tevens aangepast aan en afgestemd op het Gemeenschapsrecht door talloze wetgevingsbesluiten vast te stellen en tezelfdertijd diverse nationale wetsbepalingen in te trekken of te wijzigen, inclusief grondwetsbepalingen zoals hierboven aangegeven.

Het Gemeenschapsrecht heeft dus het primaat als rechtsbron in de Republiek Cyprus en omvat zowel de voorschriften die door de lidstaten zijn vastgesteld, waaronder de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschap en de bijbehorende protocollen en bijlagen met de achtereenvolgende aanvullingen en wijzigingen, als de voorschriften die door de instellingen van de Europese Unie zijn aangenomen in de vorm van verordeningen, richtlijnen en besluiten.

Het omvat tevens de bepalingen van de internationale overeenkomsten die de Europese Unie heeft gesloten met derde landen of internationale organisaties, algemene en fundamentele rechtsbeginselen, gewoonterecht, algemene voorschriften van het internationaal publiekrecht en de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie, op grond waarvan de fundamentele mensenrechten als algemene rechtsbeginselen deel uitmaken van het Europese *acquis*.

2. Grondwet van de Republiek Cyprus

De Grondwet van de Republiek Cyprus is aangenomen in 1960, bij de oprichting van de Republiek Cyprus, en overeenkomstig artikel 179 van de Grondwet is het de hoogste wet van de Republiek Cyprus. Sinds de toetreding van de Republiek Cyprus tot de Europese Unie en de wijziging van de Grondwet zoals aangegeven in paragraaf 1 prevaleert het Gemeenschapsrecht boven de interne grondwettelijke orde en moeten de in de Grondwet vervatte rechtsvoorschriften in overeenstemming zijn met het Gemeenschapsrecht.

3. Internationale conventies / verdragen / overeenkomsten

Krachtens artikel 169 van de Grondwet hebben bij besluit van de ministerraad gesloten internationale conventies, verdragen en overeenkomsten die bij wet geratificeerd zijn en in het staatsblad zijn gepubliceerd het primaat boven alle nationale wetgeving (met uitzondering van de Grondwet) en in geval van conflict hebben zij voorrang, op voorwaarde dat zij op soortgelijke wijze door de tegenpartij worden toegepast.

4. Formele wetten

Formele wetten zijn wetten die zijn aangenomen door het Huis van afgevaardigden (Βουλή των Αντιπροσώπων), dat de wetgevende macht uitoefent, en zij moeten in overeenstemming zijn met het Gemeenschapsrecht en de Grondwet.

Overeenkomstig de bepalingen van artikel 188 van de Grondwet omvat de wetgeving die thans in de Republiek Cyprus van toepassing is de wetten die conform dat artikel van kracht waren aan de vooravond van de onafhankelijkheidsdag, tenzij enig ander voorschrift is of zal worden vastgesteld conform een van toepassing zijnde wet of is aangenomen conform de Grondwet, alsmede de wetten die na de onafhankelijkheid zijn aangenomen door het Huis van afgevaardigden (Βουλή των Αντιπροσώπων).

5. Regelgevende besluiten

Regelgevende besluiten zijn wetgevingsbesluiten die worden vastgesteld door de uitvoerende macht krachtens de haar toegekende regelgevende bevoegdheden en zij moeten in overeenstemming zijn met enerzijds het Gemeenschapsrecht en anderzijds de Grondwet en de nationale wetgeving.

Deze bevoegdheden van de uitvoerende macht tot vaststelling van aanvullende rechtsvoorschriften (secundaire wetgeving) die noodzakelijk zijn voor het toepassen en uitvoeren van wetten, staan bekend als regelgevende bevoegdheden en ofschoon de wetgevende bevoegdheden in Cyprus bij het Huis van afgevaardigden berusten, hebben deze regelgevende bevoegdheden ten doel specifieke kwesties of kwesties van lokaal belang of technische of gedetailleerde kwesties te reguleren.

6. Jurisprudentie van het hooggerechtshof (Ανώτατο Δικαστήριο)

In Cyprus geldt dat uitspraken van het hooggerechtshof bindend zijn voor alle lagere rechtbanken. Daarom worden uitspraken van het hooggerechtshof die een rechtsvoorschrift interpreteren als rechtsbron beschouwd.

7. Gewoonterecht – beginselen van billijkheid

Ook het gewoonterecht (κοινοδικαίο) en de beginselen van billijkheid (επιείκεια) worden als rechtsbron gebruikt wanneer er geen andere wetsvoorschriften voorhanden zijn.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Geschreven recht

Grondwet van de Republiek Cyprus.

Internationale conventies/verdragen/overeenkomsten met derde landen die bij wet geratificeerd zijn en gepubliceerd zijn in het staatsblad van de Republiek en die voorrang hebben op alle nationale wetgeving, op voorwaarde dat zij op soortgelijke wijze door de tegenpartij worden toegepast.

Vigerende wetten conform artikel 188 van de Grondwet aan de vooravond van de onafhankelijkheidsdag, tenzij enig ander voorschrift is of zal worden vastgesteld conform een van toepassing zijnde wet of is aangenomen conform de Grondwet, alsmede de wetten die na de onafhankelijkheid zijn aangenomen door het Huis van afgevaardigden.

Regelgevende besluiten (Κανονιστικές Πράξεις) (verordeningen) (Κανονισμοί).

Ongeschreven recht

Jurisprudentie van het hooggerechtshof, het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Hof voor de rechten van de mens. Gewoonterecht en beginselen van billijkheid, tenzij een ander voorschrift is of zal worden vastgesteld conform een van toepassing zijnde wet of is aangenomen conform de Grondwet.

Normenhierarchie

Sinds de toetreding van de Republiek Cyprus tot de Europese Unie geldt in de Republiek Cyprus de volgende normenhierarchie:

GEMEENSCHAPSRECHT

GRONDWET VAN DE REPUBLIEK CYPRUS

INTERNATIONALE CONVENTIES/VERDRAGEN/OVEREENKOMSTEN

FORMELE WETTEN

REGELGEVENDE BESLUITEN

JURISPRUDENTIE VAN HET HOOGGERECHTSHOF

GEWOONTERECHT EN BEGINSELEN VAN BILLIJKHEID

Het gewoonterecht en de beginselen van billijkheid zijn een Cypriotische rechtsbron en worden toegepast wanneer geen andere wetgeving/institutioneel kader voorhanden is.

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

De Grondwet van de Republiek voorziet in een strikte scheiding van de machten. De uitvoerende macht berust bij de president, de vicepresident en de ministerraad; de rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de rechtbanken van de Republiek; en de wetgevende macht berust bij het Huis van afgevaardigden, dat het hoogste wetgevend lichaam van de Republiek is. Ofschoon het Huis van afgevaardigden het hoogste wetgevend lichaam is, heeft de uitvoerende macht de bevoegdheid rechtsvoorschriften vast te stellen die nodig zijn om de wetgeving toe te passen en een antwoord te bieden op de talloze gevallen waarin toepassing noodzakelijk is. Deze bevoegdheden van de uitvoerende macht tot vaststelling van aanvullende rechtsvoorschriften die noodzakelijk zijn voor het toepassen en uitvoeren van wetten staan bekend als regelgevende bevoegdheden.

Proces van wetgeving

Het wetgevingsproces begint wanneer een wetsvoorstel of een wet wordt ingediend. Het recht om een wetsvoorstel in te dienen berust bij de afgevaardigden en het recht om een wet in te dienen berust bij de ministers. Over alle bij het Huis van afgevaardigden ingediende wetten en wetsvoorstellen wordt eerst een debat gehouden in de bevoegde parlementaire commissie en daarna in de plenaire vergadering.

Wetten en resoluties van het Huis van afgevaardigden worden aangenomen bij gewone meerderheid van de bij de stemming aanwezige afgevaardigden en na aanneming worden ze bekendgemaakt aan het Bureau van de president van de Republiek, die ze ofwel uitvaardigt via publicatie in het staatsblad ofwel opnieuw ter beoordeling overlegt aan het Huis van afgevaardigden. In het laatste geval moet de president de betrokken wet uitvaardigen indien het Huis aan zijn beslissing vasthoudt, tenzij hij gebruik maakt van zijn grondwettelijk recht op doorverwijzing naar het hooggerechtshof, dat bevoegd is om na te gaan of de wet al dan niet in overeenstemming is met de grondwet of het Gemeenschapsrecht. Indien het hof bepaalt dat de wet conform is, wordt hij afgekondigd; zo niet, dan wordt de wet niet afgekondigd.

Wetten treden in werking na bekendmaking in het staatsblad van de Republiek of op de in de wet vermelde datum en kunnen onder bepaalde omstandigheden bij wet of stilzwijgend worden ingetrokken.

Juridische gegevensbanken

De volgende juridische gegevensbanken zijn beschikbaar in de Republiek Cyprus:

[CYLAW](#)

[JURIDISCHE PORTAL VAN CYPRUS](#) (ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

Is de toegang tot de gegevensbanken kosteloos?

De toegang tot CYLAW is kosteloos. De JURIDISCHE PORTAL VAN CYPRUS is uitsluitend toegankelijk voor abonnees.

Korte beschrijving

1. CYLAW

CyLaw is in januari 2002 opgericht als een gegevensbank zonder winstoogmerk die ten doel heeft kosteloze, onafhankelijke juridische informatie over en toegang tot Cypriotische rechtsbronnen te verschaffen als onderdeel van de internationale beweging voor gratis toegang tot de wetgeving waarvan zij lid is. CyLaw bevat rechterlijke uitspraken van het hooggerechtshof en van de familierechtbank in tweede aanleg sinds 1997, voorschriften inzake burgerlijke rechtsvordering en een aantal juridische artikelen en teksten.

De in CyLaw vervatte rechterlijke uitspraken zijn in elektronisch formaat opgeslagen door het hooggerechtshof. De teksten van de rechterlijke uitspraken worden weergegeven zoals zij door het hooggerechtshof zijn uitgesproken, zonder enige interferentie of correctie.

2. Juridische portal van Cyprus

De juridische portal van Cyprus voorziet onder meer in eenvoudige toegang tot nieuwsberichten, teksten en artikelen die van onmiddellijk belang zijn voor eenieder die interesse heeft in juridische kwesties en verleent tevens toegang tot een juridische gegevensbank voor abonnees die de gegevensbanken inzake wetgeving ('Νομοθεσία') en jurisprudentie ('Νομολογία') van de Republiek Cyprus omvat.

Het wetgevingsregister (Ευρετήριο των Νόμων) bevat een register van alle vigerende en ingetrokken wetten en een register van alle gerelateerde verordeningen. Deze registers worden bijgewerkt telkens wanneer het staatsblad verschijnt.

In het jurisprudentieregister (Ευρετήριο της Νομολογίας) kan om het even welke rechterlijke uitspraak worden opgezocht aan de hand van diverse zoekcriteria.

Links

[Bureau juridische zaken](#) (Law Office)

[Hooggerechtshof](#)

[Huis van afgevaardigden](#) (Βουλή των Αντιπροσώπων)

Laatste update: 23/07/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([lv](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Letland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Letland.

Rechtsbronnen

Letland heeft een Europees continentaal rechtssstelsel. De belangrijkste rechtsbron is geschreven wetgeving.

Wetgeving

De rechtsbetrekkingen tussen publiekrechtelijke instellingen en particuliere personen of andere houders van rechten zijn geregeld bij wetgevingshandelingen (*ārējie normatīvie akti*).

Typen wetgeving, in aflopende volgorde van rechtskracht:

de Grondwet van de Republiek Letland;

door het parlement aangenomen wetgeving;

kabinetserverordeningen;

verordeningen van de Bank van Letland, de Commissie financiële markten/kapitaalmarkten en de Commissie voor openbare voorzieningen (deze verordeningen genieten in de rechtsorde van Letland dezelfde status als kabinetserverordeningen);

bindende gemeentelijke verordeningen.

Bepalingen van EU-recht worden toegepast in overeenstemming met hun positie in de hiërarchie van wetgevingshandelingen. Bij de toepassing van bepalingen van EU-recht moeten autoriteiten en rechtbanken ook rekening houden met de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Bepalingen van internationaal recht worden toegepast ongeacht hun bron, in overeenstemming met hun positie in de hiërarchie van wetgevingshandelingen. Als een bepaling van internationaal recht en een bepaling van Lets recht die in de hiërarchie van wetgevingshandelingen dezelfde status hebben onderling onverenigbaar zijn, wordt de bepaling van internationaal recht toegepast.

Wetten en **kabinetserverordeningen** zijn bindend in heel Letland, en niemand kan zich beroepen op het niet kennen ervan. Het niet bekend zijn met wetten en kabinetserverordeningen ontslaat niemand van de verplichting en de verantwoordelijkheid om ze na te leven.

Bindende gemeentelijke verordeningen zijn bindend voor alle natuurlijke en rechtspersonen in het betreffende bestuursgebied.

De volgende entiteiten hebben het recht om wetgevingshandelingen vast te stellen:

het volk van Letland wanneer het wetgevingsbevoegdheden uitoefent (met steun van een tiende van alle kiezers kan ontwerpwetgeving worden ingediend bij het parlement; ook kan het volk deelnemen aan referenda);

de *Saeima* (het Letse parlement) is bevoegd om wetten aan te nemen;

het kabinet is bevoegd, wanneer dat wettelijk is bepaald, om verordeningen vast te stellen;

de Bank van Letland, de Commissie financiële markten/kapitaalmarkten en de Commissie voor openbare voorzieningen hebben eveneens de bevoegdheid om verordeningen vast te stellen indien de wet daarin voorziet;

lokale autoriteiten zijn bevoegd om bindende verordeningen uit te vaardigen indien de wet daarin voorziet.

Interne publiekrechtelijke voorschriften

Interne publiekrechtelijke voorschriften (*iekšējie normatīvie akti*) worden vastgesteld door een publiekrechtelijk orgaan dat procedures vaststelt voor de eigen interne activiteiten of die van ondergeschikte organen of dat de procedure voor het toepassen van algemene wetgeving binnen het eigen activiteitengebied verduidelijkt. Interne publiekrechtelijke voorschriften zijn niet bindend voor particuliere personen. Als een orgaan een besluit neemt ten aanzien van een particuliere persoon, mag in dat besluit niet worden verwezen naar een intern publiekrechtelijk voorschrift.

De soorten interne publiekrechtelijke voorschriften zijn:

besluiten inzake de oprichting van een publiekrechtelijk orgaan (*nolikums*), die bepalend zijn voor de interne structuur en de organisatie ervan;

interne reglementen (*reglaments*): hierin worden de structuur en de werking van de interne eenheden van een publiekrechtelijk orgaan vastgelegd;

aanbevelingen (*ieteikumi*): hiermee worden procedures vastgesteld voor de uitoefening van uit hoofde van wetgeving of interne publiekrechtelijke voorschriften verleende discretionaire bevoegdheden door te voorzien in een uniforme handelwijze voor vergelijkbare omstandigheden – in bepaalde situaties kan van aanbevelingen worden afgeweken indien er daarvoor een rechtvaardiging bestaat;

instructies (*instrukcija*): deze bepalen hoe algemene wetgeving en algemene rechtsbeginselen moeten worden toegepast;

interne voorschriften (*iekšējie noteikumi*): deze bepalen de procedure voor het vaststellen van administratieve besluiten, hoe overheidsfunctionarissen en andere personeelsleden hun taken dienen te verrichten, de gedragsregels, de veiligheidsvoorschriften op het werk en andere aangelegenheden die verband houden met de werking van het betrokken publiekrechtelijk orgaan.

Alle soorten interne publiekrechtelijke voorschriften hebben dezelfde wettelijke status. Als een intern publiekrechtelijk voorschrift onverenigbaar is met een ander intern publiekrechtelijk voorschrift, wordt het voorschrift van de hoogste autoriteit of functionaris toegepast.

De entiteiten die interne publiekrechtelijke voorschriften kunnen uitvaardigen zijn:

het kabinet;

een lid van het kabinet;

een bestuursorgaan van een publiekrechtelijke entiteit;

het hoofd van een autoriteit.

Rechtsbronnen: soorten

De rechtsbronnen kunnen worden onderverdeeld in de volgende soorten:

wetten en verordeningen (*normatīvie akti*): wetgevingshandelingen die rechtsregels voorschrijven, ten uitvoer leggen, wijzigen of intrekken; wetten en verordeningen kunnen worden aangemerkt als wetgeving of als interne publiekrechtelijke voorschriften;

algemene rechtsbeginselen: geschreven (in wetten en verordeningen) of ongeschreven basisregels voor objectieve rechtmatigheid in het maatschappelijk leven;

gewoonterecht: gedragsnormen die gedurende een lange periode zijn ontwikkeld; gewoonterecht wordt toegepast bij de ontwikkeling van rechten en de interpretatie van wettelijke bepalingen indien een kwestie niet bij wet of bij andere regelgeving is geregeld;

jurisprudentie: het corpus van gerechtelijke uitspraken dat als correct en waardevol beschouwde abstracte juridische bevindingen bevat, die door rechters in andere zaken kunnen worden gebruikt als motivering van hun eigen uitspraken;

de rechtsleer (*doktrīna*): het corpus van gevestigde academische inzichten aan de hand waarvan wettelijke bepalingen, hun oorsprong en hun toepassing kunnen worden uitgelegd; in de motivering van beslissingen van rechtbanken en overheidsinstanties wordt vaak verwezen naar de rechtsleer.

Hiërarchie van rechtsbronnen

Primaire rechtsbronnen

Wetten en verordeningen: dit zijn de rechtsbronnen met de hoogste wettelijke status; zij worden toegepast in overeenstemming met hun positie in de hiërarchie van wetgevingshandelingen;

algemene rechtsbeginselen: deze rechtsbron wordt toegepast als de aangelegenheid in kwestie niet bij wet is geregeld; algemene rechtsbeginselen worden ook gebruikt voor de interpretatie van wetten en verordeningen; binnen de algemene rechtsbeginselen bestaat geen hiërarchie: zij hebben allemaal dezelfde wettelijke status;

gewoonterecht: dit wordt toegepast bij de ontwikkeling van rechten en de interpretatie van wettelijke bepalingen indien een kwestie niet bij wet of bij andere regelgeving is geregeld.

Secundaire rechtsbronnen

jurisprudentie: gerechtelijke uitspraken die volgens de procesregels bindend zijn voor rechtbanken die andere vorderingen behandelen; deze uitspraken bezitten kracht van wet, zijn bindend voor alle partijen en moeten op dezelfde wijze worden gerespecteerd als wetten.

Uitspraken van het Grondwettelijk Hof zijn bindend voor alle centrale en lokale overheidsinstanties en -instellingen en hun ambtenaren, met inbegrip van de rechtbanken, alsook voor natuurlijke en rechtspersonen. Een wettelijke norm (of wet) waarvan het Grondwettelijk Hof heeft verklaard dat deze niet verenigbaar is met een norm van een hogere rang verliest zijn rechtskracht op de dag dat de uitspraak wordt gepubliceerd, tenzij het Grondwettelijk Hof een andere beslissing neemt.

Indien een internationale overeenkomst die door Letland is ondertekend of gesloten volgens het Grondwettelijk Hof ongrondwettig is, dan is het kabinet van ministers verplicht om maatregelen te treffen om de desbetreffende overeenkomst te wijzigen, op te zeggen, op te schorten of de toetreding tot die overeenkomst in te trekken.

Indien een beslissing van het Grondwettelijk Hof die een eind maakt aan een zaak een uitlegging van wetgeving bevat, is deze uitlegging bindend voor alle centrale en lokale overheidsinstanties en -instellingen en hun ambtenaren, rechtbanken en natuurlijke en rechtspersonen.

De rechtsleer wordt vaak gebruikt om beslissingen van rechters en van overheidsinstanties te motiveren; de rechtsleer heeft geen rechtskracht en is niet algemeen van toepassing.

Institutioneel kader

Entiteiten die bevoegd zijn om wetgeving vast te stellen

Het recht om wetgeving vast te stellen berust bij **de Saeima en bij het volk van Letland, dat ook het recht heeft om deel te nemen aan referenda.**

Het kabinet kan in de volgende gevallen wetgeving vaststellen in de vorm van verordeningen (*noteikumi*):

op grond van een wettelijke bevoegdheid;

om een internationale overeenkomst, of een ontwerp daarvan, goed te keuren of een internationale overeenkomst op te zeggen of op te schorten, tenzij de Grondwet of andere wetten anders bepalen;

als dat nodig is voor de toepassing van wetgevingshandelingen van de Europese Unie en als de desbetreffende kwestie niet bij wet is geregeld; deze verordeningen mogen geen beperking inhouden van de grondrechten van particuliere personen.

De **Bank van Letland, de Commissie financiële markten/kapitaalmarkten** en **de Commissie voor openbare voorzieningen** kunnen wetgeving vaststellen (verordeningen, *noteikumi*), zij het alleen op grond van uitdrukkelijk in de wet vastgelegde bevoegdheden daartoe en binnen de grenzen van die bevoegdheden.

Lokale autoriteiten kunnen wetgeving (bindende verordeningen) vaststellen op grond van wetten of kabinetsverordeningen.

Wetgevingsprocedure

In dit onderdeel wordt een kort overzicht gegeven van de wetgevingsprocedure.

Wetten

Indienen van ontwerpwetgeving bij het parlement

Ontwerpwetgeving kan bij het parlement worden ingediend door de president, het kabinet van ministers, parlementaire commissies, een minimum van vijf parlementsleden of, in de in de Grondwet vastgestelde gevallen en conform de desbetreffende grondwettelijke procedures, door een tiende van de kiezers.

Behandeling en aanneming van ontwerpwetgeving door het parlement

Het parlement behandelt ontwerpwetgeving in drie lezingen. Ontwerpwetgeving die als spoedeisend wordt beschouwd, het ontwerp van de staatsbegroting, wijzigingen in de staatsbegroting en ontwerpwetgeving die voorziet in de ratificatie van internationale overeenkomsten worden reeds aangenomen in tweede lezing.

Ontwerpwetgeving wordt geacht te zijn aangenomen en de kracht van wet te verkrijgen wanneer zij in drie lezingen, of, in de bovengenoemde gevallen, in twee lezingen is behandeld en bij de stemming een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige parlementsleden heeft gekregen.

Bekendmaking van wetten

Alle aangenomen wetten worden door het Presidium (*Prezidijs*) van de *Saeima* aan de president toegezonden voor bekendmaking.

De president maakt de door de *Saeima* aangenomen wet niet eerder dan 10 en niet later dan 21 dagen na de aanneming ervan bekend. De wet treedt in werking op de veertiende dag na de bekendmaking (publicatie) ervan in het staatsblad van Letland (*Latvijas Vēstnesis*), tenzij in de wet een andere datum is vastgesteld.

Recht om de bekendmaking van een wet op te schorten

De president heeft het recht om te verlangen dat een wet opnieuw wordt behandeld of om de bekendmaking ervan met maximaal twee maanden op te schorten.

De president oefent zijn recht om te verlangen dat een wet opnieuw wordt behandeld uit op eigen initiatief, maar kan de bekendmaking van de wet alleen opschorten indien ten minste een derde van de parlementsleden daarom verzoekt. Bovengenoemd recht kan door de president of een derde van de parlementsleden worden uitgeoefend binnen tien dagen na de aanneming van de wet door de *Saeima*.

Een wet die overeenkomstig de hierboven beschreven procedure is opgeschort zal aan een nationaal referendum worden onderworpen indien ten minste een tiende van de kiezers daarom verzoekt na een handtekeningactie. Als een dergelijk verzoek niet binnen twee maanden wordt ingediend, wordt de wet bekendgemaakt. Er vindt echter geen nationaal referendum plaats als de *Saeima* opnieuw over de desbetreffende wet stemt en ten minste driekwart van alle parlementsleden vóór de aanneming ervan stemt.

Een wet die door de *Saeima* is aangenomen en vervolgens is opgeschort door de president kan via een nationaal referendum worden ingetrokken indien daaraan wordt deelgenomen door ten minste de helft van het aantal kiezers dat aan de laatste parlementsverkiezingen heeft deelgenomen en indien de meerderheid vóór intrekking van de wet stemt.

Niet alle wetten kunnen echter aan een referendum worden onderworpen. Er kan geen referendum worden gehouden over de begrotingswet en wetten inzake leningen, belastingen, douanerechten, treintarieven, militaire dienst, oorlogsverklaringen en het beginnen van een oorlog, de sluiting van vredesverdragen, het afkondigen en opheffen van de noodtoestand, mobilisatie en demobilisatie, alsmede overeenkomsten met andere landen.

Inwerkingtreding van een wet

Een wet treedt in werking op de veertiende dag na de publicatie ervan in *Latvijas Vēstnesis*, tenzij in de wet een andere datum is vastgesteld. De termijn voor de inwerkingtreding van een wet begint te lopen op de dag na de publicatie van die wet.

Annulering van wetten

Een wet houdt in de volgende omstandigheden op van kracht te zijn:

bij de inwerkingtreding van een wet tot intrekking van een eerdere wet;

bij de inwerkingtreding van een overgangsbepaling van een andere wet die bepaalt dat een eerdere wet wordt ingetrokken;

bij het van kracht worden van een arrest van het Grondwettelijk Hof tot nietigverklaring van de desbetreffende wet;

bij het verstrijken van de geldigheidstermijn van een wet die voor een bepaalde periode was aangenomen.

Kabinetserverordeningen

Indienen van een ontwerp-kabinetserverordening bij het kabinet

Een door een ministerie, de staatskanselarij of een aan de premier ondergeschikt overheidsorgaan opgestelde ontwerp-verordening kan aan het kabinet worden voorgelegd door een lid van het kabinet.

Een door een andere staats- of lokale autoriteit, een ngo of een socialepartnerorganisatie opgestelde ontwerp-verordening kan aan het kabinet worden voorgelegd door het hoofd van het betrokken orgaan of via het lid van het kabinet dat politiek verantwoordelijk is voor het betrokken gebied of de betrokken sector of subsector.

Behandeling en aanneming van een ontwerp-kabinetserverordening

Ontwerp-kabinetserverordeningen die aan het kabinet worden voorgelegd, worden eerst bekendgemaakt en besproken tijdens vergaderingen op het niveau van staatssecretarissen. Wanneer kennis is gegeven van een ontwerp-kabinetserverordening, wordt deze aan de betrokken ministeries ter goedkeuring toegezonden, en indien nodig ook aan andere betrokken instellingen. Het ministerie van Justitie en het ministerie van Financiën brengen advies uit over alle ontwerp-wetgeving. Ook vertegenwoordigers van ngo's kunnen tijdens het goedkeuringsproces een advies indienen.

Ontwerp-kabinetserverordeningen waarover overeenstemming is bereikt, worden voorgelegd aan het kabinet van ministers, terwijl

ontwerp-kabinetserverordeningen waarover geen overeenstemming is bereikt worden besproken tijdens een vergadering van de commissie van het kabinet.

Alle ontwerp-kabinetserverordeningen waarover tijdens een vergadering van de commissie van het kabinet overeenstemming is bereikt, worden voor behandeling doorverwezen naar een zitting van het kabinet. Als een ontwerp-kabinetserverordening door het kabinet van ministers wordt goedgekeurd, wordt deze geacht te zijn vastgesteld en wordt de ontwerp-kabinetserverordening een kabinetserverordening.

Bekendmaking van kabinetserverordeningen

Kabinetserverordeningen worden bekendgemaakt in *Latvijas Vēstnesis*, het Letse staatsblad.

Inwerkingtreding van kabinetserverordeningen

Kabinetserverordeningen treden in werking op de dag na de publicatie ervan in *Latvijas Vēstnesis*, tenzij in de kabinetserverordening anders wordt bepaald.

Annulering van kabinetserverordeningen

Kabinetserverordeningen houden in de volgende omstandigheden op van kracht te zijn:

bij de inwerkingtreding van een kabinetserverordening tot intrekking van een eerdere kabinetserverordening;

bij de inwerkingtreding van een overgangsbepaling van een andere kabinetserverordening die bepaalt dat een eerdere kabinetserverordening wordt ingetrokken;

indien de wettelijke bepaling op grond waarvan de kabinetserverordening is vastgesteld ophoudt van kracht te zijn;

bij het van kracht worden van een arrest van het Grondwettelijk Hof tot nietigverklaring van de desbetreffende kabinetserverordening;

bij het verstrijken van de geldigheidstermijn van een kabinetserverordening die voor een bepaalde periode was aangenomen.

Verordeningen van de Bank van Letland, de Commissie financiële markten/kapitaalmarkten en de Commissie voor openbare voorzieningen

De procedure voor de bekendmaking, de inwerkingtreding en de annulering van verordeningen van de Bank van Letland, de Commissie financiële markten /kapitaalmarkten en de Commissie voor openbare voorzieningen is gelijk aan die voor de bekendmaking, de inwerkingtreding en de annulering van kabinetserverordeningen.

Bindende verordeningen van lokale overheden

Indienen van ontwerpen van bindende verordeningen van lokale overheden bij een gemeenteraad

Ontwerpen van bindende verordeningen van lokale overheden kunnen worden ingediend bij een gemeenteraad door de voorzitter van de gemeenteraad, commissies en leden van een gemeenteraad, de initiatiefnemer van een buitengewone vergadering en de voorzitter van een stads- of districtsbestuur.

Behandeling en vaststelling van ontwerpen van bindende verordeningen van lokale overheden

Ontwerpen van bindende verordeningen van lokale overheden worden aangenomen en wettelijk bindend als meer dan de helft van de aanwezige gemeenteraadsleden vóór stemt, tenzij de wet anders bepaalt.

De gemeenteraad zendt een verordening, vergezeld van een toelichting, binnen drie dagen na de datum van ondertekening schriftelijk en in elektronische vorm aan het ministerie van Milieubescherming en Regionale Ontwikkeling. Het ministerie beoordeelt binnen een maand na de ontvangst ervan de wettigheid van de verordening en stelt de gemeenteraad in kennis van zijn advies.

Als het advies van het ministerie geen bezwaren bevat ten aanzien van de wettigheid van de verordening, of als er binnen de vastgestelde termijn geen advies wordt toegezonden aan de gemeenteraad, vaardigt de gemeenteraad de verordening uit als vastgesteld.

Als een advies van het ministerie wordt ontvangen waarin wordt verklaard dat de verordening geheel of gedeeltelijk onwettig is, verbetert de gemeenteraad de verordening in overeenstemming met het advies en vaardigt hij de gewijzigde verordening uit. Als de gemeenteraad niet instemt met (een deel van) het advies, motiveert hij dat in een besluit en wordt de verordening uitgevaardigd. De verordening wordt binnen drie dagen na de datum van ondertekening schriftelijk en in elektronische vorm aan het ministerie van Milieubescherming en Regionale Ontwikkeling toegezonden.

Bekendmaking van bindende verordeningen van lokale overheden

De gemeenteraad maakt bindende verordeningen bekend door ze te publiceren in een lokaal nieuwsblad of een gratis verspreide publicatie. Een stadsraad (*Republikas pilsētas dome*) maakt bindende verordeningen bekend door ze te publiceren in *Latvijas Vēstnesis*, het staatsblad van Letland. De toelichting wordt samen met de desbetreffende verordening gepubliceerd.

Zodra ze in werking zijn getreden, worden de bindende verordeningen gepubliceerd op de website van de uitvaardigende lokale autoriteit. Bindende verordeningen van gemeenteraden (*novada domes*) worden ook ter inzage neergelegd in het gemeentehuis of districtskantoor.

Het ministerie van Milieubescherming en Regionale Ontwikkeling publiceert de bindende verordeningen van lokale overheden op zijn website.

Inwerkingtreding van bindende verordeningen van lokale overheden

De bindende verordeningen treden in werking op de dag volgend op die van de publicatie ervan in een nieuwsblad of gratis verspreide publicatie, tenzij in de verordening een andere datum is vastgesteld.

Annulering van bindende verordeningen van lokale overheden

Bindende verordeningen van lokale overheden houden in de volgende omstandigheden op van kracht te zijn:

bij de inwerkingtreding van een bindende verordening tot intrekking van een eerdere bindende verordening;

bij de inwerkingtreding van een overgangsbepaling van een andere bindende verordening die bepaalt dat een eerdere bindende verordening wordt ingetrokken;

indien de wettelijke bepaling op grond waarvan de bindende verordening is vastgesteld ophoudt van kracht te zijn;

bij het van kracht worden van een arrest van het Grondwettelijk Hof houdende nietigverklaring van de desbetreffende bindende verordening;

bij het verstrijken van de geldigheidstermijn van een bindende verordening die voor een bepaalde periode was aangenomen.

Juridische gegevensbanken

Latvijas Vēstnesis, het staatsblad van de Republiek Letland

Latvijas Vēstnesis is het staatsblad van de Republiek Letland. De publicatie van informatie in Latvijas Vēstnesis geldt als officiële publicatie.

Officieel gepubliceerde informatie is openbaar, authentiek en wettelijk bindend.

Niemand kan zich beroepen op het niet kennen van in het staatsblad gepubliceerde wetgevingshandelingen of officiële bekendmakingen.

Sinds 1 juli 2012 wordt het staatsblad Latvijas Vēstnesis ook officieel in elektronische vorm gepubliceerd, op de website <https://www.vestnesis.lv/>

Informatie die vóór die datum op de website <https://www.vestnesis.lv/> is gepubliceerd, is uitsluitend bedoeld ter informatie. De publicatie van deze informatie in de gedrukte versie van Latvijas Vēstnesis geldt als officiële publicatie.

Geconsolideerde wetgeving

Geconsolideerde wetgeving, kabinetsverordeningen en andere wetten en verordeningen zijn te vinden op de website met Letse wetgeving <http://www.likumi.lv/> Alle geconsolideerde wetten en verordeningen die op deze website worden gepubliceerd, zijn uitsluitend bedoeld ter informatie. De website wordt beheerd door de officiële uitgever [VSIA Latvijas Vēstnesis](http://www.vesia.lv/)

Officiële uitgever

De uitgever van het staatsblad Latvijas Vēstnesis is dezelfde als de uitgever van het voormalige officiële nieuwsblad met dezelfde naam: [VSIA Latvijas Vēstnesis](http://www.vesia.lv/)

De officiële uitgever voert zijn werkzaamheden uit in overeenstemming met de internationale normen ISO 9001:2008 (kwaliteitsmanagementsysteem) en ISO 27001:2005 (informatiebeveiliging).

Is raadpleging van de gegevensbank kosteloos?

Ja, de toegang is kosteloos. Ook het elektronische archief van Latvijas Vēstnesis kan **kosteloos** worden geraadpleegd. De toegang tot de website met geconsolideerde wetgeving is eveneens kosteloos.

Links

[Saeima \(parlement\) van de Republiek Letland](#), [Kabinet van de Republiek Letland](#), [Bank van Letland](#), [Commissie financiële markten /kapitaalmarkten](#), [Commissie voor openbare voorzieningen](#), [Letse lokale autoriteiten](#), Staatsblad Latvijas Vēstnesis, <http://www.likumi.lv/>

Laatste update: 07/01/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([lt](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

De volgende vertalingen zijn al beschikbaar

Nationaal recht - Litouwen

Op deze pagina vindt u informatie over het Litouwse rechtssysteem en een overzicht van het Litouwse recht.

Rechtsbronnen

Rechtsbronnen zijn de officiële middelen waarmee wettelijke bepalingen worden bekendgemaakt en vastgelegd.

Een **juridisch instrument** is een officieel schriftelijk document dat door de bevoegde staatsinstelling is vastgesteld en waarin wettelijke bepalingen worden neergelegd en uitgelegd of waarin wordt aangegeven op welke basis wettelijke bepalingen in individuele gevallen van toepassing zijn. Afhankelijk van de aard van de juridische informatie die erin is neergelegd, worden de volgende juridische instrumenten onderscheiden:

Wetgevingsinstrumenten – dit zijn schriftelijke besluiten van staatsinstellingen tot neerlegging, wijziging of herroeping van regels van algemene aard, die van toepassing zijn op een niet nader bepaalde groep geadresseerden en door de staat zijn goedgekeurd. Wetgevingsinstrumenten worden verdeeld in twee categorieën:

Wetten, de juridische instrumenten van de hoogste rang, die door het parlement van de Republiek Litouwen [*Seimas*] of bij nationaal referendum worden aangenomen, waarin algemene wettelijke bepalingen worden uiteengezet om de belangrijkste gebieden van menselijke betrekkingen te regelen en die het hoogste niveau van rechtskracht hebben. Wetten worden als de voornaamste rechtsbron beschouwd.

Secundaire wetgevingsinstrumenten, dat wil zeggen wetgevingsinstrumenten die zijn aangenomen op basis van een wet en zijn bedoeld om deze wet een concrete vorm te geven en zijn tenuitvoerlegging te waarborgen. Secundaire wetgevingsinstrumenten mogen niet in strijd zijn met een wet. Hiertoe behoren:

resoluties van het parlement,

resoluties van de regering,

instructies en bevelen van ministeries,

resoluties en besluiten van lokale autoriteiten en bestuursorganen,

overige instrumenten.

Interpretatieve instrumenten, dat wil zeggen instrumenten die zijn vastgesteld om de betekenis en inhoud van geldende wettelijke bepalingen te verduidelijken. Ze worden vastgesteld door een instelling die bevoegd is tot interpretatie van de wet.

Individuele uitvoeringsinstrumenten, waarin de door wetgevingsinstrumenten neergelegde eisen ten uitvoer worden gelegd. Net als wetgevingsinstrumenten hebben individuele uitvoeringsinstrumenten rechtsgevolgen, maar zij hebben niet de status van een rechtsbron, omdat zij geen algemeen toepasbare regels van algemene strekking tot stand brengen, maar wat betreft hun dwingende inhoud zijn gericht op specifieke personen in specifieke omstandigheden en van eenmalige aard zijn, in de zin dat zij niet langer van toepassing zijn wanneer de maatschappelijke omstandigheid waarmee zij verband houden (benoeming in een functie, waarschuwing, toekenning van een pensioen enz.), ophoudt te bestaan.

Overige rechtsbronnen

Naast wetgevingsinstrumenten worden ook als primaire rechtsbronnen beschouwd:

Algemene rechtsbeginselen (goede trouw, billijkheid, eigen verantwoordelijkheid, redelijkheid) worden beschouwd als een integraal onderdeel van het rechtssysteem van Litouwen, zowel voor de interpretatie van wettelijke bepalingen als voor het dichten van hiaten in de wetgeving. Bovendien worden krachtens artikel 135, lid 1, van de grondwet van de Republiek Litouwen ook algemeen erkende beginselen van internationaal recht als een integraal

onderdeel van het Litouwse rechtssysteem beschouwd, en de Litouwse rechterlijke instanties zijn derhalve verplicht om deze beginselen toe te passen en ze als richtsnoer te gebruiken.

Wettelijke gewoonten, dat wil zeggen door de staat goedgekeurde gedragsregels die in de samenleving zijn ontstaan door hun herhaalde en langdurige toepassing. Het Burgerlijk Wetboek van de Republiek Litouwen noemt gewoonten als een directe rechtsbron. Ze kunnen worden toegepast wanneer een wet of contract direct voorziet in hun toepassing of als er een hiaat in de wetgeving is. Gewoonten die in strijd zijn met algemene rechtsbeginselen of met dwingende wetsbepalingen, mogen niet worden toegepast.

Als secundaire rechtsbronnen worden erkend:

Rechtspraak, dat wil zeggen een rechterlijke beslissing in een specifieke zaak die voor rechterlijke instanties van dezelfde of een lagere aanleg een richtsnoer is geworden wanneer zij vergelijkbare zaken onderzoeken. Precedenten hebben in het rechtssysteem van Litouwen hoofdzakelijk een adviserend karakter.

Rechtsleer.

Normenhiërarchie

De hiërarchie van juridische instrumenten is als volgt:

de grondwet,

constitutionele wetten,

geratificeerde verdragen,

wetten,

overige juridische instrumenten voor de tenuitvoerlegging van wetten (juridische instrumenten van de president, de regering, het Constitutioneel Hof enz.).

Institutionele structuur:

Het **Litouwse parlement** [*Seimas*] is de enige instelling die bevoegd is om wetten vast te stellen. Juridische instrumenten die door andere staatsinstellingen worden vastgesteld, moeten in overeenstemming zijn met de grondwet van de Republiek Litouwen en de overige wetgeving.

Andere wetgevingsinstrumenten kunnen worden vastgesteld door:

het Litouwse parlement (resoluties),

de president (verordeningen),

de regering (resoluties),

ministeries en andere regeringsorganen (besluiten),

lokale autoriteiten (besluiten, beschikkingen).

Juridische gegevensbanken

De [Litouwse gegevensbank van juridische instrumenten](#) (*Lietuvos teisės aktų duomenų bazė*) wordt beheerd en bijgehouden door het **parlement van de Republiek Litouwen**.

Deze gegevensbank bevat:

aangenomen juridische instrumenten,

ontwerpwetteksten,

resoluties,

conclusies,

overige soorten wetgevingsinstrumenten.

De documenten in deze gegevensbank zijn niet officieel en niet juridisch bindend.

U kunt de gegevensbank in het Engels of in het Litouws doorzoeken. U kunt uw zoekopdracht beperken tot een bepaald soort wetgevingsdocumenten door een selectie te maken in het drop-down-menu 'Type'.

U kunt ook wetgeving en andere juridische documenten vinden in het [Litouwse register van juridische instrumenten](#) (*Lietuvos teisės aktų registras*). Deze website wordt beheerd door het **staatscentrum van registers** (*valstybės įmonė Registrų centras*) en staat onder toezicht van het **ministerie van Justitie**. Sinds 31 augustus 2013 wordt het register bijgewerkt door de kanselarij van het parlement van de Republiek Litouwen.

Is de toegang tot de gegevensbank kosteloos?

Ja, het register en de gegevensbank van juridische instrumenten zijn beide **kosteloos** toegankelijk.

Laatste update: 18/02/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([fr](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Luxemburg

Op deze pagina vindt u een overzicht van de verschillende rechtsbronnen in Luxemburg.

Rechtsbronnen

Normenhiërarchie

De term "rechtsbronnen" heeft een beeldend karakter en roept het ontstaan en de oorsprong van het recht op.

Tegenwoordig gelden de **Grondwet** en de **wet** als de voornaamste rechtsbronnen.

De Luxemburgse Grondwet

De eerste Luxemburgse Grondwet werd afgekondigd in 1841, twee jaar na de onafhankelijkheid van Luxemburg, die in 1839 plaatsvond. Daarna volgde de Grondwet van 1848 en nog later die van 1856.

De huidige Grondwet van Luxemburg dateert van 17 oktober 1868. De tekst is in de loop der jaren meermaals herzien.

De Luxemburgse Grondwet is een **geschreven grondwet** van het strikte type. Gezien de fundamentele aard van de Grondwet wordt hij gekenmerkt door een grotere stabiliteit dan de gewone wetgeving.

De huidige Grondwet omvat **121 artikelen, die zijn onverdeeld in dertien hoofdstukken**. De tekst beschrijft de grondslagen van de staat, de bescherming van de rechten en vrijheden van de burgers en de organisatie van de overheid.

Hoofdstuk I: Staat, grondgebied en Groothertog

Hoofdstuk II: Openbare vrijheden en fundamentele rechten

Hoofdstuk III: Soevereiniteit

Hoofdstuk IV: Kamer van Afgevaardigden (*Chambre des députés*)

Hoofdstuk V: Regering van het Groothertogdom

Hoofdstuk V bis: Raad van State

Hoofdstuk VI: Rechtspraak

Hoofdstuk VII: Openbare macht

Hoofdstuk VIII: Financiën

Hoofdstuk IX: Gemeenten

Hoofdstuk X: Overheidsinstellingen

Hoofdstuk XI: Algemene bepalingen

Hoofdstuk XII: Tijdelijke en aanvullende bepalingen.

De wet als rechtsbron

Wetten

In het wettelijk bestel van het Groothertogdom Luxemburg kan zowel de [Kamer van Afgevaardigden](#) (*Chambre des députés*) als de [regering](#) **wetgevend initiatief** nemen.

Het initiatiefrecht van de regering wordt "regeringsinitiatief" genoemd en de uitoefening ervan geschiedt via de indiening van "**wetsontwerpen**" (*projets de loi*).

Het initiatiefrecht van de Kamer van Afgevaardigden wordt "parlementair initiatief" genoemd en de uitoefening ervan geschiedt via de indiening van "**wetsvoorstellen**" (*propositions de loi*).

Vervolgens worden deze wetsontwerpen en wetsvoorstellen ter advies voorgelegd aan de betrokken instanties (beroepsorganisaties), en bovenal ook aan de [Raad van State](#). Na ontvangst van het advies van de Raad van State keert het wetsontwerp of het wetsvoorstel terug naar de Kamer van Afgevaardigden.

In het Luxemburgse eenkamerstelsel moet de Kamer van Afgevaardigden zich na de stemming over een wetsontwerp nog een tweede maal uitspreken over de integrale tekst na een termijn van ten minste drie maanden, tenzij de Kamer en de Raad van State elk voor zich beslissen vrijstelling van de tweede stemming in de Kamer te verlenen. Een wettekst die definitief is goedgekeurd door de Kamer van Afgevaardigden treedt pas in werking na afkondiging door de Groothertog en **publicatie** in het [Mémorial](#) (Luxemburgse publicatieblad).

Besluiten

Overeenkomstig artikel 2 van de Wet van 12 juli 1996 houdende wijziging van de Raad van State kan een **voorstel voor een besluit** waarmee uitvoering wordt gegeven aan een wet of verdrag slechts aan de Groothertog worden voorgelegd nadat het **advies** van de **Raad van State** is ingewonnen.

De regering kan evenwel van deze algemene regel afwijken in spoedeisende gevallen (als zodanig door de Groothertog erkend op basis van een met redenen omkleed rapport van de initiatiefnemende minister) en zich aldus onttrekken aan de verplichting om advies in te winnen bij de Raad van State. Het is echter de bedoeling dat deze **spoedprocedure** slechts in uitzonderlijke gevallen wordt toegepast.

Indien een wet formeel bepaalt dat de besluiten ter uitvoering van die wet ter advies moeten worden voorgelegd aan de Raad van State mag in geen geval gebruik worden gemaakt van de spoedprocedure. Dat geldt tevens voor amendementen op een voorstel voor een besluit waarover de Raad van State reeds een eerste advies heeft uitgebracht.

Net zoals bij de goedkeuring van wetten brengt de Raad van State over de voorstellen voor een besluit advies uit in de vorm van een **met redenen omkleed rapport** waarin algemene beschouwingen, een analyse van de tekst van het voorstel en, in voorkomend geval, een tegenvoorstel vervat zijn.

De analyse van de Raad van State heeft betrekking op enerzijds de inhoud en vorm van het voorstel voor een besluit en anderzijds de overeenstemming ervan met een hogere rechtsregel.

Juridische gegevensbanken

[Légilux](#) is de juridische portal van het Groothertogdom Luxemburg op internet.

De site verleent toegang tot de Luxemburgse wetgeving, waaronder zowel ruwe teksten uit deel A van het *Mémorial* als gecoördineerde teksten die grotendeels in wetboeken en wettenverzamelingen vervat zijn.

De site bestaat uit drie hoofdrubrieken:

De [Rubriek wetgeving](#) omvat de publicaties betreffende de Luxemburgse wetgeving, diverse andere publicaties en ook gecoördineerde teksten.

De [Administratieve rubriek](#) omvat de zogenaamde "administratieve publicaties". Het betreft hoofdzakelijk deel B van het *Mémorial* en de *Annuaire officiel d'administration et de législation* (staatsalmanak met informatie en wetgeving betreffende de overheidsinstellingen en -diensten in Luxemburg).

De [Rubriek vennootschappen en verenigingen](#) omvat de wettenverzamelingen uit deel C van het *Mémorial*, alsmede publicaties betreffende handelsmaatschappijen, verenigingen en stichtingen zonder winstoogmerk.

Is de toegang tot de gegevensbanken kosteloos?

Ja, de toegang tot de gegevensbanken is **kosteloos**.

Links

[Légilux-website](#)

[Ministerie van Justitie](#)

Laatste update: 20/12/2018

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([hu](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Hongarije

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel van Hongarije.

Rechtsbronnen

I. Wetgevingshiërarchie

1. Grondwet

De **grondwet** (de op 25 april 2011 afgekondigde Hongaarse grondwet) staat bovenaan in de hiërarchie die is aangebracht in de wetgeving van Hongarije. Iedere andere wet moet met de grondwet verenigbaar zijn. De grondwet is vastgesteld door de **Nationale Vergadering** en **wijziging ervan** vereist een **tweederdemeerderheid van de stemmen van alle leden van het Parlement** [artikel S, lid 2, van de grondwet].

De grondwet en haar overgangsbepalingen (de op 31 december 2011 afgekondigde overgangsbepalingen van de Hongaarse grondwet) **zijn op 1 januari 2012 in werking getreden.**

De Hongaarse grondwet bestaat uit **zes afdelingen**: een preambule onder de naam '**Nationale Belijdenis**', en de afdelingen '**Fundament**' (artikelen A–T), '**Vrijheid en Verantwoordelijkheid**' (artikelen I–XXXI), de '**Staat**' (artikelen 1–54), '**Bijzondere Rechtsordes**' en '**Slotbepalingen**'.

De afdeling '**Fundament**' bevat de algemene bepalingen en beschrijft:

de regeringsvorm;

de grondbeginselen van het functioneren van de staat;

de overdracht van bepaalde bevoegdheden aan de Europese Unie;

de overheidsorganen in de hoofdstad en in de regio's;

de voornaamste bepalingen betreffende het Hongaarse staatsburgerschap en hoe dat te verkrijgen;

de officiële taal, het wapen, de vlag, het volkslied, de feestdagen en de munteenheid van Hongarije;

de plaats van de grondwet binnen het Hongaarse rechtssstelsel, d.w.z. de grondwet vormt het fundament van het Hongaarse rechtssstelsel;

de procedure voor vaststelling en wijziging van de grondwet;

de verschillende soorten Hongaarse wetgeving;

een aantal grondbeginselen, waaronder:

het verbod op een gewelddadige machtsovername en -uitoefening;

verantwoordelijkheid voor het lot van in het buitenland levende Hongaren;

samenwerking ter bevordering van Europese eenheid;

bescherming van het instituut huwelijk;

totstandbrenging van de voorwaarden voor eerlijke mededinging;

het beginsel van evenwichtig, transparant en duurzaam begrotingsbeheer;

de verplichting om de natuurlijke hulpbronnen te beschermen en in stand te houden;

totstandbrenging en instandhouding van vrede en veiligheid, en het nastreven van samenwerking met alle naties en landen wereldwijd met het oog op de ontwikkeling van de mensheid op de lange termijn.

In de afdeling '**Vrijheid en Verantwoordelijkheid**' komen de fundamentele rechten en plichten aan bod. Als **fundamentele rechten** worden onder meer de volgende rechten erkend:

het recht op leven en menselijke waardigheid;

het verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, slavernij en mensenhandel;

het verbod op alle praktijken gericht op eugenetica, het gebruik van het menselijk lichaam of delen daarvan voor financieel gewin, en menselijk klonen;

het recht op vrijheid en persoonlijke veiligheid, en bepalingen om te waarborgen dat niemand wordt beroofd van zijn of haar vrijheid;

het recht om zich vrij te bewegen en in vrijheid verblijfplaats te kiezen;

het recht op een persoonlijk en gezinsleven;

het recht op bescherming van persoonsgegevens en toegang tot gegevens van algemeen belang;

het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst;

het recht van vreedzame vergadering;

het recht op vrijheid van meningsuiting;

het recht om deel te nemen aan het culturele leven;

het recht om in vrijheid werk, beroep en ondernemersactiviteiten te kiezen;

het recht op eigendom;

het verbod op uitzetting van Hongaarse burgers uit het grondgebied van Hongarije;

het recht op asiel;

gelijkheid voor de wet;

non-discriminatie;

het verbod op kinderarbeid;

het recht op een gezonde omgeving;

actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen van de leden van de Nationale Vergadering, lokale verkiezingen en burgemeestersverkiezingen, en van de leden van het Europees Parlement;

het recht op onpartijdige, billijke en, binnen de grenzen van het redelijke, tijdige behandeling door de overheid van iemands aangelegenheden;

het recht van elke Hongaarse burger op bescherming door Hongarije tijdens zijn of haar verblijf in het buitenland;

voorts zijn in de grondwet de nationaliteiten en voornaamste rechten van personen die strafrechtelijk worden vervolgd, omschreven.

Volgens de grondwet streeft Hongarije er onder meer naar:

sociale zekerheid te bieden aan al zijn burgers;

elke persoon behoorlijke huisvesting en toegang tot openbare diensten te bieden.

In de grondwet zijn ook diverse **plichten** vastgelegd, **namelijk**:

de plicht om bij te dragen aan het voorzien in collectieve behoeften (gelijke fiscale behandeling);

de plicht voor Hongaarse burgers om hun land te verdedigen.

De afdeling '**Staat**' in de grondwet bevat de meest fundamentele regels met betrekking tot publieke ambten en de belangrijkste staatsinstellingen van het land. Hierin worden de rechtspositie en taken beschreven van:

de Nationale Vergadering;

de president van de Republiek;

de regering;

de zelfstandige regelgevende organen;

het Constitutioneel Hof;

de rechterlijke macht en het openbaar ministerie;

de commissaris voor de grondrechten;

de lokale overheden;

de Hongaarse Nationale Bank;

de Nationale Rekenkamer;

het Hongaarse leger;
de politie en de nationale veiligheidsdiensten;
de nationale referenda.

De afdeling '**Bijzondere Rechtsordes**' van de grondwet bevat regels betreffende situaties van nationale crisis, de noodtoestand, situaties van preventief optreden gericht op de landsverdediging, onverwachte aanvallen en extreem gevaar.

2. Parlementaire wetten

In Hongarije worden wetten vastgesteld door de **Nationale Vergadering**. Volgens de grondwet worden **de regels voor de fundamentele rechten en plichten** bepaald door wetten. De Nationale Vergadering stelt wetten vast bij een **eenvoudige meerderheid van stemmen** (meer dan de helft van de stemmen van de aanwezige parlementsleden), behalve voor de zogeheten, in de grondwet omschreven **kardinale wetten**, waarvan de vaststelling en wijziging een **tweederdemeerderheid** van de stemmen van de **aanwezige** leden van de Nationale Vergadering vereist.

Volgens de grondwet zijn de kardinale wetten bijvoorbeeld van toepassing op burgerschap, de kerken, de rechten van de nationale minderheden die in Hongarije leven, de rechtspositie en beloning van de leden van de Nationale Vergadering en van de president van de Republiek, het Constitutioneel Hof, de lokale overheden, de gedetailleerde voorschriften voor het gebruik van het nationale wapen en de vlag, en de bepalingen inzake staatsonderscheidingen. Volgens de grondwet is voor de officiële erkenning van het bindende karakter van de oprichtings- en wijzigingsverdragen van de Europese Unie, het uitroepen van de oorlogstoestand, het sluiten van vrede en het uitroepen van een toestand van een bijzondere rechtsorde een tweederdemeerderheid van de stemmen van alle leden van de Nationale Vergadering vereist.

Voorafgaand aan de vaststelling van Wet XXXI van 1989 tot wijziging van de grondwet, was de presidentiële raad van Hongarije bevoegd tot het uitvaardigen van wetsbesluiten. Vanuit het oogpunt van de wetgevingshiërarchie staan de wetsbesluiten die nog van kracht zijn op hetzelfde niveau als parlementaire wetten.

3. Verordeningen

In de grondwet worden de volgende verordeningen onderscheiden: regeringsverordeningen, premierverordeningen, ministeriële verordeningen, verordeningen van de president van de Hongaarse Nationale Bank, verordeningen van de hoofden van zelfstandige regelgevende organen en verordeningen van lokale overheden.

Verordeningen kunnen ook worden uitgevaardigd door de Nationale Defensieraad (in een situatie van nationale crisis) en de president van de Republiek (in een noodtoestand).

3.1. Regeringsverordeningen

De **bevoegdheid van de regering om verordeningen vast te stellen** kan **zelfstandig** van aard zijn of berusten op **wettelijke toestemming**. De zelfstandige bevoegdheid is vastgelegd in artikel 15, lid 3, van de grondwet, waarin is bepaald dat de regering inzake aangelegenheden die niet bij parlementaire wet zijn geregeld, verordeningen kan vaststellen op het terrein dat onder haar bevoegdheid valt. Een regeringsverordening mag nooit strijdig zijn met een parlementaire wet. Dit is geen beperking van de bevoegdheid van de Nationale Vergadering, die elk beleidsterrein onder haar bevoegdheid kan brengen. Volgens de grondwet en Wet CXXX van 2010 inzake wetgeving kan de regering, ook op basis van specifieke wettelijke toestemming, verordeningen vaststellen om uitvoering te geven aan wetten. Krachtens artikel 5, lid 1, van de wetgevingswet moeten bij het verlenen van toestemming om uitvoeringsregels vast te stellen de verkrijger, het voorwerp en de reikwijdte van de toestemming worden vermeld. De verkrijger mag op zijn beurt geen wetgevingsbevoegdheid delegeren aan een derde.

3.2. Premierverordeningen

Overeenkomstig de grondwet kan ook de premier verordeningen uitvaardigen, bv. een van de ministers bij decreet aanstellen als vicepremier. Binnen de wetgevingshiërarchie genieten premierverordeningen dezelfde positie als ministeriële verordeningen.

3.3. Ministeriële verordeningen

In de wetgevingshiërarchie staan **ministeriële verordeningen** onder de regeringsverordeningen. Overeenkomstig de grondwet stellen ministers verordeningen vast **uit hoofde van de bevoegdheid die hun is verleend** door een parlementaire wet of een regeringsverordening (uitgevaardigd binnen het toepassingsgebied van hun oorspronkelijke wetgevingsbevoegdheid), hetzij onafhankelijk, hetzij samen met een andere minister; deze verordeningen mogen niet strijdig zijn met een parlementaire wet, regeringsverordening of verordening van de president van de Hongaarse Nationale Bank.

3.4. Verordeningen van de president van de Hongaarse Nationale Bank

Binnen zijn of haar in een kardinale wet vastgelegde bevoegdheid kan de president van de Hongaarse Nationale Bank **uit hoofde van wettelijke toestemming** verordeningen uitvaardigen, die niet strijdig mogen zijn met de wet.

3.5. Verordeningen van de hoofden van zelfstandige regelgevende organen

Overeenkomstig artikel 23, lid 4, van de grondwet kunnen de hoofden van zelfstandige regelgevende organen, binnen hun in een kardinale wet vastgelegde bevoegdheid, uit hoofde van wettelijke toestemming verordeningen uitvaardigen, die niet strijdig mogen zijn met een parlementaire wet, een regeringsverordening, een premierverordening, een ministeriële verordening of een verordening van de president van de Hongaarse Nationale Bank.

3.6. Verordeningen van lokale overheden

Volgens artikel 32, lid 2, van de grondwet kunnen lokale overheden binnen hun bevoegdheden lokale verordeningen vaststellen om lokale maatschappelijke betrekkingen te regelen die niet bij, of uit hoofde van, een parlementaire wet zijn geregeld.

Verordeningen van lokale overheden mogen niet strijdig zijn met welke andere wetgeving dan ook.

Gedetailleerde voorschriften inzake verordeningen van vertegenwoordigende organen van lokale overheden zijn neergelegd in Wet CLXXXIX van 2011 betreffende Hongaarse lokale overheden.

4. Internationale overeenkomsten en de grondbeginselen van het internationaal recht

De regering van Hongarije kan internationale overeenkomsten sluiten met andere landen/regeringen van andere landen. In Hongarije is de verhouding tussen internationale overeenkomsten en het Hongaarse recht gebaseerd op een dualistisch stelsel, d.w.z. dat internationale overeenkomsten **deel gaan uitmaken van het Hongaarse recht** door middel van **omzetting** in Hongaarse wetgeving.

Beginselen van het internationaal recht

Volgens artikel Q, lid 3, van de grondwet aanvaardt Hongarije de algemeen erkende regels van het internationaal recht. Het internationaal gewoonterecht en de algemene beginselen van het internationaal recht worden in het Hongaarse recht opgenomen zonder de noodzaak deze aan te passen.

II. Overige rechtsbronnen in bredere zin die geen wetgeving zijn

1. Rechtsinstrumenten van overheidsbestuur

Het Hongaarse rechtstelsel omvat rechtsinstrumenten van overheidsbestuur die, hoewel zij normatieve bepalingen bevatten, niet als wetgeving kunnen worden aangeduid.

De wetgevingswet (Wet CXXX van 2010) definieert twee typen rechtsinstrumenten van overheidsbestuur: normatieve besluiten en normatieve instructies. Het gaat om gedragsregels die niet algemeen, d.w.z. niet voor eenieder, bindend zijn. Het zijn voornamelijk interne bepalingen, organisatorische en

operationele regels die uitsluitend betrekking hebben op de vaststeller of onder diens bevoegdheid vallende organen of personen. Normatieve besluiten en instructies kunnen niet bepalend zijn voor de rechten en plichten van burgers. Rechtsinstrumenten van overheidsbestuur mogen niet in strijd zijn met wetgeving en mogen geen wetgevingsbepalingen herhalen.

Krachtens de vroegere Wetgevingswet (Wet XI van 1987) golden **statistische mededelingen** en **juridische richtsnoeren** eveneens als rechtsbronnen (de zogeheten overige bestuurlijke rechtsinstrumenten), maar niet als wetgeving. In de nieuwe Wetgevingswet worden zij niet langer genoemd. Wel blijven de statistische mededelingen die vóór 1 januari 2011 zijn uitgebracht voorsnog van kracht, terwijl de juridische richtsnoeren werden ingetrokken toen de nieuwe Wet op deze datum in werking trad. (Statistische mededelingen worden uitgebracht door de directeur van het Centraal Bureau voor Statistiek en bevatten bindende bepalingen die uitsluitend betrekking hebben op statistische termen, methoden, classificaties, lijsten en cijfers.)

1.1. Normatieve besluiten

Via normatieve besluiten kunnen de Nationale Vergadering, de regering en andere centrale overheidsorganen, het Constitutioneel Hof en de Begrotingsraad hun eigen organisatie en functioneren, activiteiten en actieprogramma's regelen.

Ook vertegenwoordigende organen van lokale overheden kunnen hun eigen activiteiten en die van organen die onder hun bevoegdheid vallen, alsmede hun actieprogramma's en de organisatie en het functioneren van die organen via normatieve besluiten regelen. Hetzelfde gaat op voor de vertegenwoordigende organen van nationale autonome besturen: ook deze kunnen hun eigen organisatie en functioneren, activiteiten en actieprogramma's en die van organen die onder hun bevoegdheid vallen, via normatieve besluiten regelen.

1.2. Normatieve instructies

Binnen de grenzen van hun taak en conform het bepaalde in de wetgeving, kunnen de president van de Republiek, de premier, hoofden van centrale overheidsorganen (met uitzondering van de regering), de voorzitter van de Nationale Raad voor de Rechtspraak, de hoofdaanklager, de commissaris voor de grondrechten, de president van de Hongaarse Nationale Bank, de voorzitter van de Nationale Rekenkamer, hoofden van overheidsdiensten in de hoofdstad of in de regio's, burgemeesters en gemeentesecretarissen de organisatie, het functioneren en de activiteiten van organen onder hun leiding, beheer of toezicht via normatieve instructies regelen.

Voorts kunnen de Nationale Vergadering, de president van de Republiek, het Constitutioneel Hof, de commissaris voor de grondrechten, zelfstandige regelgevende organen, het kabinet van de premier en het hoofd van de officiële organisatie van het ministerie normatieve instructies uitvaardigen die bindend zijn voor de medewerkers binnen de organisatie.

2. Arresten van het Constitutioneel Hof

Arresten van het Constitutioneel Hof vervullen een belangrijke rol in het Hongaarse wetgevingsstelsel.

Volgens Wet CLI van 2011 betreffende het Constitutioneel Hof heeft het Hof de volgende **taken**:

het toetsen achteraf van de verenigbaarheid van wetgeving met de grondwet (ex-post toetsingsprocedure);

het (preventief) toetsen van de verenigbaarheid met de grondwet van wetten die zijn goedgekeurd, maar nog niet zijn afgekondigd, en van zekere bepalingen van internationale verdragen;

individuele toetsing op verzoek van een rechter: indien een rechter tijdens de behandeling van een zaak een stuk wetgeving moet toepassen dat volgens hem of haar ongrondwettig is, of dat door het Constitutioneel Hof ongrondwettig is bevonden, moet hij of zij de procedure opschorten en het Constitutioneel Hof verzoeken het stuk wetgeving of de wettelijke bepaling ongrondwettig te verklaren en de toepassing van het ongrondwettige stuk wetgeving te verbieden; het uitspreken van vonnissen over klachten met betrekking tot de grondwet op grond van schending van rechten die in de grondwet worden gewaarborgd: de bij de individuele zaak betrokken persoon of organisatie kan een klacht met betrekking tot de grondwet indienen indien zijn of haar in de grondwet gewaarborgd recht wordt geschonden door de toepassing van de ongrondwettige wetgeving in de gerechtelijke procedure die loopt in de zaak, en alle beroepsmogelijkheden zijn uitgeput of geen recht van beroep bestaat;

het onderzoeken van de eventuele strijdigheid van een wetgevingshandeling met een internationale overeenkomst;

een einde maken aan wetgevingscommissies die in strijd zijn met de grondwet;

het oplossen van bepaalde bevoegdheidsconflicten tussen overheidsorganen of tussen lokale overheden en andere overheidsorganen;

het interpreteren van bepalingen van de grondwet;

het behandelen van verschillende soorten procedures die volgens de bepalingen van de wet onder de bevoegdheid van het Constitutioneel Hof vallen.

Het Constitutioneel Hof motiveert zijn arresten uitvoerig. Tegen een arrest van het Constitutioneel Hof is geen hoger beroep mogelijk en de arresten zijn voor eenieder bindend.

3. Jurisprudentie

Overeenkomstig zijn verantwoordelijkheid om een uniforme toepassing van het recht te waarborgen en juridische ondersteuning te bieden aan lagere rechtbanken, neemt het Hongaarse Hooggerechtshof, **Curia** (voor 1 januari 2012 bekend onder de naam Hooggerechtshof), **beslissingen** over de **rechtseenheid** en over **principiële rechtsvragen**.

Een **rechtseenheidsprocedure** kan worden ingeleid indien het voor de ontwikkeling en eenheid van de rechtspraak noodzakelijk is een beslissing te nemen over de rechtseenheid met betrekking tot een principiële rechtsvraag, en indien een kamer van **Curia** voornemens is af te wijken van een beslissing die is genomen door een andere kamer van **Curia**. Een beslissing met betrekking tot de rechtseenheid is bindend voor de rechtbanken.

Beslissingen over principiële rechtsvragen afkomstig uit de praktijk van de kamers van **Curia** dragen tevens bij aan de eenheid van de straffoetmeting.

Beslissingen over de rechtseenheid en beslissingen over principiële rechtsvragen worden gepubliceerd in het **officiële repertorium van beslissingen en arresten van het Hooggerechtshof**.

III. Toepassingsgebied van de wetgeving

Het geografische toepassingsgebied van de wetgeving strekt zich uit tot het Hongaarse grondgebied, dat van de verordeningen van lokale overheden tot het bestuurlijke gebied van de overheid in kwestie. Het personele toepassingsgebied van de wetgeving strekt zich uit tot natuurlijke personen, rechtspersonen en organisaties zonder rechtspersoonlijkheid op het Hongaarse grondgebied en Hongaarse burgers buiten dat grondgebied; verordeningen van lokale overheden betreffen natuurlijke personen, rechtspersonen en organisaties zonder rechtspersoonlijkheid in het bestuurlijke gebied van de overheid in kwestie. De wetgevingswet verbiedt **terugwerkende kracht** door te bepalen dat een stuk wetgeving geen verplichtingen kan scheppen of verzoeken, geen rechten kan intrekken of beperken, of geen gedragingen onwettig kan verklaren die plaatsvonden in de periode voorafgaand aan de inwerkingtreding van dat stuk wetgeving.

In de wetgeving moet de datum van **inwerkingtreding** altijd zodanig zijn vastgesteld dat er voldoende tijd beschikbaar is om voorbereidingen te treffen voor de toepassing ervan.

De **wetgeving en de uitvoeringsregelgeving** moeten tegelijkertijd in werking treden. Een stuk wetgeving (of een wettelijke bepaling) is niet langer geldig als dat resp. die wordt ingetrokken, of is niet langer geldig op basis van de wetgevingswet, als het stuk of de bepaling enkel wijzigings- of intrekkingbepalingen bevat.

IV. Juridische gegevensbanken

De Hongaarse staatscourant is de digitale [Magyar Közlöny](#), waarvan de teksten als authentiek moeten worden beschouwd.

De staatscourant bevat Hongaarse wetgeving (met uitzondering van verordeningen van lokale overheden), waaronder:

besluiten en arresten van het Constitutioneel Hof, die in de staatscourant moeten worden gepubliceerd overeenkomstig de wettelijke bepalingen of op basis van een besluit van het Constitutioneel Hof;

besluiten van de Nationale Vergadering;

beslissingen van Curia over de rechtseenheid;

adviezen van de Nationale Verkiezingscommissie;

bijlagen, waaronder de Verzameling Besluiten;

het Officiële Verslag.

De [Nationale Wetgevingsdatabank](#) bevat alle wetgeving (met uitzondering van verordeningen van lokale overheden) en rechtsinstrumenten van overheidsbestuur die op het moment van de zoekopdracht van kracht zijn. Al deze informatie wordt in één geconsolideerde versie aangeboden, samen met amendementen en andere wijzigingen.

De informatie kan op titel en op nummer worden opgezocht en het is ook mogelijk de teksten te doorzoeken.

Toegang tot deze databanken is **kosteloos** en er gelden geen beperkingen.

Links

[Officiële Elektronische Staatscourant](#)

[Nationale Wetgevingsdatabank](#)

Laatste update: 16/02/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Malta

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel in Malta.

Rechtsbronnen

parlementaire wetten (primaire wetgeving);

regulations (verordeningen), rules (regels), orders (beschikkingen), bylaws (uitvoeringsregelingen) (afgeleide wetgeving), en

EU-recht, inclusief vonnissen van het Europees Hof van Justitie.

De grondwet is de fundamentele bron van de nationale wetgeving; hierin is bepaald dat wetten als parlementaire wetten door het parlement dienen te worden aangenomen, waarbij het parlement wetgevingsbevoegdheden kan overdragen aan andere instanties (d.w.z. ministers, autoriteiten, overheidsinstellingen enz.) die dan afgeleide wetgeving kunnen aannemen op het terrein dat volgens een parlementaire wet onder hun bevoegdheid valt.

De nationale rechtsorde moet ook worden gezien in het kader van de EU-wetgeving, en dan speciaal het toetredingsverdrag.

In Malta is er geen rechtersrecht: de rechters leggen het recht uit zoals dat is neergelegd in de verschillende wetteksten. Dit betekent echter niet dat precedentes uit de rechtspraak niet gezaghebbend zijn. In het algemeen zullen rechters – behoudens om zwaarwichtige redenen – niet afwijken van gevestigde beginselen die in de rechtspraak zijn geformuleerd. In de praktijk zullen lagere rechters ook de door een hogere rechter geformuleerde beginselen inzake rechtskwesaties in acht nemen.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Internationale verdragen kunnen eveneens deel uitmaken van de binnenlandse wetgeving van Malta.

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens

Bij Wet XIV van 1987 van het Maltese parlement werd het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM) in het Maltese recht opgenomen. Geen enkele Maltese wet mag in strijd zijn met de in het EVRM verankerde rechten en vrijheden; dat wordt getoetst door de rechter.

Normenhiërarchie

Nationaal gezien is de grondwet de hoogste wet van het land, waarna de parlementaire wetten komen, gevolgd door afgeleide wetgeving. Zoals hierboven al opgemerkt, zijn het verdrag betreffende de toetreding tot de EU en de EU-verordeningen juridisch bindend en van kracht in Malta, zoals ze dat in alle EU-lidstaten zijn; deze dienen derhalve, als EU-wetgeving in het algemeen, in acht te worden genomen.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Er wordt een systeem van checks and balances tussen de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke machten gevolgd. De drie verschillende machten oefenen op hun respectieve gebieden hun wetgevende, uitvoerende en rechterlijke bevoegdheden uit, waarbij het door Malta gevolgde Engelse systeem van checks and balances ervoor zorgt dat het Maltese rechtstelsel goed functioneert.

Proces van wetgeving

Malta heeft het Britse parlementaire systeem overgenomen, hetgeen alles te maken heeft met het feit dat het 180 jaar onder Brits bewind is geweest. Een minister doet een wetsvoorstel, dat vervolgens ten behoeve van een eerste lezing in het parlement in het Maltese publicatieblad wordt gepubliceerd.

Afhankelijk van het belang van de betreffende wet kan eerst een witboek worden opgesteld. Het House of Representatives vormt dan een commissie en na een tweede lezing van het wetsvoorstel waarbij de leden van het parlement in de gelegenheid worden gesteld er in algemene termen over te debatteren, volgt de Committee Stage waarin de commissie ieder artikel nauwkeurig bestudeert en eventueel amendementen voorstelt. Na afronding van dit stadium wordt het wetsvoorstel weer naar het parlement gestuurd voor een derde en definitieve lezing, waarna de president van de republiek ermee instemt en het een wet wordt.

De algemene regel is dat een wet van kracht wordt op de datum van publicatie, tenzij in de wet zelf specifiek is bepaald dat de betreffende minister de wet (of een deel ervan) op een andere datum van kracht kan laten worden.

Juridische gegevensbanken

Nationale wetgevingsdatabank: [wetgeving van Malta](#) – juridische diensten

Deze dienst geeft kosteloos toegang tot:

alle nationale primaire en afgeleide wetgeving;

wetgevingspublicaties, zoals van wetten, wetsvoorstellen, wettelijke aankondigingen en verordeningen.

Links

[Wetgeving van Malta](#)

Laatste update: 20/12/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Nederland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Nederland.

De Nederlandse regering omvat naast de ministers ook de Koning. Nederland neemt hiermee een bijzondere plaats in tussen de West-Europese monarchieën, aangezien in het merendeel daarvan de koning geen deel uitmaakt van de regering. Sinds de ingrijpende herziening van de Grondwet in 1848 is Nederland een constitutionele monarchie met een parlementair stelsel.

Rechtsbronnen

Soorten rechtsinstrumenten - beschrijving

De Grondwet levert het raamwerk voor de Nederlandse staatkundige organisatie en vormt de basis voor de wetgeving. Verdragen tussen Nederland en andere staten vormen een belangrijke bron van recht. Artikel 93 van de Grondwet bepaalt dat bepalingen van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties rechtstreekse werking kunnen hebben in de Nederlandse rechtsorde. In dat geval gaan deze bepalingen boven Nederlandse wetten. Geldende wettelijke voorschriften binnen het Koninkrijk vinden geen toepassing als deze niet verenigbaar zijn met die bepalingen. De regelgeving van de Europese Unie in verdragen, verordeningen en richtlijnen is daarmee een belangrijke bron van recht in Nederland.

Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden regelt de staatkundige verhoudingen tussen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

De wetten worden gemaakt op landelijk niveau. Via delegatie bij wet kan de centrale overheid in algemene maatregelen van bestuur en in ministeriële regelingen (nadere) regels stellen. Zelfstandige algemene maatregelen van bestuur (die niet aan een wet zijn ontleend) zijn ook mogelijk. Via de Grondwet hebben de lagere publiekrechtelijke organen (provincies, gemeenten en waterschappen) een regelgevende bevoegdheid.

Jurisprudentie geldt als rechtsbron, omdat de betekenis van rechterlijke uitspraken verder reikt dan het concrete geval waarvoor die uitspraak is gegeven. De uitspraken van hogere rechterlijke colleges zijn richtinggevend. De uitspraken van de Hoge Raad zijn in het bijzonder gezaghebbend, omdat dit rechterlijk college tot taak heeft de eenheid in het recht te bevorderen. Dus in nieuwe gevallen zal de lagere rechter een uitspraak van de Hoge Raad bij zijn oordeelsvorming betrekken.

Algemene rechtsbeginselen hebben betekenis voor bestuur en rechtspraak. Soms verwijst de wet naar algemene rechtsbeginselen, zoals het Burgerlijk Wetboek (de redelijkheid en billijkheid). Ook de rechter kan in zijn oordeelsvorming zich laten inspireren door algemene rechtsbeginselen.

Het gewoonterecht, ook het ongeschreven recht genoemd, is een aanvullende bron van recht. In beginsel geldt de gewoonte alleen als de wet ernaar verwijst, maar ook hier geldt dat de rechter de gewoonte in het geval van conflicten mee kan wegen in zijn oordeel. Bij de vaststelling van strafbare feiten kan het gewoonterecht geen rechtsbron zijn (artikel 16 Grondwet).

Normenhiërarchie

De Grondwet geeft met artikel 94 aan dat sommige internationale rechtsregels het hoogst in hiërarchie staan: wettelijke bepalingen die niet verenigbaar zijn met deze internationale rechtsregels vinden geen toepassing. Uit het Europees recht zelf volgt de voorrang op het nationale recht. Daarop volgen het Statuut, de Grondwet en de formele wetten. Deze gaan boven andere regelingen. De vaststelling van formele wetten geschiedt door de regering en Staten-Generaal (volksvertegenwoordiging) gezamenlijk.

Voorts is geregeld dat een wet alleen door een latere wet geheel of gedeeltelijk haar kracht kan verliezen. Ook is er een algemene interpretatieregel dat bijzondere wetten boven algemene wetten gaan. Tevens geldt de wet in de continentale traditie als een hogere rechtsbron dan de jurisprudentie.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Proces van wetgeving

Wetten worden door de regering en de Staten-Generaal gezamenlijk vastgesteld. Wetsvoorstellen kunnen worden ingediend door de regering dan wel door de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Over wetsvoorstellen (en over algemene maatregelen van bestuur) adviseert de Raad van State. Bij de voorbereiding van een wetsvoorstel worden in het algemeen andere betrokkenen geconsulteerd.

Veelal stelt de ministerraad een wetsvoorstel vast en zendt dit naar de Afdeling advisering van de Raad van State. De regering reageert op dit advies met een nader rapport. Vervolgens zendt de regering bij Koninklijke boodschap het -eventueel gewijzigde- wetsvoorstel naar de Tweede Kamer. Gedurende de behandeling in de Tweede Kamer kan het wetsvoorstel gewijzigd worden. De Tweede Kamer heeft namelijk het recht van amendement. Na aanvaarding door de Tweede Kamer behandelt de Eerste Kamer het wetsvoorstel. De Eerste Kamer mag het wetsvoorstel alleen aannemen of verwerpen. Wijzigingen zijn niet meer mogelijk. Na aanvaarding door de Eerste Kamer ondertekenen de Koning en de minister de wettekst, waarna de wet van kracht wordt.

Juridische gegevensbanken

[Overheid.nl](https://overheid.nl) is het centrale toegangspunt voor alle informatie over de Nederlandse overheidsorganisaties. U krijgt hier onder meer toegang tot nationale en lokale wet- en regelgeving.

Op officiëlepublicaties.nl kunt u de officiële publicaties van het Staatsblad, de Staatscourant en het Tractatenblad vinden. Ook kunt u hier alle publicaties van het Nederlands parlement vinden.

Is de toegang tot de gegevensbank kosteloos?

De toegang tot de websites is **kosteloos**.

Gerelateerde links

[Rijksoverheid](#)

[Regering](#)

[Ministerie van Buitenlandse Zaken](#)

[Tweede Kamer](#)

[Government.nl](#)

[Houseofrepresentatives.nl](#)

Laatste update: 17/10/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([de](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Oostenrijk

Inleiding — Op deze pagina vindt u informatie over het Oostenrijkse rechtssysteem en een overzicht van het Oostenrijkse recht.

Rechtsbronnen

Het Oostenrijkse recht is in de eerste plaats **wettenrecht**. Het gewoonterecht speelt daarentegen slechts een zeer beperkte rol. De rechtspraak van de hoogste rechterlijke instanties, waarin belangrijke richtsnoeren voor de toepassing van het recht zijn geformuleerd, is van groot belang. Rechtersrecht wordt formeel echter niet als rechtsbron erkend.

Overeenkomstig het **Oostenrijkse grondwettelijke recht** maken de algemeen erkende regels van het internationaal recht integrerend deel uit van het federale recht en worden **internationale verdragen** in de Oostenrijkse rechtsorde opgenomen (algemene en speciale omzetting). Welke rang de internationale verdragen in de nationale rechtsorde innemen hangt af van hun inhoud.

Voor de goedkeuring van internationale verdragen die de grondwet wijzigen of aanvullen, is in de *Nationalrat* (federaal parlement, afgevaardigden rechtstreeks door het volk gekozen) hetzelfde quorum vereist als voor het aannemen van resoluties over federale grondwettelijke wetten. Voor de goedkeuring van internationale verdragen die wetten wijzigen of aanvullen gelden dezelfde vereisten als voor wetten.

In principe worden internationale verdragen gesloten door de bondspresident op verzoek van de bondsregering of van een door de bondsregering gemachtigde federale minister. Voor internationale verdragen met een politieke draagwijdte die wetten wijzigen of aanvullen is de voorafgaande toestemming van de *Nationalrat* vereist. De bondspresident kan de bondsregering of bevoegde federale ministers machtigen om bepaalde categorieën internationale verdragen te sluiten, voor zover het niet gaat om verdragen met een politieke draagwijdte of verdragen die wetten wijzigen of aanvullen.

Overeenkomstig de Oostenrijkse federale grondwet hebben de **negen deelstaten** (Bundesländer) een eigen (**grondwettelijk**) recht, dat naast het federale (grondwettelijke) recht bestaat. Het grondwettelijke recht van de deelstaten mag niet in strijd zijn met het federale grondwettelijke recht en is daaraan dus **ondergeschikt**. Tussen federale wetten en wetten van de deelstaten bestaat er in beginsel geen dergelijke hiërarchie. Sinds 1988 kunnen ook de deelstaten internationale verdragen sluiten betreffende aangelegenheden die tot hun autonome bevoegdheid behoren. De beslissingsbevoegdheid op het gebied van buitenlandse zaken ligt echter nog steeds vooral op het federale niveau.

Soorten rechtsinstrumenten - Normenhiërarchie

Voor de aanneming van een federale grondwetsbepaling is in de regel een meerderheid van twee derde van de stemmen in de *Nationalrat* vereist, waarbij ten minste de helft van de leden aanwezig moet zijn. Daarenboven moet voor een dergelijke bepaling uitdrukkelijk worden aangegeven dat het om een "grondwettelijke wet" of een "grondwettelijke bepaling" gaat.

Voor de aanneming van federale regelgeving door de *Nationalrat* is daarentegen de aanwezigheid van ten minste één derde van de leden vereist alsmede de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

1. Basisbeginselen van de federale grondwet

De volgende basisbeginselen (grondbeginselen) van de Oostenrijkse federale grondwet staan aan de top van de hiërarchie van de Oostenrijkse rechtsorde: democratie;

de scheiding der machten;

de rechtsstaat;

de republiek;

de federale structuur, en

het liberalisme.

Als geheel vormen deze grondbeginselen de **basis van het grondwettelijke recht**.

Deze beginselen zijn vanuit grondwettelijk oogpunt van bijzonder belang omdat in het kader van de wetgevingsprocedure vooraf een referendum moet worden gehouden over elke fundamentele herziening van de federale grondwet. Er is sprake van een fundamentele herziening van de federale grondwet wanneer de grondwet zodanig wordt gewijzigd dat een van de daaraan ten grondslag liggende basisbeginselen wordt verlaten en voorts wanneer de onderlinge verhouding tussen deze beginselen wezenlijk wordt gewijzigd.

2. Primair en afgeleid EU-recht

De **toetreding van Oostenrijk tot de Europese Unie** op 1 januari 1995 hield een fundamentele herziening van de Oostenrijkse federale grondwet in. Sinds de toetreding wordt de basis van de rechtsorde niet alleen door het Oostenrijkse grondwettelijke recht gevormd, maar ook door het recht van de Europese Unie (**grondwettelijk dualisme**). Volgens de heersende opvattingen **heeft het EU-recht voorrang boven het nationale recht** en boven het "gewone" federale grondwettelijke recht, doch niet boven de grondbeginselen van de federale grondwet.

3. "Gewoon" federaal grondwettelijk recht

Het grondwettelijke recht bevat de "spelregels" van het politieke bestel, aangezien in dit recht het volgende wordt vastgesteld:

de wetgevingsprocedure;

de positie van de hoogste staatsorganen;

de verhouding tussen de bondsstaat en de deelstaten wat betreft de wetgeving en de uitvoering ervan, en

de controle op het overheidsoptreden door de administratieve rechtscolleges.

4. Federale wetgeving

Het in de federale grondwet neergelegde grondbeginsel van de rechtsstaat houdt in dat de wetgeving bindend is voor de gehele uitvoerende macht (administratie en administratiefrechtelijk). Overeenkomstig de federale grondwet zijn de wetgevende bevoegdheden verdeeld tussen de bondsstaat en de deelstaten.

5. Verordeningen

Verordeningen zijn **algemene voorschriften die door de bestuurlijke instanties worden vastgesteld** en gericht zijn tot de justitiabelen. De grondwet bevat een algemene machtiging voor de aanneming van uitvoeringsverordeningen, waarin algemene voorschriften (meestal gewone wetten) verder worden uitgewerkt. Voor verordeningen die wetten wijzigen of aanvullen is een uitdrukkelijke grondwettelijke machtiging vereist.

6. Beschikkingen

Beschikkingen zijn in de regel administratieve handelingen, die dienen tot uitvoering van wetten en gericht zijn tot een of meer individueel aangeduide personen.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Conform de in de federale grondwet vastgelegde bevoegdheidsverdeling tussen de bondsstaat en de deelstaten zijn meerdere organen bevoegd om wetgeving vast te stellen.

Voor wetgeving op federaal niveau is **de Nationalrat samen met de Bundesrat** bevoegd. De 183 afgevaardigden van de *Nationalrat* worden rechtstreeks door het volk gekozen. De *Bundesrat* daarentegen wordt door de deelstaatparlementen gekozen. In de regel beschikt de *Bundesrat* slechts over een recht van bezwaar.

De wetgeving van de deelstaten wordt aangenomen door de deelstaatparlementen.

Proces van wetgeving

Voorstellen voor federale wetgeving worden bij de Nationalrat ingediend in de vorm van:

een verzoek van een van zijn leden (wetgevend initiatief van de *Nationalrat*);

een ontwerp van de bondsregering (regeringsontwerp);

een verzoek van de *Bundesrat*.

Daarnaast moet elk verzoek dat door 100 000 stemgerechtigden of door één zesde van de stemgerechtigden van drie deelstaten wordt ingediend (volksinitiatief) ter behandeling aan de *Nationalrat* worden voorgelegd.

In de praktijk zijn de **wetsontwerpen** van de **bondsregering** het belangrijkste. Wetsontwerpen van de bondsregering worden besproken in de ministerraad, die daaraan unaniem zijn goedkeuring moet verlenen. Vooraleer de bondsregering een beslissing neemt, wordt het door de bevoegde federale minister opgestelde wetsontwerp ter beoordeling voorgelegd aan de daartoe bevoegde instanties (deelstaten, belangenorganisaties).

Na de procedure in de *Nationalrat* moeten wetsontwerpen worden aangenomen door de *Bundesrat* (voor federale financiewetten is geen procedure in de *Bundesrat* vereist, daar deze onder de exclusieve bevoegdheid van de *Nationalrat* vallen). Daarna doet de bondskanselier de wet ter **authenticatie** toekomen aan de bondspresident.

De *Nationalrat* kan beslissen een **referendum** te houden. Ook de meerderheid van de leden van de *Nationalrat* kan daartoe de wens uitspreken. Dan moet een wetsontwerp, dat reeds door de *Nationalrat* is aangenomen, aan een referendum worden onderworpen vooraleer het kan worden geauthenticeerd.

Bovendien moet elke fundamentele herziening van de federale grondwet aan een referendum worden onderworpen.

Met zijn handtekening authenticereert de bondspresident dat de federale wet op de door de grondwet voorgeschreven wijze tot stand is gekomen. De **authenticatie** moet door de bondskanselier worden gecontrasigneerd.

Federale wetten worden na hun authenticatie door de bondskanselier in het *Bundesgesetzblatt* (Publicatieblad) bekendgemaakt. Een federale wet **treedt**, behoudens wanneer in deze wet uitdrukkelijk anders is bepaald (terugwerkende kracht of vacatio legis), **in werking** na het verstrijken van de dag waarop het *Bundesgesetzblatt* met de bekendmaking ervan is gepubliceerd en verzonden.

Een wet kan uitdrukkelijk worden **opgeheven** (formele opheffing), of er kan een nieuwe wet worden aangenomen die in strijd is met een voorheen aangenomen wet (materiële opheffing) zonder dat die nieuwe wet formeel bepaalt dat de oude wet wordt opgeheven ("lex posterior derogat legi priori"). Een specifieke regeling krijgt voorrang boven een algemene regeling ("lex specialis derogat legi generali"). Daarnaast kan een wettelijke regeling zelf bepalingen bevatten betreffende haar werking in de tijd.

Juridische gegevensbanken

De Oostenrijkse wetgeving is online te raadplegen in het door de Oostenrijkse bondskanselarij beheerde [rechtsinformatiesysteem van de Republiek Oostenrijk](#) (RIS).

Is de toegang tot de juridische gegevensbank kosteloos?

Het [rechtsinformatiesysteem van de Republiek Oostenrijk](#) (RIS) is kosteloos te raadplegen.

Korte beschrijving van de inhoud

In RIS kunt u informatie vinden over:

Federale wetgeving

Federale wetgeving

Authentieke versie van de Oostenrijkse federale wetgeving - Publicatiebladen sinds 2004

Publicatiebladen Oostenrijkse federale wetgeving 1945 – 2003

Publicatiebladen 1848 – 1940

Publicatiebladen 1780 – 1848

Publicatiebladen Duitse wetgeving 1938 – 1945

Wetsontwerpen

Regeringsontwerpen

Wetgeving van de deelstaten

Wetgeving van de deelstaten

Publicatiebladen voor de actuele wetgeving van de deelstaten – met uitzondering van Neder-Oostenrijk en Wenen

Wetgeving op lager niveau: Een selectie van documenten uit Karinthië, Neder-Oostenrijk, Salzburg, Stiermarken en Wenen

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof

Administratief Hof

De "normenlijst" van het Administratief Hof

Rechtspraak van het Hooggerechtshof, gerechten van tweede aanleg (hoogste rechtscollege deelstaat) en andere rechtbanken

Onafhankelijke administratieve rechtbanken

Onafhankelijke rechtbank voor financiële aangelegenheden

Gerechtshof voor asielzaken

Onafhankelijke Bondskamer voor asielzaken

Rechtbank voor milieuaangelegenheden

Bondskamer voor communicatie

Toeziethoudende instanties op het gebied van overheidsopdrachten

Beroepscommissie en hoogste tuchtcollege

Commissie voor de bescherming van persoonsgegevens

Toeziethoudende commissie op het gebied van personeelsvertegenwoordiging

Commissie voor gelijke behandeling

Besluiten

Besluiten van de bondsministeries

Besluiten van het bondsministerie van Justitie

Een aantal Oostenrijkse wetten is ook in het Engels beschikbaar.

Zie de website van het [rechtsinformatiesysteem van de Republiek Oostenrijk](#) voor meer informatie.

Links:

[Rechtsorde - Oostenrijk](#)

Laatste update: 29/08/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Polen

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel in Polen.

Polen is een republiek met een democratische regeringsvorm. De wetgevende macht berust bij het parlement, dat bestaat uit het lagerhuis, de **Sejm** en het Hogerhuis, de **senaat**. De uitvoerende macht berust bij de **president van de Republiek Polen (Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej)** en de **raad van ministers (Rada Ministrów)**. De rechterlijke macht berust bij de hoven en rechtbanken.

Het Poolse rechtstelsel is gebaseerd op het Europees continentaal rechtssysteem (in de **traditie van het "droit civil"**). De gewone rechtbanken in Polen zijn de **hoven van beroep (sądy apelacyjne)**, de **regionale rechtbanken (okręg)(sądy okręgowe)** en de **districtsrechtbanken (rejon)(sądy rejonowe)**. Ze zijn bevoegd voor de behandeling van strafzaken, civiele zaken, zaken van familie- en voogdijrecht, arbeidsrecht en socialeverzekeringsrecht.

De **bestuursrechtspraak** valt onder het Administratief Hooggerechtshof (Naczelny Sąd Administracyjny), dat toezicht houdt op het openbaar bestuur.

Het [hooggerechtshof \(Sąd Najwyższy\)](#) is het hoogste centrale rechterlijke orgaan in de Republiek Polen, en daarmee de hoogste rechtsprekende instantie. De belangrijkste taken waarmee het hooggerechtshof is belast, zijn de rechtspraak in Polen (samen met de gewone, administratieve en militaire rechtbanken), het overwegen van cassatie als een vorm van buitengewoon beroep en het aannemen van resoluties betreffende de uitlegging van het recht. Het **constitutioneel hof (Trybunał Konstytucyjny)** is een orgaan van de rechterlijke macht. Het is bevoegd te beslissen over:

Het al dan niet in overeenstemming zijn van een vastgestelde wet met de grondwet

Geschillen over bevoegdheid tussen de organen van de centrale overheid

Het al dan niet in overeenstemming zijn van de doelstellingen en activiteiten van politieke partijen met de grondwet

Door burgers ingediende klachten over grondrechtenschending

De Engelse versie van de Wet inzake het constitutioneel hof en andere wetten die daarmee verband houden, is te vinden op de webpagina van het [constitutioneel hof van Polen](#).

Rechtsbronnen

De bronnen van het Poolse recht zijn de grondwet, wetgeving, geratificeerde internationale verdragen en verordeningen. De grondwet wordt als de belangrijkste bron van Pools recht beschouwd. Deze bevat informatie over het Poolse rechtssysteem, de institutionele organisatie, het gerechtelijk apparaat en de lokale autoriteiten. Daarnaast voorziet de grondwet in politieke vrijheden en rechten. De op dit moment bindende grondwet is in 1997 aangenomen. De tekst van de Poolse grondwet is te raadplegen op de website van het [lagerhuis van het Poolse parlement \(Sejm\)](#) in de talen Pools, Engels, Duits, Frans en Russisch.

Soorten rechtsinstrumenten - beschrijving

Wetten (ustawy) zijn algemeen verbindende instrumenten die in belangrijke kwesties voorzien. Iedere kwestie kan het onderwerp van een wet zijn. In sommige gevallen legt de grondwet een verplichting op om een bepaalde kwestie in een wet te regelen, bijvoorbeeld een begroting of de rechtspositie van burgers.

Volgens de Poolse grondwet dienen sommige **internationale verdragen (umowy międzynarodowe)**, voorafgaand aan de ratificatie, eerst bekrachtigd te worden door een wet, die moet worden aangenomen door het parlement en ondertekend door de president. Hieronder vallen kwesties als bondgenootschappen, politieke of militaire verdragen, vrijheden, rechten en plichten van burgers, lidmaatschappen van internationale organisaties en andere kwesties die door de grondwet worden geregeld.

Verordeningen (rozporządzenia) worden uitgevaardigd door de lichamen die in de grondwet zijn aangewezen als bij de wet bevoegd.

De raad van ministers is bevoegd om **resoluties (uchwały)** van interne aard uit te brengen, die alleen bindend zijn voor de organisatorische eenheden die ondergeschikt zijn aan de instelling die de resolutie uitbrengt; ze kunnen geen rechtsgrondslag vormen voor beslissingen die burgers, rechtspersonen en andere staatsburgers betreffen.

De lokale autoriteiten en de lokale instanties van openbaar bestuur kunnen, op basis van bevoegdheid bij wet, **lagere regelgeving (akty prawa miejscowego)** uitvaardigen die geldt voor hun bestuursterrein.

Normenhiërarchie

De grondwet is de eerste bron van Pools recht. Andere normen binnen de hiërarchie van de Poolse grondwet zijn: geratificeerde internationale verdragen, verordeningen, richtlijnen en besluiten van de Europese Unie, wetten, beschikkingen en formele rechtshandelingen van lokale autoriteiten.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

De **wetgevende macht** wordt uitgeoefend door de Sejm en de senaat, de twee kamers van het **Poolse parlement**. Parlementsleden worden gekozen voor een **termijn van vier jaar**. Het recht om een wetsvoorstel in te dienen ligt bij het kabinet, de senaat, de president van de Republiek Polen en de raad van ministers. Daarnaast heeft een groep van **ten minste 100 000 burgers**, met stemrecht bij de verkiezingen voor de Sejm, ook het recht om een wetsvoorstel in te dienen.

De Sejm behandelt wetsvoorstellen in drie lezingen. Wanneer een wetsontwerp door de Sejm en de senaat is aangenomen, wordt het doorgezonden aan de president ter ondertekening. Alvorens het te ondertekenen kan de president een wetsontwerp doorsturen naar het constitutioneel hof om dit te laten toetsen op verenigbaarheid met de grondwet.

De raad van ministers zorgt voor de tenuitvoerlegging van **wetten**, vaardigt **verordeningen** uit, sluit **internationale verdragen die ratificatie vereisen**, en aanvaardt of verwerpt **andere internationale verdragen**.

Proces van wetgeving

Aanvang

Wetsvoorstellen kunnen worden ingediend door het kabinet, de senaat, de president van de republiek, de raad van ministers en een groep van ten minste 100 000 burgers met stemrecht bij de verkiezingen voor de Sejm.

In de meeste gevallen worden wetsvoorstellen door de raad van ministers of het kabinet ingediend.

Een wetsontwerp dient, vergezeld van een onderbouwing, ingediend te worden bij de **maarschalk van de Sejm (Marszałek Sejmu)**, die het doorstuurt naar de president van de republiek, de senaat en de voorzitter van de raad van ministers (de premier).

Bespreking

De Sejm behandelt wetsvoorstellen in drie lezingen. Wetsvoorstellen worden tevens onderzocht door de aangewezen commissies van de Sejm en de senaat.

Aanneming

Binnen 30 dagen na indiening van een wetsvoorstel dient de **senaat** het besluit te nemen het zonder amendementen aan te nemen, met amendementen aan te nemen of volledig te verwerpen. De **Sejm** kan de amendementen van de senaat alleen verwerpen met een absolute meerderheid van stemmen, bij aanwezigheid van ten minste de helft van het wettelijk aantal leden.

Bekendmaking

Na voltooiing van de procedure in de Sejm en de senaat, dient de maarschalk van de Sejm het aangenomen wetsontwerp ter ondertekening in te dienen bij de president. De president van de republiek dient een wetsontwerp binnen 21 dagen na indiening te ondertekenen en de publicatie ervan te gelasten in de Staatscourant van de Republiek Polen (Dziennik Ustaw). Veertien dagen na deze publicatie treedt de wet in werking. De datum van de **inwerkingtreding** kan echter ook in de tekst van een wetsontwerp zijn vastgesteld. Volgens het Poolse rechtstelsel kan een wetsontwerp alleen door een ander wetsontwerp worden ingetrokken. In de tekst van de wet dient de datum te worden opgenomen waarop deze zijn wetskracht verliest.

Juridische gegevensbanken

Op de website van de [Poolse juridische gegevensbank \(Sejm\)](#), zijn wetgevendende teksten te vinden die teruggaan tot 1918, vergezeld van een lijst met de bijbehorende wetten.

De toegang tot de gegevensbank is **kosteloos**.

Laatste update: 10/12/2012

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([pt](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Portugal

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtssysteem in Portugal.

1. Welke instrumenten of rechtsbronnen brengen de rechtsregels tot uitdrukking?

Traditioneel kent Portugal de volgende rechtsbronnen:

- grondwettelijke wetten, namelijk de grondwet van de Republiek, diverse grondwettelijke wetten en wetten tot wijziging van de grondwet;
- regels en beginselen van het algemeen of gemeenschappelijk internationaal recht; regels in geratificeerde of goedgekeurde internationale overeenkomsten, regels die zijn uitgevaardigd door de bevoegde organen van internationale organisaties waarvan Portugal lid is, op voorwaarde dat de oprichtingsverdragen hierin voorzien; bepalingen van de verdragen betreffende de Europese Unie en regels die door haar instellingen zijn uitgevaardigd in de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden (artikel 8 van de grondwet);
- gewone wetten, namelijk de wetten van het parlement van de Republiek, de wetsdecreten van de regering en de wetgevendende decreten van de parlementen van de autonome regio's Azoren en Madeira;
- instrumenten met dezelfde rechtskracht als wetten, zoals goedkeuringen van internationale conventies, verdragen en overeenkomsten, algemeen bindende beslissingen van het Grondwettelijk Hof waarbij maatregelen ongrondwettig of onwettig worden verklaard, collectieve arbeidsovereenkomsten en andere collectieve instrumenten die arbeidsbetrekkingen regelen;
- reglementen of normatieve instrumenten van een lager niveau dan wetten, die wetten aanvullen en verduidelijken zodat deze kunnen worden toegepast en uitgevoerd. Het gaat om uitvoeringsdecreten, reglementen, decreten, regionale uitvoeringsdecreten, besluiten, regels, ministeriële uitvoeringsverordeningen, beschikkingen, politiereglementen van gouverneurs, en gemeentelijke besluiten en reglementen.

2. Wat zijn de andere rechtsbronnen?

Over de toelaatbaarheid en de relevantie van andere bronnen buiten de politieke bevoegdheid van de staat om schriftelijke rechtsregels uit te vaardigen, lopen de standpunten uiteen, al naar gelang die bronnen worden beschouwd als een middel voor de vaststelling van rechtsregels of als een middel voor de openbaarmaking van die regels, of beide. Soms wordt er een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte bronnen, waardoor sommige moeilijkheden die uit de uiteenlopende standpunten voortvloeien, kunnen worden vermeden.

De volgende bronnen worden algemeen beschouwd als mogelijke rechtsbronnen:

- de gewoonte, namelijk het herhaald en gewoonlijk volgen van een bepaalde gedragslijn omdat deze gedragslijn als een verplichting wordt aangevoeld. De gewoonte kan slechts op bepaalde gebieden als een rechtsbron worden beschouwd. Rechtsregels die uit deze rechtsbron voortvloeien, kunnen bijvoorbeeld worden gevonden in het internationaal publiekrecht (bijvoorbeeld de immuniteit van jurisdictie van buitenlandse staten), in het internationaal privaatrecht en in het administratief recht;
- de rechtspraak, dat wil zeggen de beginselen die voortvloeien uit de vonnissen en arresten van de gerechten. Volgens sommigen is dit geen echte rechtsbron, doch louter een toelichting van de inhoud van rechtsregels. De gerechten zoeken voor interpretatieproblemen oplossingen en die kunnen ook in andere zaken worden toegepast omdat zij op logische en technische argumenten zijn gebaseerd. Volgens anderen omvat deze categorie niet alleen rechterlijke beslissingen in specifieke zaken doch ook rechterlijke uitspraken die kracht van wet hebben (doorgaans de algemeen bindende beslissingen van het Grondwettelijk Hof), omdat het zou gaan om instrumenten die werkelijk algemeen recht tot stand brengen;
- de billijkheid, op basis waarvan de gerechten bevoegd zijn om in bepaalde specifieke zaken waarover zij moeten oordelen, op basis van algemene beginselen van rechtvaardigheid en moraal rechtsregels uit te vaardigen die in die specifieke zaak passend zijn. Krachtens artikel 4 van het burgerlijk wetboek mogen de gerechten slechts beslissen op basis van de billijkheid, wanneer a) dit door een bijzondere wettelijke bepaling is toegestaan, b) de partijen hierover een overeenkomst hebben gesloten en deze uit hoofde van de rechtsbetrekking toegestaan is, of c) de partijen vooraf zijn overeengekomen dat er een beroep zal worden gedaan op billijkheid;
- de gebruiken, namelijk herhaalde maatschappelijke praktijken die niet als een verplichting worden aangevoeld, doch die in het rechtsverkeer belangrijk worden geacht, bijvoorbeeld bij onderhandelingen, voornamelijk in de handel. Krachtens artikel 3 van het burgerlijk wetboek mogen de gerechten de gebruiken in aanmerking nemen, wanneer dit door de wet wordt toegestaan en dit niet indruist tegen de goede trouw. De gebruiken vormen derhalve geen onafhankelijke bron van rechtsregels, zodat velen de gebruiken niet als een werkelijke rechtsbron beschouwen;

e) de rechtsleer, namelijk de standpunten van rechtsgeleerden op basis van hun theoretische of dogmatische studie van het recht. De rechtsleer vormt geen echte rechtsbron, doch speelt een belangrijke rol in de wetenschappelijke en technische ontwikkeling van juridische kennis en heeft een belangrijke invloed op degenen die de rechtsregels moeten interpreteren en toepassen.

3. Hiërarchie van de rechtsbronnen

Met de hiërarchie van de rechtsregels wordt de status van de verschillende rechtsregels bedoeld, met andere woorden hun positie in een geordend geheel. Volgens sommigen kan de hiërarchie alleen worden vastgesteld op basis van de methode volgens welke de rechtsregel is uitgevaardigd. Volgens dit standpunt is de hiërarchie niet gebaseerd op de relatieve status van de rechtsregels, doch wel op hun bron.

Ongeacht het uitgangspunt kan er steeds een rangorde worden opgesteld.

De hiërarchie tussen de verschillende rechtsbronnen die in punt 1 zijn opgesomd, is als volgt:

1. de grondwet van de Republiek en de grondwettelijke wetten;
2. de regels en beginselen van het algemeen of gemeenschappelijk internationaal recht en internationale overeenkomsten (dat wil zeggen alle instrumenten die in punt 1, onder b), zijn vermeld);
3. de wetten en wetsdecreten;
4. de regionale wetgevende decreten;
5. instrumenten met dezelfde rechtskracht als wetten;
6. de reglementen.

4. Hoe treden internationale regels in Portugal in werking?

Internationale normatieve maatregelen treden in werking volgens de beginselen die zijn vastgelegd in artikel 8 van de grondwet:

- a) de regels en beginselen van algemeen of gemeenschappelijk internationaal recht maken integrerend onderdeel uit van het Portugese recht;
- b) de regels die zijn opgenomen in geratificeerde of goedgekeurde internationale overeenkomsten treden in werking in het Portugese recht zodra zij officieel zijn bekendgemaakt, en blijven gelden zolang zij internationaal bindend zijn voor de Portugese staat;
- c) de regels die zijn uitgevaardigd door de bevoegde organen van internationale organisaties waarvan Portugal lid is, treden rechtstreeks in werking in het Portugese recht, op voorwaarde dat de respectieve oprichtingsverdragen hierin voorzien;
- d) de bepalingen van de verdragen betreffende de Europese Unie en de regels die door haar instellingen zijn uitgevaardigd in de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden, zijn van toepassing in het Portugese recht overeenkomstig het Unierecht en met inachtneming van de grondbeginselen van een democratische rechtsstaat.

5. Welke overheden zijn bevoegd om rechtsregels uit te vaardigen?

Rechtsregels kunnen worden uitgevaardigd door het parlement van de Republiek, de regering en de regionale regeringen en parlementen van de autonome regio's Azoren en Madeira, door de plaatselijke autoriteiten en door bepaalde administratieve instanties.

6. Hoe worden rechtsregels uitgevaardigd?

De wijze waarop rechtsregels worden uitgevaardigd, hangt af van de procedures die moeten worden gevolgd door het orgaan dat bevoegd is om deze rechtsregels uit te vaardigen. De verschillende soorten rechtsregels komen derhalve volgens verschillende procedures tot stand. De twee voornaamste formele procedures voor het uitvaardigen van rechtsregels zijn hieronder beschreven.

De meeste complexe procedure, namelijk die waarbij het parlement betrokken is, bestaat uit de volgende stappen:

- a) wetgevend initiatief: krachtens artikel 167, lid 1, van de grondwet ligt het wetgevend initiatief bij de parlementaire fracties en de regering en, onder bepaalde voorwaarden die in de wet zijn vastgelegd, bij groepen geregistreerde kiezers. Voor de autonome regio's ligt het wetgevend initiatief bij de respectieve parlementen;
- b) eerste toelating, publicatie, registratie, nummering en beoordeling: in deze fase wordt nagegaan of het voorstel toelaatbaar is, wordt de tekst ervan bekendgemaakt in de *Diário da Assembleia* (publicatieblad van het parlement), wordt het administratief behandeld en ten slotte inhoudelijk beoordeeld;
- c) bespreking en goedkeuring: eerst wordt een algemeen debat gevoerd, daarna een debat over specifieke punten. Dan vindt een stemming plaats over het voorstel in zijn geheel, dan een stemming over specifieke punten en ten slotte een definitieve globale stemming. Voor goedkeuring kan een gewone meerderheid, een absolute meerderheid of een gekwalificeerde meerderheid vereist zijn;
- d) controle door de president van de Republiek binnen de wettelijk vastgestelde termijn. De president kan de tekst afkondigen of zijn vetorecht uitoefenen. In dat laatste geval wordt de maatregel opnieuw besproken door het Parlement van de Republiek. Indien de stemming wordt bevestigd of er wijzigingen worden aangebracht, wordt de tekst opnieuw aan de president toegezonden, die de maatregel dan moet afkondigen binnen een vooraf bepaalde termijn. Krachtens artikel 134, onder b), van de grondwet heeft de president van de Republiek tot taak wetten, wetsdecreten en regelgevende decreten af te kondigen, de publicatie ervan te bevelen en besluiten van het parlement houdende goedkeuring van internationale overeenkomsten en andere regeringsbesluiten te ondertekenen;
- e) publicatie: na de afkondiging beveelt de president dat de nieuwe wetteksten in de *Diário da República* (publicatieblad van de Republiek) worden bekendgemaakt.

De procedure volgens welke de regering wetsdecreten uitvaardigt, bestaat uit de volgende stappen:

- a) wetgevend initiatief: de voorstellen voor wetgeving worden door de ministeriële departementen ingediend;
- b) onderzoek: tijdens deze fase worden adviezen ingezameld door de minister die het voorstel indient. Krachtens de grondwet en sommige wetten moeten bepaalde organen verplicht worden geraadpleegd;
- c) voorafgaande en gedetailleerde beoordeling: het voorstel wordt onderzocht en beoordeeld nadat het voorlopig is toegelaten;
- d) goedkeuring: doorgaans is de ministerraad verantwoordelijk voor de goedkeuring van het voorstel, ofschoon bepaalde categorieën wetgeving niet door de ministerraad hoeven te worden goedgekeurd;
- e) controle: krachtens artikel 136, lid 4, van de grondwet kan de president van de Republiek binnen veertig dagen na ontvangst van de wetteksten deze afkondigen of zijn vetorecht uitoefenen. In dat laatste geval stelt hij de regering schriftelijk in kennis van de redenen voor het veto;
- f) publicatie: na de afkondiging wordt de wetteksten in het publicatieblad bekendgemaakt.

7. Hoe treden Portugese rechtsregels in werking?

Wetten zijn pas bindend na bekendmaking ervan in het publicatieblad. Krachtens artikel 5 van het burgerlijk wetboek treedt een wet na haar publicatie in werking na het verstrijken van de termijn die in de wet zelf is bepaald of, indien geen termijn is bepaald, na het verstrijken van de termijn die in bijzondere wetgeving is vastgesteld.

Artikel 2 van wet nr. 74/98 van 11 november 1998, zoals gewijzigd bij wet nr. 26/2006 van 30 juni 2006, bepaalt het volgende:

1. Wetten en andere maatregelen van algemene aard treden in werking op de datum die in de wet of de maatregel zelf is bepaald. In geen geval treden zij in werking op de datum van publicatie.
2. Indien geen datum is bepaald, treden de in lid 1 bedoelde maatregelen op het gehele Portugese grondgebied en in het buitenland in werking op de vijfde dag volgende op die van de publicatie ervan.

4. De in lid 2 bedoelde termijn gaat in op de dag volgende op die van de publicatie op de website beheerd door Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA.

8. Hoe kunnen eventuele conflicten tussen rechtsregels worden opgelost?

In dit verband is de belangrijkste rol weggelegd voor het Grondwettelijk Hof, dat rechtsregels die indruisen tegen de grondwet of de daarin vastgelegde beginselen, ongrondwettig moet verklaren.

Bij de beoordeling van specifieke zaken mogen de gerechten geen bepalingen toepassen die tegen de grondwet of de daaruit voortvloeiende beginselen indruisen.

Bij de beoordeling van de feiten moeten de gerechten conflicten tussen rechtsregels oplossen, rekening houdend met de hierboven uiteengezette hiërarchie tussen de verschillende rechtsbronnen. Hierbij moeten zij het systeem als een geheel beschouwen, zonder rekening te houden met leemten of inconsistenties, inzonderheid van logische of semantische aard; zij moeten rekening houden met de omstandigheden die tot de goedkeuring van de rechtsregel hebben geleid en met de specifieke omstandigheden die bestaan op het ogenblik waarop de procedure wordt gevoerd; de interpretatie moet worden gestaafd met een minimum aan tekstuele overeenstemming, hoe gebrekkig ook; ten slotte geldt het vermoeden dat de wetgever voor de meest geschikte oplossingen heeft gekozen en zijn intenties op passende wijze tot uitdrukking heeft gebracht (artikel 9 van het burgerlijk wetboek).

In verband met conflicten tussen regels van internationaal privaatrecht, zie het thema "Toepasselijk recht – Portugal".

Juridische gegevensbanken

 Digesto is de officiële juridische gegevensbank van Portugal en bevat het publicatieblad (Diário da República).

Digesto – geïntegreerd systeem van juridische informatie

Vormen van toegang

Kosteloze toegang

De toegang tot de website is kosteloos.

Bezoekers kunnen zoeken op soort, nummer en datum van publicatie. De volgende informatie is beschikbaar: samenvattingen en de volledige tekst van wetgeving datum van inwerkingtreding

Toegang voor abonnees

Informatie die is geannoteerd, gecatalogiseerd en onderverdeeld in verschillende rubrieken

Elektronische Diário da República

Vormen van toegang

Kosteloze toegang

Bezoekers kunnen zoeken op soort, nummer en datum van publicatie. De volgende informatie is beschikbaar: samenvattingen en de volledige tekst van wetgeving

Toegang voor abonnees

U kunt zoeken op woorden

Korte beschrijving van de inhoud

Gegevensbanken met wetgeving

Portugal kent de onderstaande gegevensbanken met wetgeving.

PCMLEX – de centrale gegevensbank van het Digesto-systeem

Diário da República, Series I

Belangrijkste wettelijke en administratieve besluiten gepubliceerd in het Diário da República, reeks II

LEGAÇOR – de gegevensbank met wetgeving van de regio der Azoren

Publicatieblad van de Azoren, Series I

Andere juridische gegevensbanken

Portugal kent de onderstaande andere juridische gegevensbanken.

DGO-Dout – specifieke gegevensbank met circulaire en adviezen van het directoraat-generaal Begroting

DGAP-Opinio – specifieke gegevensbank van het directoraat-generaal Openbaar Bestuur.

REGTRAB – specifieke gegevensbank voor arbeidsovereenkomsten

Interoperabiliteit

Digesto is interoperabel met:

Diário da República (publicatieblad)

Parlement van de Republiek (Portugees parlement)

Grondwettelijk Hof

Hoogerechtshof

Administratief Hoogerechtshof

Hoven van beroep

Adviezen van de adviesraad van het openbaar ministerie

Eur-lex

De elektronische Diário da República is interoperabel met:

Diário da República (publicatieblad)

Uitspraken van het Administratief Hoogerechtshof

Publicatieblad van de Europese Unie.

Links

 Diário da República - Portugal

Laatste update: 18/07/2017

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([ro](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Roemenië

Op deze pagina vindt u informatie over het Roemeense rechtssysteem en een overzicht van het Roemeense recht.

Rechtsbronnen

De bronnen van het Roemeense recht zijn:

de Roemeense Grondwet;

wetten aangenomen door het parlement (grondwettelijke wetten, organieke wetten en gewone wetten);

decreten van de Roemeense president;

wetgevingshandelingen van de regering (decreten, nooddecreten, besluiten);

wetgevingshandelingen van het centrale overheidsbestuur (ministeriële decreten, instructies en regelingen);

wetgevingshandelingen van het lokale overheidsbestuur (districtsraden, gemeenteraden, algemene raad Boekarest);

EU-wetgeving (verordeningen, richtlijnen);

internationale verdragen waarbij Roemenië partij is.

Soorten juridische instrumenten - beschrijving

De Roemeense rechtsorde omvat de volgende juridische instrumenten:

De Grondwet is de hoogste norm in het Roemeense recht. Deze bepaalt dat Roemenië een nationale, ondeelbare eenheidsstaat is en regelt de verhoudingen tussen de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht, alsook tussen overheidsorganen, burgers en rechtspersonen.

Grondwettelijke wetten worden opgesteld door de constituerende macht, d.w.z. de constituerende vergadering die voor dit doel wordt gekozen en bijeen wordt geroepen.

Organieke wetten regelen kwesties die van groot belang zijn voor de Staat, zoals de landsgrenzen, het Roemeense burgerschap, het nationale wapenschild en zegel, de rechtsnormen met betrekking tot eigendom en nalatenschappen, de organisatie en het houden van referendums, delicten, vonnissen en regels betreffende de tenuitvoerlegging van vonnissen, de organisatie en werking van de Hoge Raad voor de Magistratuur, van de rechtbanken, het Openbaar Ministerie en de Algemene Rekenkamer, de rechten van burgers wier belangen worden geschaad door de overheid, de nationale krijgsmacht, de organisatie van overheidsorganen, politieke partijen.

Gewone wetten regelen alle overige kwesties die niet door organieke wetten worden geregeld. Een gewone wet kan een hogere norm, zoals een organieke wet of de Grondwet, niet amenderen of wijzigen.

In speciale gevallen (parlementair reces) kunnen bepaalde onderwerpen die zijn vastgesteld door het parlement op grond van wetgevingsdelegatie worden geregeld bij **regeringsdecreten**. Deze decreten worden uitgevaardigd op grond van een speciale machtigingshandeling, binnen de daarin bepaalde grenzen en voorwaarden. In noodsituaties kan de regering indien dit noodzakelijk wordt geacht op alle gebieden nooddecreten uitvaardigen.

Regeringsbesluiten bepalen hoe wetten feitelijk moeten worden uitgevoerd, alsook andere organisatorische aspecten van de tenuitvoerlegging.

wetgevingshandelingen van het centrale overheidsbestuur (decreten en instructies) worden vastgesteld op grond van, en ter uitvoering van wetten, regeringsbesluiten en regeringsdecreten.

handelingen van zelfstandige bestuursorganen

wetgevingshandelingen van het lokale overheidsbestuur (districtsraden, gemeenteraden, algemene raad Boekarest) regelen onderwerpen die tot de competentie van de lagere overheid behoren.

Andere rechtsbronnen

De jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Hoewel de nationale jurisprudentie geen rechtsbron is, vormen de beslissingen van het Hof van Cassatie ter waarborging van een eenvormige uitleg van de rechtsnormen ongetwijfeld een secundaire rechtsbron. Daarnaast kunnen ook de beslissingen van het Grondwettelijk Hof die rechtsgevolgen *erga omnes* en niet alleen *inter partes litigantes* hebben, beschouwd worden als secundaire rechtsbronnen.

Volgens artikel 1 van Wet nr. 287/2009 (Burgerlijk Wetboek) vormen wetten, **praktijken en algemene rechtsbeginselen** bronnen van burgerlijk recht. Met "praktijken" worden traditie (gewoonte) en beroepspraktijken bedoeld.

De hierboven genoemde bepalingen bevatten de volgende regels voor het gebruik van praktijken als rechtsbron:

praktijken kunnen alleen als rechtsbron worden gebruikt in gevallen waarin de wet niet voorziet. Wanneer er geen toepasselijke praktijken bestaan, zijn de wettelijke bepalingen betreffende analoge situaties van toepassing. Wanneer dergelijke bepalingen niet bestaan, zijn de algemene rechtsbeginselen van toepassing;

in gevallen die wettelijk geregeld zijn, kunnen praktijken alleen worden toegepast als de wet uitdrukkelijk naar hen verwijst;

alleen praktijken die in overeenstemming zijn met het overheidsbeleid en de algemene zedelijke beginselen kunnen als rechtsbron worden erkend;

de belanghebbende partij moet het bestaan van de praktijken en hun relevantie aantonen; praktijken die gepubliceerd zijn in juridische verzamelingen die worden uitgegeven door erkende organen of organisaties worden geacht te bestaan tot het tegendeel wordt bewezen.

Hiërarchie van normen

In Roemenië kennen normen de volgende hiërarchie:

De Roemeense Grondwet en de grondwettelijke wetten vormen de hoogste rechtsnormen. Alle andere wetgeving en normen moeten daarmee verenigbaar zijn;

organieke wetten nemen hiërarchisch de tweede plaats in. Het parlement neemt organieke wetten aan bij gekwalificeerde meerderheid;

gewone wetten vormen de derde categorie rechtsnormen. Het parlement neemt gewone wetten aan bij gewone meerderheid. Organieke wetten en de

Grondwet kunnen niet bij gewone wet worden geamendeerd of gewijzigd;

de vierde categorie rechtsnormen wordt gevormd door regeringsdecreten;

regeringsbesluiten vormen de vijfde categorie in de hiërarchie van rechtsnormen;

de zesde categorie in de hiërarchie wordt gevormd door de wetgevingshandelingen van de centrale overheid en van zelfstandige overheidsorganen;

wetgevingshandelingen van de lagere overheid (districtsraden, gemeenteraden, algemene raad Boekarest) nemen hiërarchisch de laagste plaats in.

Institutioneel kader

Instellingen verantwoordelijk voor het aannemen van wetgeving

Volgens de Grondwet is de Staat gebaseerd op de grondwettelijke democratische beginselen van **de scheiding van machten** (wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht) **en op de beginselen van machtsevenwicht en "checks and balances"**.

Ook de macht die wordt uitgeoefend door het parlement, de regering en de gerechtelijke autoriteiten wordt gescheiden. Het Grondwettelijk Hof, de Roemeense Ombudsman, de Algemene Rekenkamer en de Wetgevende Raad waarborgen bovendien het machtsevenwicht tussen de overheid en burgers.

Het parlement is het hoogste vertegenwoordigend orgaan van de Roemeense burgers en de enige wetgevende autoriteit in Roemenië. Het bestaat uit [het Huis van Afgevaardigden](#) en [de Senaat](#). In principe is **wetgeving** een exclusieve bevoegdheid van het parlement, maar in bepaalde gevallen deelt het deze bevoegdheid met de uitvoerende macht (de regering) en de kiezers (burgers).

[De regering](#) kan decreten uitvaardigen op basis van een specifieke machtigingswet die door het parlement wordt aangenomen. In uitzonderlijke noodsituaties die dringende maatregelen vereisen, kan de regering ook nooddecreten uitvaardigen.

Het wetgevingsproces

Het wetgevingsproces bestaat uit drie fasen:

1. De bestuurlijke of pre-parlementaire fase

omvat:
het opstellen en goedkeuren op regeringsniveau van het ontwerp van de wetgevingshandeling;
het onderwerpen van het ontwerp van de wetgevingshandeling aan openbaar debat, overeenkomstig de wettelijk bepaalde voorwaarden;
goedkeuring door de Wetgevende Raad, de betrokken ministeries en andere betrokken instellingen;
het aannemen op regeringsniveau van het ontwerp van de wetgevingshandeling.

2. De parlementaire fase

omvat:
het doorsturen van het ontwerp van de wetgevingshandeling naar de kamers van het parlement (het Huis van Afgevaardigden of de Senaat als eerste kamer), afhankelijk van de door de Roemeense Grondwet vastgestelde bevoegdheden;
debat en vaststelling van het verslag/advies betreffende het ontwerp van de wetgevingshandeling in de permanente kamercommissie (of in sommige gevallen in speciaal daarvoor opgerichte commissies);
tijdens een plenaire zitting bepaalt de Eerste Kamer haar standpunt over de ontwerpen van wetgevingshandelingen en de bijbehorende wetgevingsvoorstellen. De Eerste Kamer heeft 45 dagen om haar standpunt te bepalen over de ontwerpen van wetgevingshandelingen en wetgevingsvoorstellen, met ingang van de dag waarop deze worden ingediend bij het Presidium van het parlement.
In het geval van wetboeken of andere bijzonder complexe wetten is de uiterste datum 60 dagen na indiening bij het Presidium.
Voor nooddecreten van de regering is de termijn 30 dagen.

Als de uiterste datum wordt overschreden, wordt het ontwerp van de wetgevingshandeling of het wetgevingsvoorstel geacht te zijn aangenomen en wordt deze doorgestuurd naar het Huis van Afgevaardigden, dat de definitieve beslissing neemt.

Vervolgens wordt er gestemd over de ontwerpen van de wetgevingshandelingen/wetgevingsvoorstellen (goedgekeurd/verworpen), waarna deze worden doorgestuurd naar de Kamer met beslissingsbevoegdheid (het Huis van Afgevaardigden of de Senaat), die de definitieve versie van de wetgevingshandeling vaststelt.

3. De post-parlementaire fase

omvat:
grondwettigheidstoetsing van de wet (*a priori* toetsing) (het Grondwettelijk Hof bevestigt dat de wet verenigbaar is met de Grondwet). Om deze toetsing mag worden verzocht door [de Roemeense president](#), de voorzitter van een van de kamers van het parlement, de regering, het Hof van Cassatie, de Roemeense Ombudsman of door ten minste 50 afgevaardigden of 25 senatoren. De toetsing mag ook ambtshalve worden uitgevoerd.

Tot slot **wordt de wet afgekondigd** door de president binnen 20 dagen na ontvangst. Als de president verzoekt om herbeoordeling van de wet (een dergelijk verzoek kan slechts één keer worden gedaan) of om grondwettigheidstoetsing, wordt de wet goedgekeurd 10 dagen nadat de president deze na herbeoordeling ontvangt of nadat het Grondwettelijk Hof heeft bevestigd dat de wet verenigbaar is met de Grondwet.

De wet treedt in werking drie dagen na bekendmaking in het Roemeense Staatsblad of op een latere datum vermeld in de wet.

Juridische databanken

Een [Roemeense juridische databank](#), ontworpen, beheerd en bijgehouden door de Wetgevende Raad, biedt vrije, openbare toegang tot de Roemeense wetgeving.

Deze databank vormt de online versie van het *Repertoriul legislației României*® [Roemeense wetgevingsrepertorium] – het officiële overzicht van Roemeense wetgeving, dat nauwkeurige en betrouwbare informatie biedt over de status van iedere wet in de loop der tijd.

De databank omvat de periode van 1864 tot heden.

De gegevens kunnen worden doorzocht aan de hand van de volgende zoekcriteria:

categorie/soort wetgevingshandeling;

nummer;

jaar (periode) van vaststelling;

periode bekendmaking;

officiële bekendmaking (soort, nummer, jaar);

trefwoorden uit de titel;

status van de handeling (van kracht, niet langer van kracht);

overige criteria (algemeen verbindend/individueel; gepubliceerd/niet-gepubliceerd).

Het intranet van de **Wetgevende Raad** bevat een actuele databank met uitgebreide juridische informatie die nodig is voor de goedkeuring van de ontwerpen van wetgevingshandelingen of bij het wetgevingsproces.

Een andere juridische [databank](#) (weliswaar anders opgezet) kan worden geraadpleegd via de website van het [Huis van Afgevaardigden](#) (een van de kamers van het parlement). Zoekopdrachten kunnen worden uitgevoerd op grond van:

soort wetgevingshandeling;

nummer;

datum;

overheidsorgaan dat de wetgevingshandeling heeft vastgesteld;

publicatiedatum en trefwoorden (zowel uit de titel als uit de tekst van de handeling).

Is de toegang tot de databank gratis?

Ja, de toegang tot de databank is **kosteloos**.

Laatste update: 20/03/2014

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([sl](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Slovenië

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Slovenië.

Rechtsbronnen

Soorten rechtsinstrumenten - Beschrijving

Algemene rechtsnormen worden in het rechtsstelsel van de Republiek Slovenië zowel op landelijk als op lokaal niveau vastgesteld. De juridische instrumenten op nationaal niveau zijn de grondwet (*ustava*), wetten (*zakoni*) en uitvoeringsbesluiten die in twee hoofdcategorieën kunnen worden onderverdeeld: decreten (*uredbe*, soms vertaald als verordeningen) en voorschriften (*pravilniki*).

Lokale besturen stellen hoofdzakelijk beschikkingen (*odloki*) vast.

Het Sloveense rechtsstelsel kent geen precedentenrecht. Dat betekent dat lagere rechtbanken (*nižja sodišča*) formeel niet verplicht zijn de beslissingen van hogere rechtbanken (*višja sodišča*) te volgen. In de praktijk houden lagere rechtbanken de jurisprudentie van de hogere rechtbanken en het Hooggerechtshof (*Vrhovno sodišče*) echter goed in de gaten en wordt deze jurisprudentie vaak gevolgd.

Het Hooggerechtshof, dat in plenaire zitting bijeenkomt, kan **juridische beginselverklaringen** (*načelno pravno mnenje*) aannemen over zaken die belangrijk zijn voor de uniforme toepassing van wetten. Zulke juridische beginselverklaringen zijn overeenkomstig de Wet op de rechterlijke organisatie (*Zakon o sodiščih*) alleen bindend voor kamers van het Hooggerechtshof en kunnen alleen in een nieuwe plenaire zitting worden gewijzigd. Lagere rechtbanken houden doorgaans echter wel rekening met juridische beginselverklaringen en het Hooggerechtshof eist in zijn jurisprudentie dat als een partij een reeds aangenomen juridische beginselverklaring over de betrokken zaak aanvoert, deze wel degelijk in aanmerking wordt genomen.

Wetten en andere verordeningen moeten voldoen aan de algemeen aanvaarde beginselen van het internationaal recht en in overeenstemming zijn met verdragen die bindend zijn voor Slovenië (zoals bepaald in artikel 8 van de grondwet). Geratificeerde en gepubliceerde verdragen moeten direct worden toegepast. Het standpunt van het Sloveense Grondwettelijk Hof (*Ustavno sodišče*) is dat internationale verdragen in de hiërarchie der rechtsnormen boven wettelijke bepalingen staan. Geratificeerde internationale verdragen worden in het nationale rechtsstelsel opgenomen, waardoor er voor natuurlijke personen en rechtspersonen nieuwe rechten en verplichtingen ontstaan (mits deze verdragen zonder verdere bekrachtiging van toepassing zijn).

Het Sloveense rechtsstelsel behoort tot de continentale rechtsfamilie en is een wettenrecht, hetgeen betekent dat het gewoonterecht er als zodanig geen deel van uitmaakt. Toch geniet het gewoonterecht wel enige erkenning in het Sloveense recht. Zo wordt er bijvoorbeeld conform artikel 12 van het Wetboek inzake verbintenissenrecht (*Obligacijski zakonik*), dat contracten tussen natuurlijke en rechtspersonen reguleert, rekening gehouden met de zakelijke gewoonten, gebruiken en praktijken tussen partijen bij de beoordeling van het gewenste gedrag en de gevolgen daarvan voor de verplichtingen tussen commerciële entiteiten.

Bij het uitoefenen van zijn of haar beroep is een rechter gebonden aan de grondwet, wetten, algemene beginselen van het internationaal recht en geratificeerde en gepubliceerde internationale verdragen. In de Wet op de rechterlijke organisatie is bepaald dat als een civiele zaak niet op basis van geldige regelgeving kan worden opgelost, de rechter de regelgeving met betrekking tot vergelijkbare zaken in aanmerking moet nemen. Als ondanks dit alles de oplossing van de zaak juridisch twijfelachtig blijft, moet hij of zij een beslissing nemen op basis van de algemene beginselen van het nationale rechtsstelsel. Hierbij moet hij of zij handelen in overeenstemming met de juridische traditie en de algemeen aanvaarde jurisprudentiebeginselen. De rechter moet altijd handelen alsof er aan hem of haar een onbepaald aantal soortgelijke zaken is voorgelegd.

Normenhiërarchie

Alle juridische normen moeten in overeenstemming zijn met de grondwet. Wetten en andere verordeningen moeten voldoen aan de algemeen aanvaarde beginselen van het internationaal recht en in overeenstemming zijn met verdragen die bindend zijn voor Slovenië (zoals bepaald in artikel 8 van de grondwet). Uitvoeringsbesluiten en lokale beschikkingen moeten daarnaast in overeenstemming zijn met de wetgeving.

Algemene wetten die worden uitgevaardigd in het kader van de uitoefening van een overheidsfunctie (*splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil*) moeten in overeenstemming zijn met de grondwet, de wetgeving en de uitvoeringsbesluiten.

Individuele besluiten en handelingen van overheidsinstanties, lokale overheden en houders van een overheidsfunctie moeten op een aangenomen wet of wetsverordening zijn gebaseerd.

Wat betreft de voorrang van wetgeving van de Europese Unie, bepaalt de grondwet dat de Europese wetgeving in het Sloveense rechtsstelsel voorrang heeft, door te stellen dat handelingen en besluiten die worden goedgekeurd binnen internationale organisaties waaraan Slovenië een deel van zijn soevereine rechten heeft afgestaan (in dit geval de Europese Unie), in Slovenië moeten worden toegepast in overeenstemming met de rechtsregels van die organisaties.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van normen

Wetten worden aangenomen door de Tweede Kamer van het Sloveense parlement, het nationaal parlement (*Državni zbor*). Overeenkomstig de artikelen 80 en 81 van de grondwet bestaat het nationaal parlement uit 90 volksvertegenwoordigers, die de burgers van Slovenië vertegenwoordigen. Van de 90 volksvertegenwoordigers worden er 88 gekozen via universele, gelijkwaardige, directe en geheime verkiezingen. De afgevaardigde uit de Italiaanse gemeenschap en de afgevaardigde uit de Hongaarse gemeenschap worden altijd door de leden van die gemeenschappen verkozen. Het nationaal parlement wordt verkozen voor een termijn van vier jaar.

Decreten worden uitgevaardigd door de **regering** (*Vlada*) en **voorschriften** door de individuele **ministers**. Overeenkomstig de artikelen 110 tot en met 119 van de grondwet bestaat de regering uit een minister-president (*predsednik vlade*) en ministers. Binnen het kader van hun bevoegdheden zijn de regering en de ministers onafhankelijk. Zij leggen verantwoording af aan het nationaal parlement, dat een afzettingsprocedure kan starten voor het Grondwettelijk Hof, kan stemmen over het vertrouwen in de minister of de minister uit zijn functie kan ontheffen via een interpellatie. De president van de regering wordt door het nationaal parlement gekozen, waarna hij of zij de ministers voordraagt, die door het nationaal parlement moeten worden benoemd (en ontslagen).

Het **Grondwettelijk Hof** (*Ustavno sodišče*) speelt een cruciale rol in het institutioneel kader, aangezien het Grondwettelijk Hof wetten, uitvoeringsbesluiten en lokale beschikkingen nietig kan verklaren als deze, naar het oordeel van het Hof, ongrondwettig zijn. Het Grondwettelijk Hof geeft ook adviezen over de grondwettigheid van internationale verdragen en buigt zich over individuele constitutionele klachten van benadeelde burgers, die kunnen worden ingediend als alle andere rechtsmiddelen zijn uitgeput.

Lokale beschikkingen worden aangenomen door lokale besturen (*občinski svet, mestni svet*), die rechtstreeks door de inwoners van een gemeente worden gekozen.

Besluitvormingsproces

Er kan een verzoek tot de goedkeuring van wetten bij het nationaal parlement worden ingediend door de regering, door individuele afgevaardigden van het nationaal parlement, door de Eerste Kamer van het parlement, de Nationale Raad (*Državni svet*), en door vijfduizend kiezers. Overeenkomstig het Reglement van Orde bestaat de gebruikelijke procedure in het nationaal parlement (*Poslovnik Državnega zbora*) uit drie lezingen van het wetsvoorstel.

Daarnaast is er een versnelde noodprocedure vastgesteld in het Reglement van Orde. Overeenkomstig artikel 86 kan het nationaal parlement een besluit aannemen als een meerderheid van de volksvertegenwoordigers aanwezig is en als de wet bij meerderheid van stemmen door die aanwezige volksvertegenwoordigers wordt goedgekeurd, tenzij er is bepaald dat er een ander soort meerderheid nodig is. De Nationale Raad kan zijn vetorecht gebruiken tegen een aangenomen wet en het nationaal parlement kan een dergelijk veto terzijde schuiven met een meerderheid van stemmen van alle volksvertegenwoordigers.

Het **wetgevend referendum** (*Zakonodajni referendum*) (zie artikel 90 van de grondwet) is geregeld in de Wet inzake Referenda en Publiek Initiatief (*Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*) en kan door het nationaal parlement zelf worden aangevraagd of, na een verzoek van de Nationale Raad, door een derde van de volksvertegenwoordigers of veertigduizend kiezers. De kiezers krijgen de gelegenheid met de door het nationaal parlement aangenomen wet in te stemmen of deze te verwerpen, voordat de wet door de **president van de Republiek** (*Predsednik republike*) wordt afgekondigd.

De president van de Republiek moet een aangenomen wet acht dagen na de goedkeuring ervan afkondigen. Overeenkomstig artikel 154 van de grondwet moeten alle rechtsnormen worden gepubliceerd voordat zij in werking kunnen treden. Rechtsnormen die door staatsinstellingen worden aangenomen, worden in de Staatscourant van de Republiek Slovenië (*Uradni list Republike Slovenije*, UL RS) bekend gemaakt, terwijl beschikkingen en andere lokale regelgeving in de officiële lokale bladen worden gepubliceerd.

Grondwetswijzigingen worden aangenomen volgens een speciale procedure die is vastgesteld in de grondwet. Een voorstel voor een grondwetswijziging kan worden ingediend door twintig volksvertegenwoordigers uit het nationaal parlement, door de regering of door dertigduizend kiezers. Voor een besluit over een dergelijk voorstel is een tweederde meerderheid van de aanwezige volksvertegenwoordigers vereist, maar een wijziging kan alleen worden aangenomen als deze is goedgekeurd door een tweederde meerderheid van alle volksvertegenwoordigers. In artikel 87 van de grondwet is bepaald dat de rechten en verplichtingen van burgers en andere personen alleen bij wet mogen worden vastgesteld door het nationaal parlement.

EU-verordeningen en -besluiten die zijn vastgesteld door de EU-instellingen hebben in de Republiek Slovenië directe werking. Zij hoeven niet te worden geratificeerd en bekendgemaakt in de UL RS om van toepassing te zijn.

Internationale verdragen die door de Republiek Slovenië zijn ondertekend, treden in werking nadat ze zijn geratificeerd door het nationaal parlement conform een speciale procedure. Internationale verdragen worden geratificeerd door de aanneming van een wet die door de regering is ingediend. Een wet betreffende de ratificatie van een internationaal verdrag is aangenomen als deze wordt goedgekeurd door een eenvoudige meerderheid van de aanwezige volksvertegenwoordigers, tenzij anders voorgeschreven in de grondwet of bij wet.

Juridische databases

Register met wet- en regelgeving van de Republiek Slovenië (*Register predpisov RS*)

De database met het [Register met wet- en regelgeving](#) bevat links naar volledige wetteksten van wetten die na 25 juni 1991 zijn aangenomen en uitvoeringsverordeningen die sinds 1995 zijn aangenomen. De toegang tot de volledige teksten van andere uitvoeringsverordeningen hangt af van de tijd die nodig is om een elektronische versie op de site van de UL RS te zetten.

Wetgeving van het nationaal parlement (*Zakonodaja državnega zbora*)

De database met het [wetgeving van het nationaal parlement](#) bevat teksten van alle wetten en andere besluiten die door het nationaal parlement worden behandeld. Dit zijn o.a.:

Geconsolideerde wetteksten (*prečiščena besedila zakonov*) – officieel geconsolideerde teksten van wetten die na 29 november 2002 zijn aangenomen en in de UL RS zijn gepubliceerd en officieus geconsolideerde teksten vanaf 17 juni 2007;

Aangenomen wetten (*sprejeti zakoni*) – wetten die door het nationaal parlement zijn aangenomen en in de UL RS zijn gepubliceerd sinds de onafhankelijkheid op 25 juni 1991;

Aangenomen besluiten (*sprejeti akti*) – besluiten die door het nationaal parlement zijn aangenomen en sinds 28 november 1996 in de UL RS zijn gepubliceerd;

Wetsontwerpen (*predlogi zakonov*) – wetsontwerpen die zijn ingediend in de huidige termijn van het nationaal parlement (de database bevat ook goedgekeurde wetsvoorstellen die nog niet in de UL RS zijn gepubliceerd);

Lezingen van wetten (*obrnave zakonov*) (einde van de procedure) – archief met alle lezingen van wetsvoorstellen die na 28 november 1996 bij het nationaal parlement zijn ingediend;

Ontwerpbesluiten (*predlogi aktov*) – ontwerpbesluiten die zijn ingediend in de huidige termijn van het nationaal parlement (de database bevat ook goedgekeurde ontwerpbesluiten die nog niet in de UL RS zijn gepubliceerd);

Lezingen van besluiten (*obrnave aktov*) (einde van de procedure) – archief met alle lezingen van ontwerpbesluiten die na 28 november 1996 bij het nationaal parlement zijn ingediend;

Ontwerpverordeningen (*predlogi odlokov*) – ontwerpverordeningen die zijn ingediend in de huidige termijn van het nationaal parlement (de database bevat ook goedgekeurde ontwerpverordeningen die nog niet in de UL RS zijn gepubliceerd);

Lezingen van verordeningen (*obrnave odlokov*) (einde van de procedure) – archief met alle lezingen van ontwerpverordeningen die na 28 november 1996 bij het nationaal parlement zijn ingediend.

Juridisch informatiesysteem (*Pravno-informacijski sistem – PIS*)

Het [juridisch informatiesysteem](#) – het **Register met regelgeving van de Republiek Slovenië** (*Register predpisov Republike Slovenije*) is gekoppeld aan de database met regelgeving van andere overheidsinstanties en de UL RS.

De Staatscourant van de Republiek Slovenië (*Uradni list Republike Slovenije - UL RS*)

Alle nationale wet- en regelgeving wordt officieel bekendgemaakt in de [Staatscourant van de Republiek Slovenië](#). Alle documenten worden online gepubliceerd.

Links

[Sloveens rechtstelsel](#), [wetgeving van het nationaal parlement](#), [juridisch informatiesysteem](#), [Staatscourant van de Republiek Slovenië \(UL RS\)](#)

Laatste update: 02/11/2016

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([sk](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Slowakije

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtsstelsel in Slowakije. Zie de webpagina "Rechtsorde – Slowakije" op [Europees justitieel netwerk: burgerlijke rechtsorde](#).

Rechtsbronnen

Soorten rechtsinstrumenten - Beschrijving

De term "rechtsbronnen" wordt in drie betekenissen gebruikt:

rechtsbronnen in materiële zin – materiële rechtsbronnen;

rechtsbronnen in epistemologische zin – kennisbronnen van het recht;

rechtsbronnen in formele zin – formele rechtsbronnen.

Op basis van hoe de wettelijke normen tot stand zijn gekomen en de bindende vorm waarin zij tot uitdrukking worden gebracht, worden traditioneel de volgende rechtsbronnen onderscheiden:

gewoonterecht;

precedent (jurisprudentie);

wetgeving;

normatieve contracten;

algemene rechtsbeginselen;

gezond verstand;

actuele boeken, juridische literatuur en adviezen van deskundigen;

internationale verdragen, mits ze naar behoren in het rechtssysteem van de Slowaakse Republiek zijn opgenomen.

Hiërarchie van rechtsnormen

Een van de basisbeginselen van de Slowaakse rechtsorde is de normenhiërarchie. De specifieke plaats ervan begrijpen in de wetgevingspraktijk en -uitvoering is zeer belangrijk. De normenhiërarchie is echter niet alleen een kwestie van rechtlijnige logische voorrang of ondergeschiktheid. Hiërarchie heeft betrekking op de hele problematiek van **legitiem gezag** en omvat ook de categorische imperatief dat regelgeving alleen kan worden opgesteld door een instelling die daartoe bij wet gemachtigd is binnen de grenzen van die wet en van haar eigen wetgevingsbevoegdheid.

Wetgeving wordt ingedeeld naar "rechtskracht". **Rechtskracht** betreft de volgende eigenschap van rechtsnormen: een bepaling is ondergeschikt aan een andere (d.w.z. één met grotere rechtskracht) of een rechtsnorm is afgeleid van een norm met grotere rechtskracht. In een situatie waarin rechtsnormen verschillende rechtskracht hebben, mag de zwakkere norm niet in strijd zijn met de sterkere, terwijl de sterkere de zwakkere mag opheffen.

Wetgeving kan op de volgende manier naar rechtskracht worden ingedeeld:

Primaire wetgeving (wetten)

constitutionele wetten (altijd primair);

gewone wetten (primair of afgeleid van constitutionele wetten).

Secundaire wetgeving (ook ondergeschikte wetgeving genoemd)

overheidsvoorschriften – altijd secundair;

rechtsnormen van de centrale overheid – altijd secundair;

rechtsnormen van zelfstandige bestuursorganen (autoriteiten) – primair of secundair;

rechtsnormen die bij uitzondering zijn uitgevaardigd door andere autoriteiten dan overheidsinstellingen – altijd secundair.

Wanneer in het rechtsstelsel een bepaalde wet voorrang heeft, betekent dit dat alle andere rechtsnormen daaruit moeten voortvloeien, daarmee in overeenstemming moeten zijn en er in ieder geval niet in tegenspraak mee mogen zijn. Dit betekent in de praktijk dat wanneer een hiërarchisch lagere rechtsnorm in tegenspraak is met een hogere norm, die hogere norm altijd voorrang moet krijgen.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsnormen

Onderstaande instellingen en autoriteiten zijn bevoegd om rechtsnormen vast te stellen (wetgevende organen):

nationaal parlement van de Slowaakse Republiek: de grondwet, constitutionele wetten, wetten, internationale verdragen die voorrang hebben op wetten,

internationale verdragen met kracht van wet;

de Slowaakse regering: overheidsvoorschriften;

ministeries en andere organen van de centrale overheid: uitvoeringsbesluiten, -decreten en -maatregelen;

gemeenteraad of stadscollege: algemeen verbindende voorschriften;

burgers (kiezers) van de Slowaakse Republiek: resultaten van een referendum met de kracht van een constitutionele wet, resultaten van een referendum met kracht van wet;

inwoners van gemeente of stad: resultaten van een lokaal referendum met de kracht van algemeen verbindende regelgeving;

lokale overheden: algemeen verbindende regelgeving.

Wetgevingsproces

Fases van het wetgevingsproces:

Indienen van wetsvoorstel – aanvang van het wetgevingsproces;

Debat over het wetsvoorstel;

Stemming over het wetsvoorstel;

Ondertekening;

Afkondiging (publicatie) van de betrokken wetgeving.

Besluitvormingsproces

Wetgevingsproces

Indienen van wetsvoorstel – aanvang van het wetgevingsproces

Krachtens artikel 87, lid 1, van wet nr. 460/1992 (de Slowaakse grondwet), kunnen wetsvoorstellen worden ingediend door:

commissies van het parlement van de Slowaakse Republiek;

leden van het nationale parlement van de Slowaakse Republiek (ook parlementsleden genoemd);

de Slowaakse regering.

Ingediende wetsvoorstellen worden artikelsgewijs toegelicht in een memorie van toelichting.

Behandeling van het wetsvoorstel

Overeenkomstig het reglement van orde van het parlement (wet nr. 350/1996) worden wetsvoorstellen in drie lezingen behandeld:

De eerste lezing is een algemeen debat over de essentie of **de 'geest' van het wetsvoorstel**. In deze fase kunnen geen amendementen of aanvullingen worden ingediend.

Tijdens **de tweede lezing** wordt het wetsvoorstel besproken in de parlementaire commissie(s) waaraan het is toegewezen. Elk wetsvoorstel moet ook door de commissie voor constitutionele zaken worden behandeld, waarbij met name wordt gekeken of het **in overeenstemming is met de Grondwet**, het constitutioneel recht, verbindende internationale verdragen, gewone wetten en het EU-recht. Na behandeling in deze commissie wordt het voorstel toegezonden aan het parlement en kunnen **amendementen en aanvullingen worden ingediend**, waarover kan worden gestemd. Dat is de reden waarom de verschillende standpunten van de commissies vóór behandeling door het parlement van de Slowaakse Republiek moeten worden samengevoegd. Het wetsvoorstel wordt verstuurd naar het parlement van de Slowaakse Republiek als **de coördinatiecommissie het gezamenlijke verslag bij bijzondere resolutie heeft goedgekeurd**. Dit verslag vormt de basis voor de behandeling van en stemming over het wetsvoorstel in tweede lezing in het parlement.

De derde lezing is beperkt tot die bepalingen van het wetsvoorstel waarvoor in tweede lezing amendementen of aanvullingen werden goedgekeurd. In de derde lezing kunnen de parlementsleden alleen nog wetgevingstechnische verbeteringen aanbrengen en spellings- en grammaticale fouten corrigeren. Amendementen en aanvullingen om andere fouten te herstellen, moeten door ten minste dertig leden van het parlement van de Slowaakse Republiek worden ingediend. Zodra hierover is gedebatteerd, wordt over het wetsvoorstel in zijn geheel gestemd.

Stemming over het wetsvoorstel

Om een wet aan te nemen moet **ten minste de helft van de aanwezige leden die wet goedkeuren**.

De grondwet kan alleen worden gewijzigd en afzonderlijke artikelen kunnen alleen worden ingetrokken bij gekwalificeerde meerderheid. Dat wil zeggen: drie vijfden van alle leden van het Slowaakse parlement (3/5 van 150).

Het vereiste quorum voor het Slowaakse parlement is bereikt wanneer ten minste de helft van de leden aanwezig is.

Ondertekening van het aangenomen wetsvoorstel

Het aangenomen wetsvoorstel wordt ondertekend door:

- de president van de Slowaakse Republiek;
- de voorzitter van het Slowaakse parlement;
- de eerste minister van de Slowaakse Republiek.

In deze fase van de procedure worden de inhoud, de procedurele juistheid en de definitieve vorm van het aangenomen wetsvoorstel gecontroleerd. Door de wet te ondertekenen, bekrachtigen deze hoogste grondwettelijke mandatarissen de wet zoals deze is geformuleerd.

De president heeft het recht om een zogenaamd "opschortend veto" uit te oefenen en te weigeren een aangenomen wet te ondertekenen op grond van inhoudelijke gebreken. Samen met zijn opmerkingen moet hij of zij de aangenomen wet terugsturen naar het parlement met het oog op een nieuwe bespreking ervan.

Het teruggestuurde voorstel wordt dan opnieuw in tweede en derde lezing behandeld. Het Slowaakse parlement kan daarbij rekening houden met de opmerkingen van de president, maar kan ze ook naast zich neerleggen. Het parlement kan het opschortende veto buiten werking stellen met een nieuwe stemming, waarna de wet moet worden afgekondigd, zelfs zonder de handtekening van de president.

Afkondiging (publicatie) van wetgeving

Afkondiging is de laatste fase in het wetgevingsproces. Wettelijke bepalingen die op het hele grondgebied van toepassing zijn, worden formeel bekendgemaakt in het Zbierka zákonov (staatsblad van de Slowaakse Republiek). Deze bekendmaking valt onder de bevoegdheid van de minister van Justitie.

Inwerkingtreding

Wetgeving treedt in werking **bij publicatie**.

Lokale rechtsnormen worden vanwege hun beperkt territoriaal werkingsgebied bekendgemaakt door deze gedurende een bepaalde periode, doorgaans 15 dagen, op een officieel publicatiebord te hangen.

Instrumenten om mogelijke conflicten tussen de verschillende rechtsbronnen te beslechten

Lagere wetgeving mag niet in tegenspraak zijn met hogere wetgeving.

Wetgeving kan alleen bij wetgeving van dezelfde of hogere rechtskracht worden gewijzigd of ingetrokken.

In de praktijk is de regel bij het oplossen van conflicten tussen wetgeving met dezelfde rechtskracht dat meer recente wetgeving oudere wetgeving wijzigt of intrekt, of dat een algemene norm wordt ingetrokken of gewijzigd door een specifieke norm.

Het Grondwettelijk Hof van de Slowaakse Republiek beoordeelt en beslist of:

wetten in overeenstemming zijn met de grondwet;

regelgeving van de overheid en rechtsnormen van algemene strekking van ministeries en andere centrale overheden voldoen aan de grondwet, constitutionele wetten en gewone wetten.

voorschriften van algemene strekking uitgevaardigd door autonome bestuursorganen in overeenstemming zijn met de grondwet en de wetten;

wettelijke normen van algemene strekking uitgevaardigd door lokale organen van de centrale overheid in overeenstemming zijn met de grondwet en andere wetgeving van algemene strekking;

wetgeving van algemene strekking in overeenstemming is met internationale verdragen zoals afgekondigd op de wijze vastgesteld in de betreffende wetgeving.

Wanneer het Grondwettelijk Hof oordeelt dat er een conflict bestaat tussen wetgevingshandelingen, verliezen deze handelingen - of delen of bepalingen daarvan - hun rechtskracht. Indien de organen die deze wetgeving hebben aangenomen er niet in slagen deze in overeenstemming te brengen met de toepasselijke wetgeving binnen de wettelijke termijn na de uitspraak, wordt de wetgevingshandeling - of delen of bepalingen daarvan - nietig.

Juridische gegevensbanken

De JASPI-databank van het Slowaakse ministerie van Justitie

De **JASPI-databank** van het Slowaakse ministerie van Justitie biedt toegang tot:

wetten en andere wetgeving;

geconsolideerde versies van wet- en regelgeving na elk amendement;

internationale verdragen, overeenkomsten en andere rechtsbronnen (gepubliceerd in officiële wetboeken van Slowakije);

rechterlijke uitspraken en opinies (gepubliceerd in de jurisprudentiebundels (*Zbierka súdnych rozhodnutí*) van het Slowaakse Hooggerechtshof);

arresten, opinies en conclusies van het Grondwettelijk Hof;

geselecteerde uitspraken van regionale en districtsrechtshouders;

informatie over rechtsdeskundigen en juridische vertalers en tolken.

Andere documenten die in de JASPI-databank kunnen worden geraadpleegd, zijn onder meer:

wet- en regelgeving die sinds 1945 in de Slowaakse wetboeken is gepubliceerd;

geactualiseerde teksten van aangenomen wetten, bekendmakingen en overige voorschriften;

teksten van arresten en opinies van het Hooggerechtshof vanaf 1961;

documenten van het Grondwettelijk Hof vanaf de stichting van de onafhankelijke Slowaakse Republiek (1 januari 1993);

geselecteerde uitspraken van regionale en districtsrechters;

informatie over rechtsdeskundigen en juridische vertalers en tolken.

De JASPI-databank is opgevat als een open, niet-commercieel systeem dat bedoeld is om burgers vrije toegang te geven tot volledige juridische informatie over Slowakije. Doel van het project is snelle en duidelijke toegang tot deze informatie te geven.

Het informatiesysteem "werkstroom wetgeving" heeft twee functionele toepassingen.

De eerste is de **Editor voor ontwerp-wetsvoorstellen**, die als belangrijkste functie het maken van conceptversies van wetsvoorstellen, amendementen en gecombineerde amendementen heeft. De 'editor' genereert automatisch gestructureerde juridische documenten in xml-formaat, conform de geldende Slowaakse voorschriften voor het maken van wetten. In het geval van amendementen kan de gebruiker de geconsolideerde versie van een bestaand juridisch document (wetten, overheidsregelgeving enz.) rechtstreeks bewerken en creëert de toepassing automatisch een gewijzigde versie. De gebruiker kan de geconsolideerde versie van het gewijzigde document bekijken, waarbij de door hem gemaakte wijzigingen als zodanig worden gemarkeerd. Het eindresultaat is een gestructureerd xml-document. Het wetsvoorstel wordt vervolgens met de toepassing "internetportaal voor werkstroom wetgeving" in verschillende formaten gepubliceerd.

Via het internetportaal kan de **totstandkoming** van alle soorten wetgevingsdocumenten **worden gevolgd**. Speciale aandacht wordt besteed aan interdepartementale raadplegingen, waarbij ook de bevolking wordt geraadpleegd (iedereen mag opmerkingen maken). Gebruikers van het portaal kunnen aan de hand van diverse criteria gemakkelijk naar juridische documenten zoeken en via e-mail of RSS worden geattendeerd op de start van een nieuwe wetgevingsfase of de publicatie van een nieuwe conceptversie op een door hen geselecteerd terrein. Het doel is om het wetgevingsproces voor iedereen transparanter en toegankelijker te maken.

Gerelateerde links

 [Wetgevingsportaal van het Slowaakse ministerie van Justitie](#)

Laatste update: 18/03/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Finland

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtstelsel in Finland.

Rechtsbronnen

Onder "rechtsbronnen" wordt verstaan: de bronnen waar de rechtsvoorschriften te vinden zijn. In Finland bestaan zowel nationale als internationale rechtsbronnen. Er is geschreven en ongeschreven recht. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende rechtsbronnen.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Nationale rechtsbronnen

De voornaamste nationale rechtsbronnen zijn geschreven wetten. Het begrip 'wetten' moet in deze context ruim worden opgevat en omvat de grondwet, de gewone wetten (ook formele wetten genoemd), de verordeningen van de president, de raad van ministers of een ministerie en de rechtsvoorschriften van lagere instanties. Voorschriften van lagere instanties en verordeningen mogen alleen worden uitgevaardigd uit hoofde van de grondwet of de gewone wetten, waarin normaliter is aangegeven welk orgaan of welke instantie bevoegd is om dergelijke voorschriften vast te stellen.

Wanneer er geen geschreven recht is, geldt volgens hoofdstuk 1, artikel 11, van het Wetboek van Rechtsvordering het gewoonterecht als rechtsbron. Dit is evenwel slechts bindend wanneer het voldoet aan het billijkheidsbeginsel. Het gewoonterecht is een zeer oude rechtsbron en de huidige betekenis ervan staat niet helemaal vast. Het gaat thans vooral om een reeks gevestigde praktijken die bijvoorbeeld nog in de handel voorkomen. Ten gevolge van de uitbreiding van het toepassingsgebied van het geschreven recht wordt het gewoonterecht tegenwoordig nog maar zelden als rechtsbron toegepast. Op sommige gebieden, zoals het verbintenissenrecht, bekleedt het gewoonterecht echter ook nu nog een sterke positie.

Tot de rechtsbronnen behoren ook de voorbereidende wetgevende werkzaamheden en de rechterlijke uitspraken of jurisprudentie. Omdat de voorbereidende werkzaamheden inzicht verschaffen in de bedoelingen van de wetgever, wordt van deze documenten gebruik gemaakt bij de wetsuitlegging. Van alle rechterlijke uitspraken zijn de vonnissen van het hoogste gerechtshof en het hoogste administratieve gerechtshof de belangrijkste rechtsbronnen. Deze uitspraken worden precedentes genoemd. Hoewel zij niet wettelijk bindend zijn, zijn zij in de praktijk van enorm belang. Ook uitspraken van andere gerechten kunnen belangrijke rechtsbronnen vormen. Wanneer de uitspraak van een lagere rechtbank in kracht van gewijsde gaat, kan die uitspraak grote betekenis krijgen.

Ook de rechtsleer, de algemene rechtsbeginselen en de feitelijke argumenten vallen onder de nationale rechtsbronnen. Het is de uitdrukkelijke taak van de rechtsleer om onderzoek te doen naar de inhoud van het rechtstelsel – uitlegging en classificatie van de rechtsvoorschriften –, zodat ook zij is uitgegroeid tot een rechtsbron van betekenis. De algemene rechtsbeginselen en de praktische argumenten kunnen evenzeer een rol spelen. Hieronder zal evenwel duidelijk worden dat deze bronnen in de hiërarchie een lagere positie innemen dan de eerder genoemde rechtsbronnen.

Internationale rechtsbronnen en EU-recht

Internationale verdragen en andere internationale verplichtingen die Finland is aangegaan, zijn juridisch bindende rechtsbronnen. Ook vormt de praktijk van de internationale instanties die deze verdragen toepassen een belangrijke rechtsbron. Tot de rechtsbronnen in deze categorie behoort bijvoorbeeld het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van de Raad van Europa; voor de uitlegging van dit verdrag is de praktijk van het Europees Hof voor de rechten van de mens van groot belang.

Als lid van de Europese Unie is Finland uiteraard ook gebonden aan de Europese wetgeving, verordeningen en richtlijnen. Die behoren tot de belangrijkste wetgeving van de Europese Unie. Verordeningen gelden rechtstreeks in alle lidstaten, terwijl richtlijnen eerst in nationaal recht moeten worden omgezet. De voorbereidende werkzaamheden voor de tenuitvoerlegging van de wetgeving kunnen dus ook beïnvloed zijn door de uitlegging van het EU-recht, zij het in veel geringere mate dan door de nationale wetgeving.

Andere in de EU toegepaste regelgevingsinstrumenten zijn bindend voor alle lidstaten, dus ook voor Finland. Als onderdeel van het Europese recht vormen ook de arresten van het Europese Hof van Justitie een belangrijke rechtsbron.

Normenhiërarchie

Van oudsher worden de Finse rechtsbronnen ingedeeld in rechtsbronnen met een sterk bindend karakter, rechtsbronnen met een zwak bindend karakter en rechtsbronnen zonder bindend karakter. Tot de eerste categorie behoren de wetten en het gewoonterecht. Deze rechtsbronnen staan bovenaan in de hiërarchie. De rechtshandhavingsinstanties zijn verplicht deze bronnen toe te passen; anders is er sprake van ernstig plichtsverzuim. De hiërarchie binnen de nationale wetgeving is als volgt:

grondwet,
gewone wetten (formele wetten),
verordeningen van de president, de raad van ministers of een ministerie,
voorschriften van lagere instanties.

Rechtsbronnen met een zwak bindend karakter, die in de hiërarchie een trede lager staan, zijn de voorbereidende wetgevende werkzaamheden en de jurisprudentie. Rechtshandhavers die deze bronnen niet toepassen, begaan geen plichtsverzuim en krijgen derhalve geen sanctie opgelegd, maar de kans dat het besluit op hoger niveau wordt aangevochten, neemt toe. De rechtsleer, de algemene rechtsbeginselen en de feitelijke argumenten hebben geen bindend karakter. Hoewel deze rechtsbronnen niet bindend zijn, kunnen zij worden gebruikt om de argumentatie en de motivering van een besluit kracht bij te zetten.

Internationale verdragen hebben in Finland evenveel gewicht als het besluit waarmee zij in nationaal recht zijn omgezet. Wanneer een verdrag bij wet wordt omgezet, staan de bepalingen van het internationale verdrag op gelijke voet met de bepalingen van de wet, en wanneer dit bij verordening gebeurt, staan ze op gelijke voet met de bepalingen van de verordening. Omgezette bepalingen bekleden dezelfde positie als nationale bepalingen van hetzelfde niveau.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften

Volgens de Finse grondwet berust de wetgevende macht in Finland bij het parlement. Het parlement keurt de wetten goed en beslist ook over wijzigingen van de grondwet. In de wetten, en ook in de grondwet, kan aan andere instanties de bevoegdheid worden verleend over bepaalde kwesties rechtsvoorschriften uit te vaardigen. Op grond van een dergelijke machtiging kunnen de president, de regering of een ministerie verordeningen vaststellen. Wanneer niet wordt aangegeven wie gemachtigd is om dergelijke verordeningen uit te vaardigen, komt die bevoegdheid toe aan de regering. Onder bepaalde voorwaarden kunnen ook lagere instanties gemachtigd worden om voor specifieke kwesties rechtsvoorschriften vast te stellen. In dat geval moeten daarvoor wel bijzondere redenen bestaan die betrekking hebben op het onderwerp van de regeling en mag de betekenis van de regeling niet zodanig zijn dat een wet of verordening vereist is. Bovendien moet het toepassingsgebied van de machtiging duidelijk worden afgebakend. Alleen bovengenoemde instanties kunnen algemeen bindende rechtsvoorschriften uitvaardigen.

Proces van wetgeving

Goedkeuring en inwerkingtreding van rechtsvoorschriften

Het wetgevingsproces in het parlement begint met de indiening van een wetsvoorstel door de regering of met een initiatief van een lid van het parlement. Het wetsvoorstel van de regering wordt uitgewerkt door de ministeries en vervolgens behandeld in de raad van ministers. Ten slotte wordt tijdens een vergadering met de president beslist of het al dan niet aan het parlement zal worden voorgelegd.

In het parlement vindt eerst een inleidend debat over het voorstel van de regering plaats, waarna het voor behandeling wordt toegewezen aan een van de parlementaire commissies. Daar worden deskundigen gehoord en wordt een verslag over het voorstel opgesteld. Vervolgens wordt het aan de voltallige vergadering voorgelegd, waarbij het verslag van de commissie het uitgangspunt voor het debat vormt. Daarna volgt een tweede lezing, ook weer in de voltallige vergadering, waarbij het parlement het wetsvoorstel kan wijzigen, verwerpen of ongewijzigd kan goedkeuren. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid ligt dus bij het parlement. Gewone wetten worden in het parlement met een eenvoudige meerderheid van stemmen aangenomen, maar voor een wijziging van de grondwet is een gekwalificeerde meerderheid noodzakelijk.

Na goedkeuring door het parlement wordt de wet ter bekrachtiging aan de president voorgelegd. De wet treedt in werking op de in de wet genoemde datum, maar niet vóór de bekendmaking in het Finse staatsblad.

Verordeningen van de president, de regering of een ministerie worden uitgewerkt door het ministerie dat voor de aangelegenheid bevoegd is. Verordeningen van de president worden door deze op initiatief van de regering vastgesteld. Over verordeningen van de regering wordt besloten in de raad van ministers, terwijl de beslissing over ministeriële verordeningen bij de bevoegde minister ligt. Alle verordeningen worden in het Finse staatsblad bekendgemaakt. Een verordening wordt van kracht op de in de verordening genoemde datum, maar niet vóór de bekendmaking in het Finse staatsblad.

Rechtsvoorschriften van lagere instanties, die in de praktijk gewoonlijk besluiten of statuten en reglementen worden genoemd, worden door de bevoegde instantie uitgewerkt en aangenomen. Zij treden in werking op de in de voorschriften genoemde datum en worden gepubliceerd in het repertorium van statuten en reglementen van de desbetreffende instantie.

Juridische gegevensbanken

Finlex

 Finlex is een juridische gegevensbank waarin ruim dertig databases vervat zijn. De via Finlex beschikbare wetgevingsinformatie is georganiseerd in zes databases en omvat onder meer de volgende bestanden en documenten:

database met vertalingen van Finse wetten en verordeningen, inclusief vertalingen van wetten van het Finse parlement (voornamelijk in het Engels), geconsolideerde teksten van wetten en verordeningen (in het Fins en het Zweeds), referentiedatabase met een lijst van wijzigingen van wetten en verordeningen, wetten en verordeningen in het Samisch.

De vertalingen van de Finse wetten en verordeningen (voornamelijk in het Engels) zijn ondergebracht in één database. De originele teksten van deze wetten en verordeningen maken deel uit van afzonderlijke databases. De meest recente wetten zijn te vinden in de elektronische statuten van Finland.

De in Finlex vervatte jurisprudentie bestaat uit meer dan tien databases met precedenten die geschapen zijn door het hoogste gerechtshof en zaken van het hoogste administratieve gerechtshof, hoven van beroep, administratieve rechterlijke instanties en gespecialiseerde rechtbanken.

Andere databases van Finlex bevatten internationale verdragen, afgeleid recht en door de regering ingediende wetsvoorstellen.

De toegang tot de gegevensbank is **gratis**.

Andere gegevensbanken

Behalve Finlex zijn er in Finland op het gebied van wetgeving, jurisprudentie, wetsvoorstellen en rechtsleer nog andere databanken beschikbaar. **Edilex** en **Suomen laki** geven alomvattende online-informatie over wetgeving. Beide gegevensbanken bevatten databases met nationale wetgeving, jurisprudentie en ander materiaal. Voor toegang tot de meeste diensten is een abonnement vereist. WSOYPro is de derde commerciële dienstverlener op het gebied van juridische informatie in Finland. Het merendeel hiervan is uitsluitend toegankelijk voor abonnees.

Laatste update: 30/06/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen

verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Nationaal recht - Zweden

Op deze pagina vindt u informatie over het rechtssysteem in Zweden.

Rechtsbronnen

Er zijn vier belangrijke rechtsbronnen in Zweden: wetgeving, voorbereidende stukken, jurisprudentie en academische literatuur.

De wetgeving is de belangrijkste bron en wordt gepubliceerd en uitgevaardigd in het Zweedse staatsblad. De wetgeving is onderverdeeld in wetten, besluiten en verordeningen. Wetten worden aangenomen door de Riksdag (het Zweedse parlement), besluiten worden door de regering aangenomen en verordeningen worden door de autoriteiten uitgevaardigd.

De [Riksdag](#) is de enige overheidsinstelling die bevoegd is om nieuwe wetten aan te nemen of bestaande wetgeving te wijzigen. Aangenomen wetgeving kan uitsluitend worden herroepen of gewijzigd door een nieuw besluit van de Riksdag.

Beslissingen van de gerechten, **jurisprudentie**, spelen een belangrijke rol bij de toepassing van de wetgeving. Dit geldt met name voor beslissingen van de hoogste rechterlijke instanties, het hoogste rechtscollege en het hoogste rechtscollege voor bestuursrechtspraak.

Voorbereidend werk aan wetsvoorstellen, d.w.z. de teksten die worden opgesteld in het kader van het wetgevingsproces, worden ook gebruikt bij de toepassing van de wet.

Proces van wetgeving

Nieuwe wetten of wetswijzigingen worden gewoonlijk door de regering voorgesteld. Voordat de regering een voorstel voor een nieuwe wetgeving indient bij de Riksdag, moet zij doorgaans eerst zorgvuldig onderzoeken welke alternatieven eventueel beschikbaar zijn. Voor deze taak is een speciale onderzoekscommissie aangesteld.

Voordat de Riksdag een beslissing neemt over het aannemen van een voorgestelde wet of wetswijziging, moet het voorstel door leden van de Riksdag in een parlementscommissie worden bestudeerd. Er zijn vijftien commissies met elk hun eigen verantwoordelijkheidsgebied, zoals vervoer of onderwijs.

Nadat een commissie haar advies in de vorm van een commissieverslag heeft uitgebracht aan de kamer over het besluit dat de Riksdag moet nemen over de voorstellen van de regering en de leden, debatteren alle leden van de Riksdag over het wetsvoorstel en wordt aan het eind van dit debat een definitief besluit genomen.

De regering is verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten van de Riksdag op de manier waarop deze dat voor ogen had. De regering wordt bij het uitvoeren van deze taak geassisteerd door de overheidsdiensten, waaronder alle ministeries en circa 300 openbare instanties.

Alle wetten en besluiten worden gepubliceerd in het Zweedse staatsblad (Svensk Författningssamling, SFS), dat beschikbaar is als gedrukte editie en op internet.

Juridische gegevensbanken

Juridische informatie over openbaar bestuur vindt u op [Lagrummet](#). Op dit portaal vindt u links naar juridische informatie van de regering, de Riksdag, hooggerechthoven en overheidsinstanties.

Het portaal is **gratis** toegankelijk.

Laatste update: 22/10/2015

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([en](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Engeland en Wales

Op deze pagina vindt u informatie over wetgeving en juridische gegevensbanken met betrekking tot het rechtssysteem in het Verenigd Koninkrijk, in het bijzonder het rechtsgebied van Engeland en Wales.

Rechtsbronnen

De voornaamste rechtsbronnen voor het rechtsgebied Engeland en Wales binnen het Verenigd Koninkrijk zijn:

primaire wetgeving in de vorm van **Acts of the United Kingdom Parliament**, **Acts of the National Assembly for Wales** en **Measures of the National Assembly for Wales**

EUrecht

door de Kroon, de regering van het Verenigd Koninkrijk, de *Welsh Assembly Government* (het bestuur van Wales) of een andere autoriteit gemaakte secundaire (of afgeleide) wetgeving in de vorm van **statutory instruments** (wetgevingsinstrumenten). Soms komt afgeleide wetgeving ook tot stand als **maatregelen van bestuur**.

de "**common law**" (wet- en rechtsvorming op basis van eerdere rechterlijke uitspraken).

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Primaire wetgeving (*Acts of Parliament*) wordt door het parlement van het Verenigd Koninkrijk (het Britse parlement) in Londen gemaakt en kan in elk deel van het Verenigd Koninkrijk van toepassing zijn. De *National Assembly for Wales* (Nationale Vergadering voor Wales) kan wetten aannemen op 20 overgedragen gebieden die zijn vastgesteld in de **Government of Wales Act 2006**. De Kroon kan verder ook primaire wetgeving maken in verschillende vormen, zoals *Orders in Council*, *Proclamations* (koninklijke besluiten), *Royal Warrants* (koninklijke beschikkingen), *Royal Instructions* (koninklijke aanwijzingen), *Regulations* (verordeningen) en *Letters Patent* (open brieven).

Secundaire wetgeving komt tot stand krachtens bevoegdheden verleend door de Kroon aan een minister, een ministerie, Welshe ministers of een andere instantie of persoon. Dit wordt gedelegeerde of secundaire wetgeving genoemd en de wet die de betreffende bevoegdheid overdraagt staat bekend als een *enabling Act* (ook wel *empowering Act* of *parent Act*). Secundaire wetgeving kan verschillende benamingen hebben, zoals *Orders in Council*, *Regulations of Rules* (bestuurlijke besluiten), die alle tezamen onder de noemer *Statutory Instruments* (SI's) kunnen worden gevat.

In juli 1999 zijn bepaalde wetgevende bevoegdheden overgedragen aan de Nationale Vergadering voor Wales te Cardiff. De Nationale Vergadering kreeg de bevoegdheid SI's voor Wales vast te stellen, maar het Britse parlement bleef bevoegd voor de vaststelling van primaire wetgeving inzake Welshe aangelegenheden. Na de inwerkingtreding van de **Government of Wales Act 2006** heeft de Nationale Vergadering de bevoegdheid gekregen *Measures* (primaire wetgeving) aan te nemen met betrekking tot Welshe aangelegenheden waarvoor het Britse parlement *legislative competence orders* (LCOs; wetgeving in de vorm van een *Council in Order*) met betrekking tot in de *Act* genoemde onderwerpen, heeft goedgekeurd. De *Measures* moeten echter ter goedkeuring aan de *Sovereign in Council* worden voorgelegd voor ze wet kunnen worden. De Nationale Vergadering is bevoegd voor zaken als

economische ontwikkeling, onderwijs, milieu, volksgezondheid, huisvesting, toerisme en vervoer, maar niet voor het burgerlijk recht of het strafrecht. De door de Nationale Vergadering en de Welsh ministers (de *Welsh Assembly Government*) gemaakte wetgeving wordt zowel in het Engels als het Welsh gepubliceerd.

De bevoegdheid om namens het Verenigd Koninkrijk **internationale verdragen** te sluiten berust bij de Kroon, dat wil zeggen bij de *Sovereign under the Royal Prerogative*, die daarbij handelt op advies van de Britse regering. Het Britse parlement speelt bij de totstandbrenging van verdragen momenteel geen formele rol, maar wanneer een verdrag een wetswijziging of de toewijzing van overheidsmiddelen vereist, zal hierover op de gebruikelijke manier een stemming in het parlement worden gehouden. Alle EU-verdragen vereisen wetgeving voor hun tenuitvoerlegging in het Verenigd Koninkrijk en zijn daarom aan de controle van het parlement onderworpen. Wanneer de *Constitutional Reform and Governance Act 2010* in werking treedt, kan een verdrag alleen worden geratificeerd indien a) een minister van de Kroon in eerste instantie een exemplaar van het verdrag aan het parlement heeft voorgelegd, b) het verdrag is gepubliceerd en c) een periode van 21 vergaderdagen is verstreken zonder dat het Parlement heeft besloten dat het Parlement heeft besloten dat van ratificatie moet worden afgezien.

Normenhierarchie

Wanneer zich tussen de verschillende rechtsbronnen conflicten voordoen, wordt in de eerste plaats de rechter ingeschakeld om deze tot een oplossing te brengen. Geschillen over de interpretatie van wetgeving kunnen ook aan de rechter worden voorgelegd. Omdat het Verenigd Koninkrijk echter geen geschreven grondwet kent, is het niet mogelijk een parlementaire wet aan te vechten met het argument dat deze "ongrondwettig" zou zijn. Het in het VK gehanteerde **constitutionele grondbeginsel van "parlementaire soevereiniteit"** houdt in dat het Britse parlement de opperste wetgevende autoriteit is, in die zin dat het welke wet dan ook mag vaststellen of intrekken en dat geen andere instantie een parlementaire wet mag intrekken of de geldigheid ervan in twijfel mag trekken.

Het grondbeginsel van de parlementaire soevereiniteit wordt echter verzwakt door het feit dat het VK een lidstaat van de Europese Unie is. Krachtens de *European Communities Act 1972* maakt het EUrecht deel uit van het recht van Engeland en Wales. Nationale wetgeving moet, indien mogelijk, worden uitgelegd in overeenstemming met het EUrecht.

De *Human Rights Act 1998*, waarmee het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in het recht van het Verenigd Koninkrijk werd opgenomen, geeft de rechtbank nog een mogelijkheid om de geldigheid van parlementaire wetten in twijfel te trekken. Voor zover mogelijk moet de nationale wetgeving worden uitgelegd in overeenstemming met de uit bovenvermeld verdrag voortvloeiende rechten.

Beslissingen van de rechterlijke instanties van Engeland en Wales, en in het bijzonder van de *appeal courts* (appelrechtbanken), vervullen een belangrijke rol bij de rechtsontwikkeling. Rechterlijke beslissingen zijn niet alleen gezaghebbend voor de uitlegging van de wetgeving, maar vormen ook de grondslag van het *common law* systeem, dat gebaseerd is op eerdere rechterlijke beslissingen (oftewel jurisprudentie).

Op de vraag welke rechterlijke beslissingen bindend zijn voor andere rechterlijke instanties is het antwoord dat een rechterlijke instantie in principe gebonden is aan eerdere beslissingen van een hogere rechter.

Met betrekking tot het EUrecht is het **Europees Hof van Justitie** de hoogste autoriteit. De *Law Lords* binnen het *House of Lords* (het Hogerhuis) vormden altijd de hoogste beroepsinstantie in het Verenigd Koninkrijk, maar die functie is op 1 oktober 2009 overgenomen door het nieuwe *Supreme Court* (Hooggerechtshof). De *Law Lords* zijn nu de eerste raadsheren van de *Supreme Court* en the *Senior Law Lord* is president.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften en het besluitvormingsproces

De primaire wetgeving wordt vastgesteld door het **Britse parlement** in Londen. Voordat een **wetsontwerp** (een *Bill*) parlementaire wet kan worden, moet het door beide kamers van het parlement (*Houses of Parliament*) worden goedgekeurd. De *Houses of Parliament* zijn het Lagerhuis (*House of Commons*) en het Hogerhuis (*House of Lords*). Een *Bill* doorloopt in beide kamers de volgende procedure:

eerste lezing (formele indiening van het wetsontwerp zonder debat)

tweede lezing (algemeen debat)

commissiefase (uitvoerige bestudering, debat en amendementen. In het Lagerhuis gebeurt dit over het algemeen in een *Public Bill Committee*)

verslagfase (gelegenheid tot nadere amendementen)

derde lezing (laatste gelegenheid voor debat; in het Hogerhuis kunnen nog amendementen ingediend worden).

Nadat een wetsontwerp door beide kamers is behandeld, keert het terug naar de oorspronkelijke kamer, die dan de amendementen van de andere kamer bespreekt.

Beide kamers moeten instemmen met de definitieve tekst. Er kunnen verschillende uitwisselingsrondes tussen de twee kamers nodig zijn voordat men overeenstemming heeft bereikt over elk woord van het wetsontwerp. Als dat het geval is, kan het wetsontwerp ter verkrijging van de *Royal Assent* (koninklijke bekrachtiging) worden voorgelegd.

Primaire wetgeving wordt ook vastgesteld door de **National Assembly for Wales**. Voordat een *Bill* een wet van de *National Assembly for Wales (Act of Assembly)* kan worden, moet het wetsontwerp eerst in de vergadering worden behandeld en goedgekeurd en vervolgens *Royal Assent* krijgen. Een *Act of Assembly* is een wet die in alle gebieden van Wales waar deze van toepassing is, wordt gehandhaafd.

De behandeling van een *Government Bill* door de *National Assembly of Wales* doorloopt doorgaans vier fasen:

fase 1: bespreking van het algemene beginsel van de voorgestelde *Bill of Measure* (het wetsontwerp) in een of meerdere commissie en overeenstemming in de Nationale Vergadering;

fase 2: uitvoerige bespreking van de *Bill of Measure* en alle eventuele door leden van de Nationale Vergadering voorgestelde amendementen in een commissie;

fase 3: uitvoerige behandeling door de Nationale Vergadering van de *Bill of Measure* en eventuele door leden van de Nationale Vergadering voorgestelde amendementen. De voorzitter bepaalt welke amendementen in de Nationale Vergadering worden besproken;

fase 4: stemming in de Nationale Vergadering over goedkeuring van de definitieve tekst van de *Bill of Measure*.

Wanneer een wetsontwerp alle parlementaire fasen in het Britse parlement of de *National Assembly of Wales* heeft doorlopen, wordt het naar de koningin gestuurd ter verkrijging van **Royal Assent**, waarna het een wet (**Act**) wordt. *Measures* van de Nationale Vergadering voor Wales moeten ter goedkeuring aan de *Queen in Council* worden voorgelegd.

Primaire wetgeving kan over het algemeen alleen geamendeerd of ingetrokken worden door middel van nieuwe primaire wetgeving. In uitzonderlijke gevallen kunnen wetten echter geamendeerd of ingetrokken worden door middel van een *statutory instrument*, bijvoorbeeld wanneer er EU-verplichtingen of wetgevingshervormingen ter vermindering of afschaffing van administratieve lasten geïmplementeerd moeten worden. Dergelijke regelingen moeten echter door beide kamers van het Britse parlement worden bevestigd en goedgekeurd (*affirmative resolution*) voordat ze gemaakt worden.

Primaire wetgeving treedt in werking in overeenstemming met de **inwerkingtredingsbepalingen** in de betreffende wet (*Act of Measure*). In de wet kan een bepaalde datum van inwerkingtreding vermeld staan. Soms treedt de wet in werking op de dag van de *Royal Assent*, op een nader vermelde datum (over het algemeen ten minste twee maanden na de *Royal Assent*) of op een door een minister of ministerie door middel van een *Commencement Order* (wetgevingsinstrument) vastgestelde datum. Voor verschillende wetsartikelen kunnen verschillende data van inwerkingtreding worden vastgesteld.

De datum van inwerkingtreding van secundaire wetgeving wordt over het algemeen in de betreffende regeling zelf vermeld. In uitzonderlijke gevallen wordt deze datum vastgesteld in een kennisgeving in het publicatieblad (de *London Gazette*).

Juridische gegevensbanken

De website [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk), die wordt beheerd door de nationale archieven, is het officiële register voor Britse wetgeving.

Legislation.gov.uk biedt toegang tot Britse wetgeving die alle jurisdicties omvat (Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland). Op de website is alle algemene wetgeving van 1988 tot heden te vinden: de oorspronkelijke versie en de herziene versies van de meeste primaire wetgeving van vóór 1988 en een ruime selectie afgeleide wetgeving vanaf 1948, voor zover deze wetgeving nog van kracht is.

Laatste update: 05/06/2017

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([en](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Noord-Ierland

Op deze pagina vindt u informatie over het recht en juridische gegevensbanken in het Verenigd Koninkrijk, met speciale aandacht voor Noord-Ierland.

Rechtsbronnen

De belangrijkste rechtsbronnen voor het rechtsgebied Noord-Ierland van het Verenigd Koninkrijk zijn:

primaire wetgeving in de vorm van wetten van het parlement van het Verenigd Koninkrijk en wetten van de *Northern Ireland Assembly*. Soms komt primaire wetgeving voor Noord-Ierland ook tot stand via *Orders in Council* (wetgevingsinstrumenten);

EUrecht;

secundaire (of afgeleide) wetgeving in de vorm van wetgevingsinstrumenten en statutaire voorschriften voor Noord-Ierland. Soms komt afgeleide wetgeving ook tot stand als maatregelen van bestuur;

het **common law** zoals tot stand gekomen via rechterlijke uitspraken.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Primaire wetgeving, oftewel de **parlementaire wetten**, komt tot stand in het parlement in Londen en kan van toepassing zijn in het gehele Verenigd Koninkrijk of delen ervan. Het Britse parlement heeft daarnaast zijn goedkeuring gehecht aan de overdracht van wetgevingsbevoegdheden aan de gedecentraliseerde parlementen en assembly's, die zelf primaire wetgeving kunnen aannemen over een beperkt aantal onderwerpen voor hun eigen rechtsgebieden. De Kroon kan verder ook primaire wetgeving aannemen in verschillende vormen, zoals *Orders in Council*, *Proclamations* (koninklijke besluiten), *Royal Warrants* (koninklijke beschikkingen), *Royal Instructions* (koninklijke aanwijzingen), *Regulations* (verordeningen) en *Letters Patent* (open brieven).

Secundaire wetgeving komt tot stand krachtens bevoegdheden verleend door de Kroon aan ministers, ministeries, de *Northern Ireland Executive*, of andere instanties of personen. Dit wordt **gedelegeerde of secundaire wetgeving** genoemd en de wet die de betreffende bevoegdheid overdraagt staat bekend als een *enabling Act* (ook wel *empowering Act of parent Act*). Secundaire wetgeving kan verschillende benamingen hebben, zoals *Orders in Council* (regeringsbesluiten), *Regulations of Rules* (bestuurlijke besluiten), die gezamenlijk kunnen worden aangeduid als "statutory instruments" (wetgevingsinstrumenten) of "statutory rules" (statutaire voorschriften).

In Noord-Ierland omvat de wetgeving wetten (*acts/statutes*), die wetten kunnen zijn van het Britse parlement, het Noord-Ierse parlement (1921-1972) of van de *Northern Ireland Assembly* in Belfast. De decentrale regeringen in Noord-Ierland zijn verschillende keren opgeschort en veel wetgeving is toen vervat in *Orders in Council*, welke technische gezien secundaire wetgeving zijn, maar als primaire wetgeving worden gebruikt. De wetgeving in Noord-Ierland omvat ook statutaire voorschriften (secundaire of afgeleide wetgeving) vastgesteld op basis van een wet van het Britse parlement, een *Order in Council* of een wet van de *Northern Ireland Assembly*.

De bevoegdheid om **internationale verdragen** te sluiten namens het Verenigd Koninkrijk berust bij de Kroon, dat wil zeggen bij de *Sovereign under the Royal Prerogative*, die daarbij op advies van de Britse regering handelt. Het Britse Parlement speelt bij de totstandbrenging van verdragen geen formele rol, maar wanneer een verdrag een wetwijziging of een toewijzing van overheidsmiddelen vereist, zal hierover op de gebruikelijke manier een stemming in het parlement worden gehouden. Alle EU-verdragen vereisen wetgeving voor hun tenuitvoerlegging in het VK en zijn derhalve aan de controle van het parlement onderworpen. De artikelen 20 tot en met 25 van de *Constitutional Reform and Governance Act 2010* zijn op 11 november 2010 in werking getreden en hierin is bepaald dat een verdrag pas kan worden geratificeerd als a) een minister het parlement een exemplaar van het verdrag voor behandeling in eerste lezing heeft voorgelegd, b) het verdrag is gepubliceerd en c) een termijn van 21 zittingsdagen is verstreken waarin noch het Lager- noch het Hogerhuis zich tegen ratificatie heeft uitgesproken.

Normenhiërarchie

Wanneer zich tussen de verschillende rechtsbronnen conflicten voordoen, wordt in de eerste plaats de rechter ingeschakeld om deze tot een oplossing te brengen. Rechterlijke instanties kunnen derhalve geschillen over de interpretatie van wetgeving beslechten. Aangezien het VK echter geen "geschreven grondwet" kent, is het niet mogelijk een parlementaire wet aan te vechten met het argument dat deze "ongrondwettig" zou zijn. Het in het VK gehanteerde **constitutionele grondbeginsel van "parlementaire soevereiniteit"** houdt in dat het Britse parlement de opperste wetgevende autoriteit is, in die zin dat het enigerlei wet mag vaststellen of intrekken en dat geen andere instantie een parlementaire wet mag intrekken of de geldigheid ervan in twijfel mag trekken. Het grondbeginsel van de parlementaire soevereiniteit wordt evenwel verzwakt door het feit dat het Verenigd Koninkrijk een lidstaat van de Europese Unie is. Krachtens de Britse *European Communities Act 1972* maakt het EUrecht deel uit van het recht van Noord-Ierland. Nationale wetgeving moet, indien mogelijk, worden uitgelegd in overeenstemming met het EUrecht.

De *Human Rights Act 1998*, waarmee het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in het recht van het Verenigd Koninkrijk werd opgenomen, geeft de rechtbank nog een mogelijkheid om de geldigheid van parlementaire wetten in twijfel te trekken. Voor zover mogelijk moet de nationale wetgeving worden uitgelegd in overeenstemming met de uit bovenvermeld verdrag voortvloeiende rechten.

Beslissingen van de rechterlijke instanties, en in het bijzonder van de *appeal courts* (appelrechtbanken), vervullen een belangrijke rol bij de rechtsontwikkeling. Rechterlijke beslissingen zijn niet alleen gezaghebbend voor de uitlegging van de wetgeving, maar vormen ook **de grondslag van het common lawstelsel**, dat is afgeleid van beslissingen van rechters in eerdere zaken (jurisprudentie). Het algemene beginsel is dat een rechterlijke instantie gebonden is door eerdere beslissingen van een hogere rechterlijke instantie. Met betrekking tot het EUrecht is het Europees Hof van Justitie de hoogste autoriteit. De *Law Lords* in het *House of Lords* (Hogerhuis) hebben gefungeerd als het hooggerechtshof van het Verenigd Koninkrijk, maar met ingang van 1 oktober 2009 zijn zij vervangen door het nieuwe *Supreme Court*. De *Law Lords* zijn nu de eerste raadsheren van dit Hooggerechtshof en de *Senior Law Lord* is president.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften en het besluitvormingsproces

De primaire wetgeving wordt vastgesteld door het **Britse parlement** in Londen. Voordat **een wetsontwerp** (een *Bill*) parlementaire wet kan worden, moet het door beide kamers van het parlement (*Houses of Parliament*) worden goedgekeurd: het *House of Commons* (Lagerhuis) en het *House of Lords* (Hogerhuis).

De volgende fasen worden daarbij doorlopen:

eerste lezing (formele indiening van het wetsontwerp zonder debat);

tweede lezing (debat);

commissiefase (uitvoerige bespreking door een commissie, debat en amendementen. In het Lagerhuis gebeurt dit meestal in een openbare commissie, een *Public Bill Committee*.)

verslagfase (gelegenheid om verdere amendementen in te dienen);

derde lezing (laatste gelegenheid voor debat; amendementen zijn mogelijk in het Hogerhuis).

Wanneer een wetsontwerp door beide kamers beoordeeld is, keert het terug naar de oorspronkelijke kamer (waar het in eerste instantie is ingediend), waar dan de amendementen van de andere kamer worden besproken.

Beide kamers moeten instemmen met de definitieve tekst. Een wetsontwerp kan meermalen tussen de kamers heen en weer gaan voordat overeenstemming wordt bereikt over ieder woord ervan. Is dit eenmaal het geval, dan wordt het ter verkrijging van de *Royal Assent* (koninklijke bekrachtiging) voorgelegd.

In de **Northern Ireland Assembly** vindt een vergelijkbaar proces plaats (formele indiening, bespreking, debat en stemming), al kent deze slechts een enkele kamer. Ministers, commissies en individuele leden kunnen een wetsontwerp aan de *speaker* (voorzitter) van de Assembly voorleggen. Nadat de *Speaker* heeft vastgesteld dat de voorstellen binnen de bevoegdheden van de Assembly vallen, wordt het wetsontwerp ingediend en is er een debat over in de kamer. Het wordt dan voor nader onderzoek naar de geschikte statutaire commissie verwezen. De commissie doet verslag aan de Assembly, zodat de leden de details van het wetsontwerp kunnen overwegen en amendementen kunnen voorstellen. De Assembly als geheel buigt zich dan nogmaals over het wetsontwerp en er vindt een eindstemming plaats.

Wanneer een wetsontwerp alle parlementaire fasen in het Britse parlement of in de *Northern Ireland Assembly* heeft doorlopen, wordt het ter verkrijging van de *Royal Assent* naar de koningin gezonden, waarna het **een wet** wordt.

Primaire wetgeving kan in principe alleen door middel van nieuwe primaire wetgeving worden **geamendeerd of ingetrokken**. In uitzonderlijke gevallen kunnen wetten echter geamendeerd of ingetrokken worden door middel van een *Statutory Instrument*, bijvoorbeeld wanneer er EU-verplichtingen of wetgevingshervormingen ter vermindering of afschaffing van administratieve lasten geïmplementeerd moeten worden. Dergelijke regelingen moeten echter door beide kamers van het Britse parlement worden bevestigd en goedgekeurd (*affirmative resolution*) voordat ze gemaakt worden.

Primaire wetgeving treedt in werking in overeenstemming met de **inwerkingtredingsbepalingen** in de betreffende wet (*Act of Measure*). In wetten en maatregelen kan een specifieke datum voor inwerkingtreding worden aangegeven. Het kan zijn dat dit direct na verkrijging van de *Royal Assent* is, op een specifiek aangegeven datum (meestal ten minste twee maanden na de *Royal Assent*) of op een door een minister of ministerie door middel van een *Commencement Order* (wetgevingsinstrument) aan te geven datum. Voor verschillende wetsartikelen kunnen verschillende inwerkingtredingsdata worden vastgesteld.

De inwerkingtredingsdatum voor secundaire wetgeving wordt in het algemeen in het instrument zelf aangegeven. In uitzonderlijke gevallen wordt deze datum vastgesteld in een kennisgeving in een van de publicatiebladen (de *London Gazette* of de *Belfast Gazette*).

Juridische gegevensbanken

Er is een aantal juridische gegevensbanken.

Op de [website UK Legislation](#) is de volledige tekst te vinden van **alle primaire wetgeving** die is vastgesteld door het Britse parlement, het Schotse Parlement, de *Northern Ireland Assembly* en de *National Assembly for Wales*, evenals alle secundaire wetgeving die van toepassing is op (delen van) het Verenigd Koninkrijk. Deze informatie is gratis toegankelijk.

Herziene primaire wetgeving vanaf 1235 tot op heden die alle onderdelen van het Verenigd Koninkrijk betreft is ook te vinden in de [website UK Legislation](#). Deze gegevensbank is gratis toegankelijk.

Links

[Website UK Legislation](#)

Laatste update: 28/08/2018

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Let op: de oorspronkelijke versie van deze pagina ([en](#)) is onlangs gewijzigd.

Aan de vertaling in het Nederlands wordt momenteel gewerkt.

Nationaal recht - Schotland

Op deze pagina vindt u informatie over het recht en juridische gegevensbanken in het Verenigd Koninkrijk, met speciale aandacht voor Schotland.

Rechtsbronnen

De belangrijkste rechtsbronnen voor het rechtsgebied Schotland van het Verenigd Koninkrijk zijn:

primaire wetgeving in de vorm van **wetten van het Britse parlement** en **wetten van het Schotse parlement**

EU-recht

Secundaire (of afgeleide) wetgeving in de vorm van **wetgevingsinstrumenten** en **Schotse wetgevingsinstrumenten**. Soms komt afgeleide wetgeving ook tot stand als **maatregelen van bestuur**;

Het **common law**, zoals ontwikkeld via rechterlijke beslissingen.

Soorten rechtsinstrumenten – beschrijving

Primaire wetgeving, ofwel de **parlementaire wetten**, komt tot stand in het Britse parlement in Londen en kan van toepassing zijn in het gehele Verenigd Koninkrijk of delen ervan. Het Britse parlement heeft ook goedkeuring verleend aan de **delegatie van wetgevingsbevoegdheden** aan de gedelegeerde parlementen en assemblees, in het kader waarvan zij primaire wetgeving binnen een beperkt aantal gebieden kunnen aannemen die in hun eigen rechtsgebieden van toepassing is. De Kroon kan verder ook primaire wetgeving maken in verschillende vormen, zoals Orders in Council, Proclamations (koninklijke besluiten), Royal Warrants (koninklijke beschikkingen), Royal Instructions (koninklijke aanwijzingen), Regulations (verordeningen) en Letters Patent (open brieven).

Secundaire wetgeving wordt ontworpen in het kader van de bevoegdheden die zijn verleend door Her Majesty in Council, ministers, ministeries, de Schotse ministers, of een andere instelling of persoon. Dit wordt gedelegeerde of **secundaire wetgeving** genoemd en de wet die de betreffende bevoegdheid

overdraagt staat bekend als een Enabling Act (ook wel Empowering Act of Parent Act). Secundaire wetgeving kan verschillende benamingen hebben, zoals Orders in Council (regeringsbesluiten), Regulations of Rules (bestuurlijke besluiten), die gezamenlijk kunnen worden aangeduid als "statutory instruments" (wetgevingsinstrumenten) of "statutory rules" (statutaire voorschriften).

Met de **Scotland Act 1998** werden meer bevoegdheden verleend en gedelegeerd aan het Schotse parlement in Edinburgh. Daarmee werd (naar aanleiding van een referendum) het eigen parlement van Schotland, dat ten tijde van de eenwording met Engeland en Wales in 1707 was opgeheven, in ere hersteld. Daar Schotland evenwel nog steeds deel uitmaakt van het VK, is het Britse parlement nog steeds bevoegd om op bepaalde gebieden wetgeving vast te stellen. Primaire wetgeving kan door het Schotse parlement worden vastgesteld op de rechtsgebieden die krachtens de Scotland Act 1998 (en de Scotland Act 2012) onder zijn bevoegdheid zijn gekomen. Deze rechtsgebieden omvatten gezondheidszorg; onderwijs; lokaal bestuur; maatschappelijk werk; huisvesting; ruimtelijke ordening; toerisme en economische ontwikkeling; bepaalde aspecten van vervoer; justitie; vrijheid en veiligheid, met inbegrip van de meeste aspecten van het privaat- en strafrecht; politie en brandweerdiensten; veel milieuaspecten; landbouw en visserij; sport; kunst; en de tenuitvoerlegging van internationale verplichtingen in gedelegeerde gebieden. Door de Scotland Act 2012 zijn de gedelegeerde bevoegdheden verruimd op bepaalde gebieden, waaronder een aantal belastingaspecten. Schotse wetgevingsinstrumenten kunnen ook worden aangenomen door ministers in het kader van de bevoegdheden die zijn gedelegeerd door middel van wetten van het Britse parlement of wetten van het Schotse parlement.

De bevoegdheid om **internationale verdragen** te sluiten namens het Verenigd Koninkrijk berust bij de Kroon, dat wil zeggen bij de Sovereign under the Royal Prerogative, die daarbij op advies van de Britse regering handelt. Het Britse Parlement speelt bij de totstandbrenging van verdragen geen formele rol, maar wanneer een verdrag een wetwijziging of een toewijzing van overheidsmiddelen vereist, zal hierover op de gebruikelijke manier in het parlement worden gestemd. Alle EU-verdragen vereisen wetgeving voor hun tenuitvoerlegging in het VK en zijn derhalve aan de controle van het parlement onderworpen. Na de inwerkingtreding van de Constitutional Reform and Governance Act 2010 zal een verdrag pas kunnen worden geratificeerd als a) een minister het parlement een exemplaar van het verdrag voor behandeling in eerste lezing heeft voorgelegd, b) het verdrag is gepubliceerd en c) een termijn van 21 zittingsdagen is verstreken waarin noch het Lager- noch het Hogerhuis zich tegen ratificatie heeft uitgesproken.

Normenhiërarchie

Wanneer zich tussen de verschillende rechtsbronnen conflicten voordoen, wordt in de eerste plaats de rechter ingeschakeld om deze tot een oplossing te brengen. Rechterlijke instanties kunnen derhalve geschillen over de interpretatie van wetgeving beslechten. Aangezien het VK echter geen "geschreven grondwet" kent, is het niet mogelijk een parlementaire wet aan te vechten met het argument dat deze "ongrondwettig" zou zijn. Het in het VK gehanteerde **constitusionele grondbeginsel van "parlementaire soevereiniteit"** houdt in dat het Britse parlement de opperste wetgevende autoriteit is, in die zin dat het enigerlei wet mag vaststellen of intrekken en dat geen andere instantie een parlementaire wet mag intrekken of de geldigheid ervan in twijfel mag trekken. Het grondbeginsel van de parlementaire soevereiniteit wordt evenwel verzwakt door het feit dat het Verenigd Koninkrijk een lidstaat van de Europese Unie is. Krachtens de Britse European Communities Act 1972 maakt het **EU-recht** deel uit van het recht van Engeland en Wales (en Schotland en Noord-Ierland). Nationale wetgeving moet, indien mogelijk, worden uitgelegd in overeenstemming met het EU-recht.

De Human Rights Act 1998, waarmee het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in het recht van het Verenigd Koninkrijk werd opgenomen, geeft de rechtbank nog een mogelijkheid om de geldigheid van parlementaire wetten in twijfel te trekken. Voor zover mogelijk moet de nationale wetgeving worden uitgelegd in overeenstemming met de uit bovenvermeld verdrag voortvloeiende rechten.

Beslissingen van de rechterlijke instanties, en in het bijzonder van de appeal courts (appelrechtbanken), vervullen een belangrijke rol bij de rechtsonwikkeling. Rechterlijke beslissingen zijn niet alleen gezaghebbend voor de uitlegging van de wetgeving, maar vormen ook de grondslag van het common law-systeem, dat is afgeleid van beslissingen van rechters in eerdere zaken (jurisprudentie). Het algemene beginsel is dat een rechterlijke instantie gebonden is door eerdere beslissingen van een hogere rechterlijke instantie. Met betrekking tot het EU-recht is het Europees Hof van Justitie de hoogste autoriteit. Het **High Court of Judiciary** is het hoogste strafhof in Schotland, en de **Law Lords** in het House of Lords fungeerden als het hooggerechtshof voor civiele zaken in Schotland. Op 1 oktober 2009 zijn zij echter vervangen door het nieuwe Supreme Court. De Law Lords zijn nu de eerste raadsheren van dit Hooggerechtshof en de Senior Law Lord is president.

Institutioneel kader

Instellingen belast met de vaststelling van rechtsvoorschriften en het besluitvormingsproces

De primaire wetgeving wordt vastgesteld door het Britse parlement in Londen. Voordat een **wetsontwerp** (een Bill) **parlementaire wet** kan worden, moet het door beide kamers van het parlement (Houses of Parliament) worden goedgekeurd: het House of Commons (Lagerhuis) en het House of Lords (Hogerhuis). De volgende fasen worden daarbij doorlopen:

eerste lezing (formele indiening van het wetsontwerp zonder debat);

tweede lezing (debat);

commissiefase (uitvoerige bespreking door een commissie, debat en amendementen. In het Lagerhuis gebeurt dit meestal in een openbare commissie, een Public Bill Committee);

verslagfase (gelegenheid om verdere amendementen in te dienen);

derde lezing (laatste gelegenheid voor debat; amendementen zijn mogelijk in het Hogerhuis).

Wanneer een wetsontwerp door beide kamers beoordeeld is, keert het terug naar de oorspronkelijke kamer (waar het in eerste instantie is ingediend), waar dan de amendementen van de andere kamer worden besproken.

Beide kamers moeten instemmen met de definitieve tekst. Een wetsontwerp kan meermalen tussen de kamers heen en weer gaan voordat overeenstemming wordt bereikt over ieder woord ervan. Is dit eenmaal het geval, dan kan het worden doorgestuurd ter verkrijging van de Royal Assent (koninklijke bekrachtiging).

In het Schotse parlement vindt een soortgelijk proces plaats, met de indiening van een Bill, bespreking, debat en stemming, hoewel het gedelegeerde parlement slechts **een enkele kamer** heeft. Het proces bestaat uit drie fasen:

Fase 1: De betreffende parlementaire commissie neemt nota van de Bill en stelt een verslag op over de algemene beginselen van de Bill. Vervolgens wordt in een parlementaire vergadering het verslag besproken en gedebatteerd over goedkeuring van de algemene beginselen van de Bill. Als het parlement zijn goedkeuring geeft, gaat de Bill naar fase 2.

Fase 2: De Bill wordt in detail bestudeerd door een commissie of in enkele gevallen door een commissie van het hele parlement. In deze fase kan de Bill door middel van amendementen worden gewijzigd.

Fase 3: De Bill wordt opnieuw besproken tijdens een vergadering van het parlement. Er kunnen verdere amendementen worden doorgevoerd, waarna het parlement debatteert en de definitieve vorm van de Bill vaststelt.

Wanneer een wetsontwerp alle parlementaire fasen in het Britse of het Schotse parlement heeft doorlopen, wordt het ter verkrijging van de **Royal Assent** naar de koningin gezonden, waarna het een wet wordt (**Act**). In Schotland geldt een periode van vier weken waarin de Law Officers bezwaar kunnen maken tegen de wet als zij van mening zijn dat deze buiten de wetgevingsbevoegdheden van het Schotse parlement valt.

Primaire wetgeving kan in principe alleen door middel van nieuwe primaire wetgeving worden **geamendeerd of ingetrokken**. In uitzonderlijke gevallen kunnen wetten echter geamendeerd of ingetrokken worden door middel van een wetgevingsinstrument, bijvoorbeeld wanneer er EU-verplichtingen of wetgevingshervormingen ter vermindering of afschaffing van administratieve lasten geïmplementeerd moeten worden. Dergelijke regelingen moeten echter door beide kamers van het Britse parlement worden bevestigd en goedgekeurd (affirmative resolution) voordat ze definitief worden.

Primaire wetgeving treedt in werking in overeenstemming met de **inwerkingtredingsbepalingen** in de betreffende wet. In wetten en maatregelen kan een specifieke datum voor inwerkingtreding worden aangegeven. Het kan zijn dat dit direct na verkrijging van de Royal Assent is, op een specifiek aangegeven datum (meestal ten minste twee maanden na de Royal Assent) of op een door een minister of ministerie door middel van een Commencement Order (wetgevingsinstrument) aan te geven datum. Voor verschillende wetsartikelen kunnen verschillende inwerkingtredingsdata worden vastgesteld. De inwerkingtredingsdatum voor secundaire wetgeving wordt in het algemeen in het instrument zelf aangegeven. In uitzonderlijke gevallen wordt deze datum vastgesteld in een kennisgeving in een van de publicatiebladen (de London Gazette of de Edinburgh Gazette).

Juridische gegevensbanken

Er is een aantal juridische gegevensbanken.

Op de website van de [Office of Public Sector Information \(OPSI\)](#) is de volledige tekst te vinden van **alle primaire wetgeving** die is vastgesteld door het Britse parlement, het Schotse Parlement, de Northern Ireland Assembly en de National Assembly for Wales, evenals **alle secundaire wetgeving** die van toepassing is in (delen van) het Verenigd Koninkrijk. Deze informatie is gratis toegankelijk.

Herziene primaire wetgeving vanaf 1235 tot op heden die alle onderdelen van het Verenigd Koninkrijk betreft, is ook te vinden in de [UK Statute Law Database](#). Deze gegevensbank is gratis toegankelijk.

Hoewel **alle Schotse wetgeving** beschikbaar is op de website van de OPSI, is alle primaire en secundaire Schotse wetgeving die sinds de delegatie in 1999 is ontworpen en ten uitvoer is gelegd ook beschikbaar op de website van de [Office of the Queen's Printer for Scotland](#). Deze informatie is gratis toegankelijk.

De website [Legislation.gov.uk](#), die zowel de website van de OPSI als de website van de Statute Law Database omvat, en waarop bovendien de op de website van de Office of the Queen's Printer for Scotland gepubliceerde wetgeving is overgenomen, is de officiële pagina van alle wetgeving van het VK.

Links

[Office of Public Sector Information \(OPSI\)](#), [Statute Law Database](#), [legislation.gov.uk](#), [Office of the Queen's Printer for Scotland](#)

Laatste update: 30/04/2019

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken lidstaten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. De Europese Commissie aanvaardt geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid met betrekking tot informatie of gegevens in dit document. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.